

T.C.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**TMS/UFRS' YE GÖRE MADDİ DURAN
VARLIKLARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ
VE DEĞERLEME İŞLEMLERİ: BİST' TE
İŞLEM GÖREN İMALAT SANAYİ FİRMALARI
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Firdevs Ela MERDANE

Tez Danışmanı

Doktor Öğretim Üyesi Gülhan SUADIYE

Hatay-2019

T.C.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**TMS/UFRS' YE GÖRE MADDİ DURAN
VARLIKLARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ
VE DEĞERLEME İŞLEMLERİ: BİST' TE
İŞLEM GÖREN İMALAT SANAYİ FİRMALARI
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Firdevs Ela MERDANE

Tez Danışmanı

Doktor Öğretim Üyesi Gülhan SUADIYE

Hatay-2019

ONAY

Firdevs Ela MERDANE tarafından hazırlanan “**TMS/UFRS’ YE GÖRE MADDİ DURAN VARLIKLARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE DEĞERLEME İŞLEMLERİ: BİST’ TE İŞLEM GÖREN İMALAT SANAYİ FİRMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**” adlı çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **İŞLETME ANABİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

26/12/2019

Jüri Üyeleri	İmza
Dr. Öğretim Üyesi Gülhan SUADIYE (Tez Danışmanı-Başkan)	
Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ (Üye)	
Dr. Öğretim Üyesi Cemil SÜSLÜ (Üye)	

Firdevs Ela MERDANE Tarafından hazırlanan “**TMS/UFRS’ ye Göre Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi ve Değerleme İşlemleri: BİST’te İşlem Gören İmalat Sanayi Firmaları Üzerine Bir Araştırma**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım**.

Doç. Dr. Mustafa Onur KAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (.../.../...).

İmza

Firdevs Ela MERDANE

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında, TMS-16 maddi duran varlıklar standardı incelenmekte ve Borsa İstanbul'da işlem gören 178 imalat sanayi işletmesinin söz konusu standarda göre 2010-2017 yılları arasında seçtikleri yöntemler araştırılmıştır. Ayrıca araştırma kapsamına alınan işletmelerin maddi duran varlıklarını değerlemesinde yeniden değerlendirme yöntemi seçiminin firmaya özgü değişkenlerle ilişkisi çoklu regresyon yöntemi ile analiz edilmiştir.

Gerek tez konusu seçiminde, gerekse yönlendirme ve bilgilendirmesiyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren ve çalışmanın her aşamasında bana yardımcı olan tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Gülhan SUADIYE'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmam sürecinde ilgi ve desteklerini esirgemeyen diğer hocalarıma da verdikleri değerli katkılardan dolayı çok teşekkür ederim.

Tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Firdevs Ela MERDANE

TMS/UFRS' YE GÖRE MADDİ DURAN VARLIKLARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE DEĞERLEME İŞLEMLERİ: BİST' TE İŞLEM GÖREN İMALAT SANAYİ FİRMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Firdevs Ela MERDANE

İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2019

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Gülhan SUADIYE

ÖZET

TMS-16 maddi duran varlıklar standardı, maddi duran varlıkların ilk muhasebeleştirme işleminden sonra “Maliyet Yöntemi” ve “Yeniden Değerleme Yöntemi” olmak üzere iki değerlendirme yöntemi belirlemiştir. Maliyet Yönteminde bir maddi duran varlık, maliyetinden birikmiş amortisman ve varsa birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonraki değeri ile finansal tablolarda gösterilir. Yeniden değerlendirme yönteminde ise gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülebilen maddi duran varlıklar, dönem sonunda gerçeğe uygun değeri ile finansal tablolara yansıtılır. Maddi duran varlıkların finansal tablolarda gösterilen değerleri finansal bilgi kullanıcılarının kararlarını etkileyebilecek öneme sahiptir.

Bu bağlamda bu tezin amacı, BİST’te işlem gören sanayi işletmelerinin maddi duran varlıklarını hangi değerlendirme yöntemi kullanarak değerlediklerini tespit etmek ve söz konusu işletmelerin yeniden değerlendirme yöntemi seçimine etki eden aktif büyüklük, karlılık ve kaldıraç oranı gibi firmaya özgü finansal göstergelerin yeniden değerlendirme yöntemi seçimine olan etkisini araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda, araştırmanın örnekleme, 2010-2017 yılları arasında BİST’te faaliyet gösteren 178 imalat sanayi firması oluşturmuştur. Veriler, BİST’te yer alan imalat sanayi firmalarının finansal tablolarından ve yıllık faaliyet raporlarından elde edilmiş ve Eviews-9 programı aracılığıyla çözümlenmiştir. Araştırmada lojistik regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre maddi duran varlıkların büyüklüğü ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif ilişki mevcutken; işletme büyüklüğü, varlıkların getirisi ve kaldıraç oranı ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında herhangi bir ilişkiye rastlanılmamıştır.

ANAHTAR KELİMELER

Maddi Duran Varlıklar, TMS-16, Maddi Duran Varlıkların Değerlemesi, BİST,
Yeniden Değerleme Modeli

ACCOUNTING AND VALUATION PROCESSES OF TANGIBLE FIXED ASSETS ACCORDING TO TAS/IFRS: A SURVEY ON MANUFACTURING INDUSTRIAL COMPANIES TRADED ON BIST

Firdevs Ela MERDANE

Department of Business, Master Thesis, 2019

Advisor: Assist. Prof. Dr. Gülhan SUADIYE

ABSTRACT

The TAS-16 tangible assets standard has identified two valuation methods, "Cost Method" and "Revaluation Method" after the initial accounting of tangible assets. In the Cost Method, a tangible asset is shown in the financial statements with the value of the accumulated depreciation from its cost and, if any, the depreciation of the accumulated value after deducting the losses. In the Revaluation Method, tangible assets whose fair value can be reliably measured are reflected in the financial statements with their fair value at the end of the period. The values of tangible assets shown in financial statements are of significant importance that may affect the decisions of financial information users.

In this context, the purpose of this thesis is to determine which valuation method is used to evaluate the tangible assets of industrial enterprises traded in Istanbul Stock Exchange and to investigate the effect of firm specific financial indicators such as asset size, profitability and leverage ratio on the revaluation method selection. For this purpose, the sample of the research consisted of 178 manufacturing industry companies operating in BIST between 2010-2017. The data obtained from the financial statements and annual reports of the manufacturing industry companies listed on BIST and analyzed through the Eviews-9 program. Logistic regression analysis method was used in the study. According to the results of the analysis, there is a positive relationship between the size of tangible assets and the selection of revaluation method; No relationship was found between the size of the enterprise, return on assets and leverage ratio and the selection of revaluation method.

KEYWORDS

Tangible Fixed Assets, TAS-16, Valuation Of Tangible Fixed Assets, BIST
(Istanbul Stock Exchange), Fair Value Model

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MADDİ DURAN VARLIKLAR

1.1. MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ KAPSAMINDA MADDİ DURAN VARLIKLAR.....	4
1.1.1. Maddi Duran Varlıklar	4
1.1.2. Maddi Duran Varlıkların Amortismanı	10
1.1.3. Maddi Duran Varlıkların Değerlemesi	15
1.1.4. Maddi Duran Varlıkların Bilanço Dışı Bırakılması.....	15
1.2. TMS/TFRS KAPSAMINDA MADDİ DURAN VARLIKLAR.....	15
1.2.1. Maddi Duran Varlıkların Tanımı.....	17
1.2.2. TMS’de Yer Alan Temel Kavramlar	18
1.2.3. Satış Amaçlı Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler (TFRS-5)	20
1.2.4. Yatırım Amaçlı Duran Varlıklar (TFRS-40)	20
1.2.5. Kiralanan Maddi Duran Varlıklar (TMS-17)	21
1.2.6. Kullanımdaki Duran Varlıklar (TMS-16).....	21

İKİNCİ BÖLÜM

TMS-16 KAPSAMINDAKİ MADDİ DURAN VARLIKLARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE DEĞERLEMESİ

2.1. MADDİ DURAN VARLIKLARIN AKTİFLEŞTİRİLMESİ.....	23
2.1.1. Maliyet Unsurları.....	27
2.1.2. Başlangıç Maliyetleri.....	30
2.1.3. Sonraki Maliyetler	30
2.1.4. Maliyetin Ölçülmesi	33
2.2. MADDİ DURAN VARLIKLARIN DEĞERLEMESİ.....	37
2.2.1. Maliyet Yöntemi	41
2.2.2. Yeniden Değerleme Yöntemi	43
2.3. MADDİ DURAN VARLIKLARIN AMORTİSMANI	56
2.3.1. Amortisman Kavramı	58
2.3.2. Amortisman Tabi Tutar ve Amortisman Dönemi.....	59
2.3.3. Amortisman Yöntemleri	60
2.3.4. Amortisman Giderlerinin Maliyete Eklenmesi.....	67
2.4. MADDİ DURAN VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ.....	67
2.4.1. Değer Düşüklüğünün Tespiti.....	68
2.4.2. Değer Düşüklüğünün Muhasebeleştirilmesi.....	69
2.4.3. Değer Düşüklüğü Zararının İptali.....	72
2.4.4. Değer Düşüklüğü Tazminatı.....	73
2.5. MADDİ DURAN VARLIKLARIN BİLANÇO DIŞI BIRAKILMASI....	73

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİST' TE İŞLEM GÖREN İMALAT SANAYİ FİRMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. TÜRKİYE İMALAT SANAYİNİN GENEL DURUMU	77
3.2. LİTERATÜR TARAMASI	82
3.3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	85
3.4. ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ	86
3.5. ARAŞTIRMA MODELİ VE DEĞİŞKENLER.....	90

3.6. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE VERİLER.....	91
3.7. VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR.....	91
3.7.1. Tanımlayıcı istatistikler	92
3.7.2. Korelasyon Analizi ve Bulgular	95
3.7.3. Lojistik Regresyon Analizi ve Bulgular	97
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
KAYNAKÇA.....	101
EKLER.....	115
Ek-1:.....	115
Ek-2:.....	116
Ek-3:.....	117
Ek-4:.....	118
Ek-5:.....	119
Ek-6:.....	120
Ek-7:.....	121
Ek-8:.....	122
Ek-9:.....	123
Ek-10:.....	124
Ek-11:.....	125
Ek-12:.....	126
Ek-13:.....	127
Ek-14:.....	128
Ek-15:.....	129

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: ELMER A.Ş. Makine Bilgileri Tablosu	12
Tablo 2: Tablo 2: MSUGT Uyarınca ELMER AŞ'nin Normal Amortisman Yöntemine Göre Yıllık Amortisman Hesaplaması Tablosu	13
Tablo 3: ELMER A. Ş.'nin Azalan Bakiyeler Yöntemi Yıllık Amortisman Tutarları Tablosu.....	14
Tablo 4: ABC A.Ş. Örneği Makineye İlişkin Harcamalar Tablosu	24
Tablo 5: ABC A.Ş. Örneği Makinenin Toplam Maliyeti Tablosu.....	24
Tablo 6: 31.03.2016 Tarihindeki Birikmiş Amortisman Tutarları Tablosu.....	42
Tablo 7: A İşletmesi Normal Amortisman Yöntemine Göre Amortisman Gideri Tablosu.....	62
Tablo 8: A İşletmesi Azalan Bakiyeler Yöntemine Göre Toplam Amortisman Gideri Tablosu.....	63
Tablo 9: B İşletmesi Üretim Miktarı Yöntemine Göre Amortisman Gideri Tablosu..	65
Tablo 10: J İşletmesi Yıl Sayıları Yöntemine Göre Azalan Yönde Amortisman Tablosu	66
Tablo 11: J İşletmesi Yıl Sayıları Yöntemine Göre Artan Yönde Amortisman Tablosu	67
Tablo 12: Türkiye İmalat Sektörünün Toplam GSMH İçerisindeki Payı (%).....	79
Tablo 13: Türkiye'de İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (KKO) Tablosu	80
Tablo 14: BİST İmalat Sanayiine İlişkin 2010-2017 Yılları Maddi Duran Varlıkların Toplam Varlıklar İçindeki Payı (%).....	85
Tablo 15: Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler Tablosu	90
Tablo 16: BİST İmalat Sanayi Firmalarının 2010-2017 Yıllarına Ait Değerleme Yöntemi Seçimi Tablosu.....	92
Tablo 17: YD Değişkenine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu	93
Tablo 18: TVAR Değişkenine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu	93
Tablo 19: MDV Değişkenine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu.....	94
Tablo 20: VARG Değişkenine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu.....	94
Tablo 21: KALD Değişkenine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu	95
Tablo 22: Modeldeki Değişkenlere İlişkin Korelasyon Tablosu	95
Tablo 23: Lojistik Regresyon Analiz sonuçları Tablosu.....	98
Tablo 24: Hipotezlerin Sonuç Tablosu	100

KISALTMALAR LİSTESİ

AŞ	Anonim Şirketi
BİST	Borsa İstanbul
GSMH	Gayri Safi Milli Hâsıla
IAS	International Accounting Standards
IFRS	International Financial Reporting Standards
KAP	Kamuyu Aydınlatma Platformu
KDV	Katma Değer Vergisi
KKO	Kapasite Kullanım Oranı
MDV	Maddi Duran Varlıklar
MSUGT	Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
ROA	Aktif Karlılığı
ROE	Öz Sermaye Karlılığı
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
TAS	Turkish Accounting Standards
TDMS	Tek Düzen Muhasebe Sistemi
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
THP	Tekdüzen Hesap Planı
TMS	Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TTK	Türk Ticaret Kanunu
UFRS	Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	Uluslararası Muhasebe Standartları
VUK	Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Küreselleşmeyle birlikte ticari ve ekonomik ilişkilerin giderek artması, zamanla dünya ülkelerinin birbirlerine yakınlaşmasına neden olmuştur. Bu yakınlaşma ülkelerin kendi yasal mevzuatlarına göre hazırlamış oldukları finansal tabloların sağlıklı bir şekilde karşılaştırılmasına ve değerlendirilmesine yönelik bir takım zorlukları da beraberinde getirmiştir. Bu zorlukları aşmak amacıyla Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) geliştirilmiş ve dünyada uluslararası alanda giderek daha fazla ülkenin kabul ettiği muhasebe standartları haline gelmiştir.

Türkiye'deki karşılığı Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) olan UFRS, 2005 yılından itibaren ülkemizde de uygulanmaya başlanmıştır. TFRS'nin ülkemizde uygulanmaya başlanmasıyla birlikte yatırımcıların, şirket yetkililerinin ve üçüncü şahısların işletme ile ilgili daha sağlıklı bilgi edinme imkanları artmıştır. Finansal tablolarda yer alan varlık ve kaynakların değerinin mümkün olduğunca gerçeğe en yakın şekilde yansıtılması amacını taşıyan standartlar, finansal tablo kullanıcıları açısından kritik önem taşımaktadır. İşletmenin finansal durumunu ve faaliyet sonucunu gerçeğe uygun bir şekilde tespit etmek için yapılan değerlendirme işlemleri finansal tabloların gerçeğe uygun sunumunda önemli bir yer tutmaktadır.

Bu tez çalışmasında, özellikle üretim işletmelerinin en önemli varlık gruplarından olan maddi duran varlıkların TFRS kapsamında finansal tablolara nasıl yansıtıldığı konusu üzerinde durulmuştur. Halka açık üretim işletmeleri maddi duran varlıklarını TMS-16 nolu standart çerçevesinde finansal tablolara yansıtmak zorundadır. TMS-16 standardı maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesi, defter değerlerinin belirlenmesi ve tablolara yansıtılması konusunda yol göstermektedir. Aynı zamanda maddi duran varlıklara ilişkin amortisman tutarları ile değer düşüklüğü zararlarının uygulama esaslarını da açıklamaktadır. TMS-16, maddi duran varlıkları değerlemede "Maliyet Yöntemi" ve "Yeniden Değerleme Yöntemi" olmak üzere iki yöntem benimsemiştir. Maliyet yönteminde; maddi duran varlık, finansal tablolarda maliyetinden birikmiş amortisman ve varsa birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonraki değeri ile gösterilmektedir. Yeniden değerlendirme yönteminde ise; gerçeğe uygun değeri güvenilir olarak ölçülebilen maddi duran varlıkların, dönem sonunda gerçeğe uygun değeriyle değerlendirilip finansal tablolarda sunulması sağlanır.

Maddi duran varlıkların maliyet yöntemi ile finansal tablolara aktarılması özellikle gerçeğe uygun sunumu zedeleyen bir niteliği içinde barındırmaktadır. Zira tarihi maliyet esasına dayanan finansal bilgiler zaman içerisinde gerçeğe uygun olma vasfını yitirmektedir. Bunun sonucunda da finansal bilgi kullanıcıları yanlış kararlar alabilmektedir. Diğer yöntem olan yeniden değerlendirme yöntemi ise, varlığın güncel ekonomik değerini ortaya koymaktadır. Böylelikle maliyet yöntemine göre zaman içerisinde varlıkların değerlerinde meydana gelen artışları/azalışları finansal tablolarda görme fırsatı sunmaktadır. Ancak her ne kadar yeniden değerlendirme yöntemi gerçeğe uygun sunum açısından dikkate alınacak bir yöntem olsa da maddi duran varlıkların aktif bir piyasasının olmaması nedeniyle gerçeğe uygun değerini tespit etmek imkânı bulunmamaktadır. Bunun yanında aktif bir piyasası olmayan varlıkların gerçeğe uygun değerinin tespiti için kullanılacak maliyet de oldukça fazladır. UFRS, her zaman işletmelerden uygulayacakları yöntemlerde maliyet – fayda dengesini kurmalarını talep etmektedir. TMS-16’da da maddi duran varlıklara ilişkin yapılacak değerlendirme işlemlerinde kullanılacak yöntem tercihi maliyet – fayda dengesini kuracak şekilde işletmelerin kendi seçimlerine bırakılmıştır.

Bu çerçevede, maliyet – fayda dengesini gözetmek zorunda olan işletmelerin maddi duran varlıklarını maliyet yöntemine göre değerlemeleri ve böylece maddi duran varlıklarını maliyet bedeliyle finansal tablolara yansıtılmaları kaçınılmazdır. Öte yandan finansal bilgi kullanıcılarının özellikle halka açık işletmelerin mevcut ve potansiyel yatırımcıların ve diğer kreditorlerin gerçeğe uygun sunum talebinde bulunmaları, yeniden değerlendirme yöntemini seçmelerini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, üretim işletmelerinin maddi duran varlıkları değerlemede yeniden değerlendirme yöntemi seçimini etkileyen işletmeye özgü finansal göstergeleri arasında bir ilişki olup olmadığını tespit etmek bu çalışmanın ampirik kısmını oluşturmaktadır.

Bu tez çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT) kapsamında maddi duran varlıkların tanımı, değerlendirilmesi ve bilanço dışı bırakılması gibi konulara yer verilmiştir. Ayrıca TMS/TFRS kapsamında yer alan maddi duran varlıkları incelemek amacıyla TMS-16’da yer alan temel kavramlar, satış amaçlı duran varlıklar ve durdurulan faaliyetler (TFRS-5), yatırım amaçlı duran varlıklar (TFRS-40), kiralanan maddi duran varlıklar (TMS-17), kullanımdaki duran varlıklar (TMS-16) hakkında da değerlendirmelere yer verilmiştir.

İkinci bölümde, TMS-16 kapsamında maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesi, aktifleştirilmesi, değerlemesi, amortismanı maddi duran varlıkların değer düşüklüğü ve maddi duran varlıkların bilanço dışı bırakılması gibi konular üzerinde durulmuştur.

Son bölüm olan üçüncü bölümde ise, çalışma ile ilgili literatür çalışmasına yer verilmiş olup ayrıca BİST’te yer alan imalat sanayi firmalarının maddi duran varlıklarını gerçeğe uygun bir şekilde raporlayıp raporlamadıkları, işletme büyüklüğü, karlılığı ve kaldıraç oranı göstergelerinin yeniden değerlendirme yöntemi seçimine olan etkisi analiz edilmiştir. Bu çerçevede BİST’te yer alan toplam 178 imalat sanayi firması arasında tam sayım yöntemine göre ulaşılan işletmelerin 2010-2017 yılları arası bilançolarından ve yıllık faaliyet raporlarından elde edilen bilgiler çoklu regresyon analizleri yardımıyla analiz edilmiştir. Tam sayım örnekleme yönteminin kullanıldığı araştırmada 178 imalat sanayi firmasının bilançoları ve yıllık faaliyet raporları KAP internet sitesi üzerinden elde edilmiştir.

Çalışma incelenen konuların genel bir değerlendirmesini içeren sonuç bölümü ile tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MADDİ DURAN VARLIKLAR

1.1. MUHASEBE SİSTEMİ UYGULAMA GENEL TEBLİĞİ KAPSAMINDA MADDİ DURAN VARLIKLAR

Ülkemizde en geniş kapsamlı muhasebe düzenlemesi 1992’de çıkarılan ve 1994’te yürürlüğe giren Maliye Bakanlığı’nın MSUGT’dır. Bu kısımda MSUGT kapsamında maddi duran varlıkların tanımı, kayda alınması, değerlemesi, amortisman işlemleri ve bilanço dışı bırakılması konularına yer verilecektir.

1.1.1. Maddi Duran Varlıklar

Literatürde maddi duran varlıklara yönelik çeşitli tanımların yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlardan ilki “bir yıldan veya normal bir faaliyet döneminden daha uzun sürelerde, işletme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için kullanılmak amacıyla elde edilen ve ilke olarak bir yılda ya da bir faaliyet dönemi içinde elden çıkarılması veya tüketilmesi öngörülmeleyen fiziki varlıklardır” şeklindedir (Özdemir, 2015: 2). Bir başka tanıma göre ise; mal veya hizmet üretiminde ya da arzında kullanmak, başkalarına kiraya vermek ya da idari amaçlar çerçevesinde kullanmak amacıyla elde bulundurulmuş ve birden fazla dönemde kullanımı öngörülen fiziki varlıklardır (Akbulut, 2013: 77).

1 nolu MSUGT’de ise; “Maddi duran varlıklar; işletme faaliyetlerinde kullanılmak üzere edinilen ve tahmini yararlanma süresi bir yıldan fazla olan fiziki varlık kalemlerinin ve bunlarla ilgili birikmiş amortismanların izlendiği hesap grubudur.” şeklinde tanımlanmıştır.

1 nolu MSUGT’ye göre bir varlığın maddi duran varlıklar hesap grubunda yer alması için sahip olması gereken özellikler şunlardır:

- Fiziki bir yapıya sahip olması,
- İşletmeye ait olması,
- Olağan durumunda satışının düşünülmemesi,
- Bir faaliyet döneminden daha uzun bir ömre sahip olması,
- Kullanımından dolayı aşınma, yıpranma ve değer kaybı oluşması sebebiyle amortismanına tabi tutulması,

- İşletmenin kendi ihtiyaçlarını karşılamak için ya da kiraya vermek için iktisap edilmiş olması,
- İşletme tarafından, satın alma, inşa etme, imal etme maliyet tutarlarının 800 TL'nin üzerinde olması, (800 TL'yi aşmayanlar, direkt olarak gider kaydedilebilir.)

MSUGT'de maddi duran varlıklara ilişkin hesaplar aşağıdaki gibidir:

250 Arazi ve Arsalar

251 Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri

252 Binalar

253 Tesis, Makine ve Cihazlar

254 Taşıtlar

255 Demirbaşlar

256 Diğer Maddi Duran Varlıklar

257 Birikmiş Amortismanlar (-)

258 Yapılmakta Olan Yatırımlar

259 Verilen Avanslar

A. Arazi ve Arsalar

Arazi ve arsa kavramları genellikle birlikte anılır. Fakat birbirinden farklı anlamlara sahiptir. Kısaca tanımlamak gerekirse arazi, parsellenerek arsalar haline getirilebilen yeryüzü şekillerindedir. Arsalar ise üzerine yapı kurmak amacıyla tahsis edilen toprak parçasıdır. İşletmelerin mallarını sakladıkları depolar, mal ve hizmet üretmek için yerleştiği binalar bu arsa ve araziler üzerine kurulmaktadır.

İşletmeler, devamlılığını sağlayabilmek, faaliyetlerini yürütebilmek ya da yatırım yapabilmek amacıyla iktisap ettiği arazi veya arsaları bilançolarının aktif kısmında göstermektedir. Arazi ve arsalar alındığında maliyet bedeli üzerinden arazi ve arsalar hesabının borç kısmına kayıt yapılırken, satıldığında ya da üzerine herhangi bir yapı inşa edildiğinde arazi ve arsalar hesabının alacak kısmına kayıt yapılmaktadır.

B. Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri

Herhangi bir işin gerçekleşmesini sağlamak veya kolaylaştırmak için; yeraltında veya yerüstünde inşa edilmiş kamu idarelerine ait her türlü yol, park, köprü, tünel,

bölme, sarnıç, iskele, kuyu, baraj gibi yapıların izlendiği hesaptır. Bütün bu yapılar, arazi ve arsalar ile binalar hesabının dışında yer alan yapılardır (Yargıçoğlu, 2010: 67).

Yer altı ve yer üstü düzenlerinin muhasebeleştirilmesi; satın alınan, inşa edilen yahut ettirilen yer altı ve yerüstü düzenleri, “Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı”na borçlandırılarak kaydedilerek, satılması veya hizmet dışı kalması durumunda ise ‘Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri Hesabı’na alacaklandırılarak gerçekleştirilir. Dönem sonunda amortisman ve yeniden değerlemeye tabi tutulur. Yeraltı ve yerüstü düzenlerinin inşası bitene kadar yapılan bütün harcamalar ise “258 Yapılmakta Olan Yatırımlar” hesabına borç kaydedilir. Hesapta toplanan harcamalar yapım tamamlanınca “251 Yeraltı ve Yerüstü Düzenleri” hesabına borç kaydedilirken, “258 Yapılmakta Olan Yatırımlar” hesabına da alacak kaydedilir. Hesap, yeraltı ve yerüstü düzeninin hizmet dışı kalması ya da yenilenmek suretiyle sökülmesi ile alacak kaydedilerek kapatılır (Yıldız, 2009: 191).

C. Binalar

Arsa veya arazilerin üzerine inşa edilmiş olan ve işletme faaliyetlerinin yürütülmesinde kullanılan yapılara bina denir(Türker, 2008: 24). Örneğin; idare binası, fabrika, atölye, depo gibi. Bina kavramı avlu, bahçe gibi mütemmim cüzleri (bütünleyici/ayrılmaz parçaları) de kapsamaktadır. Binalar, idari işlemlerin ve üretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği yerlerdir. Ağırlıklı olarak üzerinde buldukları arsalarıyla birlikte satın alınmaktadır. Böyle durumlarda bedelleri biliniyorsa ayrı ayrı muhasebeleştirilirler. Eğer bilinmiyorsa, arsa ve binanın değerleri uygun yollarla saptanır ve ayrı hesaplarla muhasebeleştirilir. Ancak arazi ve arsaların faydalı ömürleri sonsuz olarak kabul edildiği için amortisman tabi değildir. Bu nedenle de binaların bütün halinde satın alındıkları arsa veya arazilerin belirli bir oranla ayrılıp o şekilde muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Burada varlıkların piyasa fiyatı göz önüne alınarak bir ayrıştırma oranı bulunur. Bu orana göre maliyetleri ayrıştırılıp aktifleştirilir.

Binalar, yeniden değerlemeye ve amortisman tabi tutulur. Binalar maliyet bedelleri ile değerlendirilir. Binaların maliyet bedeli; satın alma maliyetine noter, tapu, mahkeme, kıymet takdiri, komisyon ve tellâliye gider ve harçları ile emlak alım ve “özel tüketim vergileri” eklenerek hesaplanır. Rutin bakım, tamirat ve temizlik giderleri dışında binayı genişletmek veya iktisadi değerini devamlı olarak arttırmak

amacıyla yapılan giderler de binanın maliyet bedeline ilave edilir. Tamamen amorti olmuş binaya maliyete eklenecek türden yapılan giderler, bağımsız olarak aktifleştirilip amortismanına tabi tutulmalıdır; çünkü bu giderlerin ekleneceği maliyet bedeli sıfırlanarak yok olmuştur (Şahin, 2009: 7). Binalarda normal amortisman oranı %2'dir (Ölmez, 2016: 13).

Bina hazır olarak satın alınırsa, maliyet bedeli ile “Binalar” hesabına borç kaydedilir. Buna ilaveten binanın iktisadi değerini artırıcı bir harcama yapıldığında ve binaya ilişkin yeniden değerlendirme yapıldığında da aynı hesap borçlandırılır. İşletme tarafından inşa edilen veya ettirilen binaların yapımı ile ilgili maliyet unsurları inşaat tamamlanıncaya kadar “258 Yapılmakta Olan Yatırımlar” hesabında takip edilir. Bina tamamlanınca bu hesaba borç, “258 Yapılmakta Olan Yatırımlar” hesabına alacak kaydedilir. Binalar herhangi bir nedenle aktiften çıkarıldığında binalar hesabına alacak kaydedilir.

D. Tesis, Makine ve Cihazlar

Bir makinenin ürettiği enerjiyi iletmeye, dağıtmaya yarayan veya bir makinenin gördüğü işi uzağa taşıyan makineler arası düzeni sağlayan su, buhar, telefon, ısıtma, nemlendirme, elektrik, yangın tesisleri gibi varlıklar tesis olarak adlandırılmaktadır (Şahin, 2009: 7).

Kendi başlarına çalışabilen, standardize olmuş, hammadde veya maddelere bir form kazandıran veyahut formunu değiştiren, yeraltında bulunan maddeyi yerüstüne çıkarmaya yardımcı olan, içindeki enerjiyi harekete dönüştüren, insanların yapacağı üretim işlerini yapabilen robot benzeri aygıtlara makine adı verilir (Şahin, 2009: 7). Örneğin; torna, dikiş makinesi, kazıcı, yükleyiciler vb.

Birkaç aletin entegre edilmesinden oluşan ve bazı işlemlerin yapılmasını sağlayan takımlar ise cihaz olarak adlandırılmakta olup, röntgen cihazı, gaz ölçme cihazı vb. örnek olarak gösterilebilir.

İşletmenin aktifine giren tesis, makine veya cihaz “Tesis, Makine ve Cihazlar” hesabının borç kısmına kaydedilirken, aktiften çıkan tesis, makine veya cihaz aynı hesabın alacak kısmına kaydedilir. İşletmeler için özellikle imalat safhasında çok büyük önem taşıyan maddi duran varlıklarından biri olan tesis, makine ve cihazlar maliyet bedeli ile değerlendirilir. Buna ilaveten, tesis, makine veya cihazın faydalı ömrüne

katkı sağlayacak tüm bakım onarım masrafları da maliyetine dâhil edilir. Ayrıca eğer tesis, makine, cihaz yurtdışından satın alınmışsa buna ilişkin vergi, komisyon ve masraflar tesis makine ve cihazların maliyetlerine dâhil edilir. Buna amortisman ve değerlendirme de dâhildir. Diğer yandan çok fazla kullanılıp aşınmış olan makineler ise fevkalade amortismanına tabi tutulabilir.

Yapılması uzun zaman isteyen tesislere ilişkin maliyetler yapımı bitene kadar ‘Yapılmakta Olan Yatırımlar’ hesabında izlenir. İnşaat bitince hizmete girer ve bu hesap kapatılıp ‘Tesis Makine ve Cihazlar’ hesabına aktarılır.

E. Taşıtlar

İşletmelerin faaliyetlerini gerçekleştirmek için ve faaliyetlerine uygun olarak otomobil, kamyon, minibüs, gemi, uçak, yat gibi satın aldığı taşıtların tamamı ‘Taşıtlar’ hesabında izlenir. Bu hesap taşıtların plakalarına veya kullanıldıkları departmanlara göre alt hesaplara ayrılmaktadır. İşletme tarafından satın alınan taşıtlar alım bedelleri ile ‘Taşıtlar’ hesabının borç kısmına kaydedilirken, satıldığında veya kullanım özelliğini kaybettiği gerekçesiyle elden çıkarılması durumunda ‘Taşıtlar’ hesabının alacak kısmına kaydedilmektedir. Diğer yandan taşıtların satın alınması işleminden sonra ortaya çıkan bakım ve onarım giderleri ise taşıtların maliyetine dâhil edilmektedir. Yani ‘Taşıtlar’ hesabın borcuna yazılır.

F. Demirbaşlar

İşletme faaliyetlerini yürütmede yararlanılan büro makine ve cihazları, sandalye, koltuk, dolap, mobilya, bilgisayar, masa vb. gibi üretime dâhil olmayıp işletmenin varlığını sürdürebilmesinde önemli yer tutan maddi duran varlıklar, demirbaşlar adı altında yer almaktadır.

Demirbaşlar satın alındıklarında ‘Demirbaşlar’ hesabına borç kaydı yapılırken, kullanım dışı bırakılmaları, devredilmeleri yahut elden çıkarılmaları durumunda ise ‘Demirbaşlar’ hesabına alacak kaydı yapılır. Aktifte yer alan demirbaşlarla ilgili yapılan harcamalar ve giderler de ‘Demirbaşlar’ hesabına borç kaydedilir. Belli bir tutarın altında kalan demirbaşların direk olarak gider yazılması mümkündür. Demirbaşların kullanılması sonucu oluşan değer kayıpları, yıpranmalar, eskimeler ve aşınmalar amortisman gideri olarak muhasebeleştirilmektedir.

G. Diğer Duran Varlıklar

İşletmeler açısından duran varlık niteliğinde olup, arazi ve arsalar, yer altı ve yerüstü düzenleri, binalar, tesis, makine ve cihazlar, taşıtlar, demirbaşlar dışında kalan varlıklar bu kalemde yer alır. Bu varlıklar maliyet bedeli ile değeri. Varlık aktife alındığında 'Diğer Duran Varlıklar' hesabına borç kaydı yapılırken, elden çıkarıldığında veya satıldığında ise 'Diğer Duran Varlıklar' hesabına alacak kaydı yapılarak muhasebeleştirilir. İşletme kitaplığındaki kitaplar, modeller, kalıplar, zirai işletmelerdeki hayvanlar da bu hesapta izlenir.

H. Birikmiş Amortismanlar

Amortisman, işletmede bir yıldan fazla süreyle kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz kalan arazi ve arsalar dışındaki bütün maddi duran varlık değerlerinin yok edilmesi işlemidir (Hatipoğlu, 2012: 189). Birikmiş amortismanlar ise, maddi duran varlık bedellerinin, kullanılacakları süre içerisinde hesabın yok edilebilmesini sağlamak amacıyla kullanılan hesaptır.

İşletme tarafından ayrılan amortisman tutarları ilgili fonksiyonel gider hesabı karşılığında 'Birikmiş Amortismanlar' hesabı alacaklandırılarak muhasebeleştirilir. Satılmış, devredilmiş ve kullanılma yeteneğini yitirmiş olan varlıklar ise 'Birikmiş Amortismanlar' hesabına borç olarak kaydedilir karşılığında ilgili varlık hesaplarına alacak kaydedilir.

Birikmiş amortismanlar, pasif karakterli olmasına rağmen, aktif tarafta yer alan bir hesaptır ve bilançonun aktifinde "Duran Varlıklar" dan indirim şeklinde gösterilir. Her hesap döneminde ayrılan amortismanların bu hesabın alacak kısmına kaydedilip kaydedilmediği ve elden çıkarılan maddi duran varlıklarla ilgili amortismanların bu hesabın borç tarafına kaydedilip kaydedilmediği kontrol edilmelidir.

İ. Yapılmakta Olan Yatırımlar

İşletmede, yapımı süren ve tamamlandığında ilgili maddi duran varlık hesabına aktarılacak olan, her türlü madde ve malzeme ile işçilik ve genel giderlerin, harcamaların izlendiği geçici bir hesaptır. Örneğin; yapılmakta olan fabrika binası için katlanılan işçilik, malzeme vb. maliyetlerin söz konusu hesapta toplanıp yapımı tamamlandıktan sonra binalar hesabına aktarılması gibi. Yapılmakta olan yatırımların ilgili olduğu iktisadi kıymetlerin maliyet teşekkülü aktife alınma (tamamlanma)

döneminde yapılır. İşletmenin yaptığı birden çok yatırım varsa bunlara ilişkin maliyet unsurları bilançonun bu kaleminde ayrıca takip edilir.

İşletmede yetiştirilen ve bir yıldan uzun bir sürede işletmede kullanılacak olan canlı varlıklar da üretimde kullanılmaya kadar bu hesapta izlenir. Kullanıma başlandığı anda örneğin; hamile bir ineğin doğum yapıp süt vermeye başlamasıyla birlikte o ana kadar bu hesapta oluşan maliyet tutarı, ‘Yapılmakta Olan Yatırımlar’ hesabına alacak kaydedilerek, ‘Diğer Maddi Duran Varlıklar’ hesabına borç kaydedilerek muhasebeleştirilir.

Duran varlığın iktisap edilmesinin birden çok aşamada gerçekleşmesi durumunda; harcamaların yapıldıkça duran varlıklar hesabına alınması çeşitli sakıncalar yaratmaktadır. Bu nedenle iktisabı birden çok aşamada gerçekleşecek olan duran varlıklar için yapılan harcamaların önce bir hesapta toplanması, maliyet oluşuktan sonra tek tutar halinde ilgili duran varlık hesabına aktarılması gerekmektedir. Yapılmakta olan yatırım projelerine direkt ve endirekt şekilde gelen harcamalar ‘Yapılmakta Olan Yatırımlar’ hesabına borç; tamamlanan yatırım bedelleri ilgili maddi duran varlık hesabına borç kaydedilerek ‘Yapılmakta Olan Yatırımlar’ hesabına alacak kaydedilir.

J. Verilen Avanslar

Yurtdışından veya yurtdışından satın alınmak üzere sipariş edilen maddi duran varlığa ilişkin yapılan avans ödemelerinin (nakden ödeme, virman, havale, akreditif karşılıkları vb.) izlendiği hesaptır. Avans ödemesi yapıldığında ‘Verilen Avanslar’ hesabına borç kaydedilir. Sipariş edilen malzeme teslim alındığı anda da ‘Verilen Avanslar’ hesabına alacak kaydedilerek karşılığında ilgili maddi duran varlık hesabına borç kaydedilir. Bu hesap aynı zamanda sipariş avansı ile ilgili giderleri de kapsar.

1.1.2. Maddi Duran Varlıkların Amortismanı

Türkiye’de amortisman işlemleri ve bu işlemlerin finansal tablolara aktarılmasına yönelik hem Türk Vergi Mevzuatında hem de TMS’de farklı düzenlemeler yer almaktadır. Sözlükte yer alan anlamıyla aşınma veya yıpranma payı olan amortisman kavramı bir varlığın amortismanına tabi tutarının, yararlı ömrü boyunca sistematik olarak dağıtılması olarak tanımlanabilir (Hatipoğlu, 2012: 188).

İşletmelerin faaliyet alanı fark etmeksizin tüm işletmeler için maddi duran varlıklar ve maddi duran varlık yatırımları ayrı bir önem taşımaktadır. Ticaret ve hizmet işletmelerinde maddi duran varlık yatırımları çok fazla önem taşıyorsa bile muhasebeleştirilmesi ve raporlaması çok önemlidir. Sanayi işletmelerinde ise özellikle maddi duran varlık yatırımı oldukça önemlidir. Aynı şekilde maddi duran varlıkların aktifleştirilmesi ve maddi duran varlıklara ilişkin değer düşüklüğünün amortisman olarak giderleştirilmesi de buna dâhildir. Aynı zamanda amortisman payları sanayi işletmeleri açısından üretilen mamullerin maliyet unsurlarından biri olması yönüyle de ayrı bir önem arz etmektedir (Çam, 2014: 12).

Özellikle duran varlık yatırımı önemli tutarlarda olan organizasyonlarda amortisman hususu ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü amortisman tutarı işletmelerin birim ve toplam maliyetleri içerisindeki önemli bir unsurdur. Amortisman tutarı dönemsel net kâr veya zararı doğrudan etkiler. Buna ilaveten işletmenin finansal durumunu yakından takip eden ilgililer, kredi verenler, ortaklar ve devlet için amortisman hesaplaması önem taşımaktadır (Taştan vd. 2012: 1).

MSUGT'ye göre ilk yıl eksik olarak hesaplanan amortisman tutarı son yıl amortismanına eklenmektedir. Ama Türkiye Muhasebe Standardı'nda ilk yıl eksik hesaplanan amortisman tutarı bir sonraki yılın amortisman gideri olarak kabul edilmektedir.

MSUGT'de benimsenen ve kullanılan amortisman yöntemleri aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır;

- Normal amortisman yöntemi,
- Azalan bakiyeler üzerinden amortisman,
- Madenlerde amortisman,
- Fevkalade amortisman yöntemi,
- Kıst amortisman yöntemleri

Bu yöntemlerden normal amortisman yönteminde; duran varlık için ayrılması gereken amortisman tutarını hesaplamak için, duran varlığın maliyeti ilgili duran varlığın tahmini ekonomik ömrüne bölünür. Diğer yöntemlerden biri olan azalan bakiyeler yönteminde ise; duran varlıkların ekonomik ömürlerinin ilk yıllarında daha yüksek tutarlarda, son yıllarda ise düşük tutarlarda amortisman ayrılmaktadır. Madenlerde amortisman, adından da anlaşılacağı üzere yalnızca tükenmeye tabi

madenler için kullanılmaktadır. Aynı şekilde fevkalade amortisman da yangın, deprem, sel gibi olağanüstü durumlarda uygulanır. Kıst amortisman ise yalnızca binek otomobilleri için kullanılan amortisman yöntemidir.

MSUGT’de binek otomobiller için geçerli olan kıst amortisman uygulaması ile Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları’ndaki anlayış arasında da farklılık bulunmaktadır. MSUGT’deki uygulamada faaliyet ömrü yıl olarak ele alınmaktayken, standartlarda ay hesabı tam anlamıyla uygulanmaktadır. Daha açık bir ifadeyle; MSUGT’ye göre ilk yılda hesaplanmayan amortisman tutarı son yılın amortisman tutarına ilave edilirken, standarda göre ilk yıldan kalan aylara ait hesaplanmayan amortisman tutarı, son tam yıldan sonraki yılın ilgili ayları için kayda alınır. Kıst amortisman uygulamasındaki anlayış farklılıkları işletmelerin faaliyet sonuçlarını etkilemektedir (Elitaş vd. 2009: 22).

En çok uygulanan yöntemlerden normal amortisman ve azalan bakiyeler yöntemlerinin MSUGT’ye göre nasıl muhasebeleştirildiğine ilişkin örnek aşağıdaki gibidir:

ÖRNEK:

ELMER Anonim Şirketi (AŞ), 25.09.2015 tarihinde gittikleri bir fuarda, ekmek yapma makinesinin en yeni modelinden bir adet sipariş vermiştir. 28.09.2015 tarihinde teslim edilen makine için, aynı gün sigorta ve montaj işlemleri yapılmıştır. Bankadan ödemesi gerçekleştirilmiştir.

Makineye ait bilgiler aşağıdaki tabloda mevcuttur:

Tablo 1

ELMER A.Ş. Makine Bilgileri Tablosu

MAKİNEYE AİT BİLGİLER		AMORTİSMANA İLİŞKİN BİLGİLER	
Sipariş Tarihi	25.09.2015	Faydalı Ömrü (MSUGT)	5 yıl
Teslim Tarihi	28.09.2015	Amortisman Oranı (MSUGT)	%20
Makine Bedeli	180.000 TL	Kullanıldığı Bölüm	İmalat Bölümü
Taşıma Tutarı	9.500 TL	Faydalı Ömrü	5 yıl
Sigorta Tutarı	9.500 TL	Amortisman Oranı	%20
Makinenin Kuruluş ve Yerleştirme Gideri	17.000 TL	Kalıntı (Hurda) Değeri	20.000 TL

.....28/09/2015.....		
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR HESABI	216.000	
253.02 Ekmek Yapma Makinesi 180.000		
253.02.01 Nakliye Gideri 9.500		
253.02.02 Sigorta Gideri 9.500		
253.02.03 Makine Kurulum Gideri 17.000		
102 BANKALAR HESABI		216.000
102.02 D Bankası		
2015 yılı ekmek yapma makinesi alım yevmiye kaydı		

MSUGT'ye göre normal amortisman tutarlarının hesaplanması;

Yıllık Amortisman Tutarı = Maliyet bedeli / Ekonomik Ömrü

Maliyet Bedeli= Makine Bedeli + Montaj Bedeli + Taşıma Bedeli + Nakliye Sigorta Bedeli + Kuruluş bedelidir.

Sabit Varlığın Maliyet Bedeli: 180.000 + 9.500 + 9.500 + 17.000= 216.000TL'dir.

Yıllık Amortisman Tutarı=216.000/5=43.200 TL'dir.

Tablo 2

MSUGT Uyarınca ELMER AŞ'nin Normal Amortisman Yöntemine Göre Yıllık Amortisman Hesaplaması Tablosu

Yıllar	Kayıtlı Değer	Amortisman Süresi (Yıl)	Amortisman Oranı (%)	Amortisman Tutarı	Birikmiş Amortisman Tutarı
2015	216.000	5	20	43.200	43.200
2016	216.000	5	20	43.200	86.400
2017	216.000	5	20	43.200	129.600
2018	216.000	5	20	43.200	172.800
2019	216.000	5	20	43.200	216.000

MSUGT'ye göre, 31.12.2015 tarihinde yapılan normal amortisman yöntemi göre Maddi Duran varlığın ekonomik ömrü boyunca her yıl yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir:

.....31/12/2015.....		
730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ HESABI	43.200	
730.01 Amortisman Giderleri		
730.01.001 Ekmek Yapma Makinesi Amortisman Gideri		
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI		43.200
257.01 Birikmiş Amortisman Gideri		
2015 yılı ekmek yapma makinesi amortisman yevmiye kaydı		

MSUGT'ye göre; amortismanına tabi tutulan iktisadi değerlerin satış yoluyla elden çıkarılması durumunda, bu varlıkların alış bedeli ile envanter defterinde kayıtlı değerleri arasındaki fark, kâr ve zarar hesabına kaydedilir. Amortisman ayrılmış olan varlıkların değeri, ayrılmış olan amortisman tutarı mahsup edildikten sonra geriye kalan tutardır. Diğer yandan MSUGT'ye göre devir ve trampa da satış işlemi olarak varsayılmaktadır.

MSUGT'ye göre azalan bakiyeler amortisman hesaplaması;

Yıllık Amortisman Tutarı = Maliyet bedeli x (Normal amortisman oranı x 2)

Normal Amortisman Oranı = 1 / Faydalı Ömür Süresi,

Normal Amortisman Oranı = 1 / 5 yıl = 0,20

Azalan Bakiyeler Amortisman Oranı = 0,20 x 2 = 0,40

Tablo 3
ELMER A. Ş.'nin Azalan Bakiyeler Yöntemi Yıllık Amortisman Tutarları Tablosu

Yıllar	Kayıtlı Değer	Amortisman Oranı (%)	Amortisman Tutarı	Kalan Değer
2015	216.000	40	86.400	129.600
2016	216.000	40	51.840	77.760
2017	216.000	40	31.104	46.656
2018	216.000	40	18.662	27.994
2019	216.000	40	27.994	

Azalan kalan yöntemine göre, amortisman tutarının muhasebe kaydı, varlığın ekonomik ömrü süresince bu tabloda yer alan tutar kadardır.

31.12.2015 tarihli amortisman ile ilgili yevmiye kaydı aşağıdaki gibidir:

.....31/12/2015.....		
730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ HESABI	86.400	
730.01 Amortisman Giderleri		
730.01.001 Ekmek Yapma Makinesi		
Amortisman Gideri		
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR HESABI		86.400
257.01 Birikmiş Amortisman Gideri		
2015 yılı ekmek yapma makine amortisman gideri yevmiye kaydı		

1.1.3. Maddi Duran Varlıkların Değerlemesi

MSUGT’de maddi duran varlıkların elde etme maliyeti ile değerlendirileceği belirtilmiştir. TTK’nin 460. maddesinde ise; maddi duran varlıkların gereğine uygun indirimler yapılmasından sonra, en fazla maliyet değerleri üzerinden değerlendirilebileceği belirtilmiş ve maliyet bedelinin değerlemede azami sınır olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca bir maddi duran varlık yeniden değerlendirildiğinde, aynı sınıfta yer alan bütün diğer varlıklar da yeniden değerlemeye tabi tutulur. Bir maddi duran varlık sınıfındaki kalemlerin tamamı, bu sınıf içerisinde birkaçının seçilerek yeniden değerlemeye tabi tutulmasının ve bu tutarların finansal tablolarda değişik tarihlere ait maliyetler ve değerler olarak raporlanmasının önlenmesi amacıyla, eş zamanlı olarak yeniden değerlemeye tabi tutulur.

Bu yeniden değerlendirme işlemi esnasında, maddi duran varlığın değerinde değer artışı veya değer düşüklüğü ortaya çıkabilir. Söz konusu değer düşüklüğü gider yazılacaktır. Yeniden değerlendirme değer artışı varsa, bu değer artışı önce değer düşüklüğü gideri kadar olan kısmından düşülür, kalan kısım özkaynaklara kaydedilir. Değer artışı değer düşüklüğü olmadan ortaya çıkmışsa eğer, doğrudan özkaynaklara kaydedilir.

1.1.4. Maddi Duran Varlıkların Bilanço Dışı Bırakılması

Amortisman tabi tutulan iktisadi değerlerin satış yoluyla elden çıkarılması durumunda, bu varlıkların alış bedeli ile envanter defterinde kayıtlı değerleri arasındaki fark, kâr ve zarar hesabına kaydedilir. Amortisman ayrılmış olan varlıkların değeri, ayrılmış olan amortisman tutarı mahsup edildikten sonra geriye kalan tutardır. Diğer yandan devir ve trampa da satış işlemi olarak varsayılmaktadır.

Maddi duran varlığın bilanço dışı bırakılmasından kaynaklanan kazançlar veya kayıplar söz konusu varlığın elden çıkarılmasından dolayı meydana gelen net tahsilat ile defter değeri arasındaki fark olarak tespit edilir ve gelir tablosu ile ilişkilendirilir.

1.2. TMS/TFRS KAPSAMINDA MADDİ DURAN VARLIKLAR

“TMS-16 Maddi Duran Varlıklar” Standardı 31.12.2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemlerinde uygulanmak üzere 31.12.2005 tarihinde ve 26040 sayılı Resmi Gazete’ de ilk kez yayımlanmıştır. Uluslararası muhasebe standartlarında

meydana gelen değişikliklere paralel olarak yayımlanan tebliğlerle de sürekli olarak güncellenmektedir.

TMS-16, maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesinde gerekli olan temel konuları düzenlemektedir. Maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesindeki temel konular şunlardır:

- Varlıkların muhasebeleştirilmesi,
- Defter değerlerinin belirlenmesi,
- Finansal tablolara yansıtılması gereken amortisman tutarları,
- Değer düşüklüğü zararlarının raporlanmasıdır.

Bir başka standart farklı işlemler gerektirmediği sürece, maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesinde TMS-16 hükümleri uygulanır. Bu durum defter değeri açısından da geçerlidir. Diğer yandan TMS-16, bir varlığın kalıntı değeri defter değerini aşmadığı sürece ilgili varlığın amortisman tutarlarının finansal tablolara yansıtılmasını önermektedir. Maddi duran varlıklardaki ortaya çıkması muhtemel değer düşüklüğü zararlarının finansal tablolara yansıtılması da ihtiyari bir durum olarak işletmelere bırakılmıştır.

TMS-16, satma veya elden çıkarma amacı olmayan, mal ve hizmet üretimi, pazarlama, satış, dağıtım faaliyetleri ve yönetim faaliyetleri için yani işletmede kullanma amacıyla işletmenin bünyesinde bulunan tüm duran varlıklara uygulanır. Satış için üretilen gayrimenkuller, satışa uygun hale gelinceye kadar bu standart çerçevesinde değerlenir. Özel tükenmeye tabi varlıklar ile özel maliyetler de TMS-16'nın kapsamına girer.

TMS-16 maddi duran varlıklar standardı, bir başka standardın muhasebe işlemlerinin gerektirdiği durumlarda uygulanmamaktadır. Buna göre standardın kapsamı dışında yer alan durumlar şunlardır:

- 1- "TFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Maddi Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler" Standardı uyarınca satış amaçlı elde tutulan varlık olarak sınıflandırılmış olan maddi duran varlıklar;
- 2- Tarımsal Faaliyetlerle İlgili Canlı Varlıklar (TMS-41 Tarımsal Faaliyetler);
- 3- Madenlere ilişkin arama, hazırlık, çıkarma ve değerlendirme harcamalarının varlıklarının muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesi ("TFRS-6 Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi" Standardı);

- 4- Petrol, doğal gaz ve benzer nitelikli yenilenebilir olmayan doğal kaynaklar gibi madenler üzerindeki haklar ve madeni kaynaklar.

İşletmelerin gelecekte kira geliri veya değer artış kazancı ya da her ikisini birden elde etmek amacıyla inşa ettiği veya geliştirmekte olduğu yatırımlar inşası bitene kadar TMS-16 standardına uygun olarak muhasebeleştirilirler. Buna paralel olarak inşaat veya geliştirme tamamlandığında da gayrimenkul, yatırım amaçlı gayrimenkul özelliğine sahip olur. Böylece TMS-40 hükümlerine uygun biçimde değerlendirilir ve muhasebeleştirilir. Bir varlık bir kez yatırım amaçlı gayrimenkul olarak tanımlanmışsa, gelecekte de kullanılmak amacıyla tekrar geliştirme sürecine alınırsa eğer yatırım amaçlı gayrimenkuller TMS-40'a tabi olmuş olur.

Bir maddi duran varlık kaleminin, bu standartta öngörülenden farklı bir yöntem ile muhasebeleştirilmesini gerektiren başka bir standartla karşılaşılabılır. Örneğin, "TMS-17 Kiralama İşlemleri" standardı bir işletmenin kiralanan maddi duran varlık kalemlerinin muhasebeleştirilmesinin, risk ve kazanımların transferi kapsamında değerlendirilmesini gerektirir. Ancak bu durumlarda, bu varlıklara ilişkin, amortisman dâhil uygulanacak diğer muhasebe işlemleri TMS-16 standardı ile düzenlenmiştir.

1.2.1. Maddi Duran Varlıkların Tanımı

Maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesi, değerlendirilmesi, amortisman ayrılması gibi bilgilendirmelerin ayrıntılı olarak yapılmasına rağmen hangi varlıkların maddi duran varlık sınıfına girdiği TMS-16' da açıkça belirtilmemiştir. Bu husus işletmelere bırakılmış olup, belli şartlar göz önüne alınarak maddi duran varlıklara ilişkin aktifleştirme koşullarını muhakeme etmeleri istenmiştir. Aynı şekilde söz konusu varlıkların maddi duran varlık olarak finansal tablolarda raporlanmasının gerekip gerekmediğini tespit etme kararını vermeleri de işletmelerden talep edilmiştir.

Maddi duran varlıklar, bir işletmenin toplam varlıklarının hatırı sayılır derecede önemli bir bölümünü oluşturur. Bu sebepten ötürü de mali durumun belirlenmesinde önemli bir role sahiptir. İşletmelerin varlığını sürdürmek ve amacını gerçekleştirmek amacıyla faaliyetlerinde daima kullandıkları fiziksel olarak işletmede bulunan varlıklara maddi duran varlıklar denilir. Fakat her fiziki değere sahip olan varlığı da maddi duran varlık olarak değerlendirmek doğru değildir. Yani bir varlığın maddi duran varlık olarak değerlendirilebilmesi için;

- Maddi bir yapıya sahip olması,
- İşletme kişiliğine ait olması,
- İşletmenin mal ve hizmet üretim çalışmalarında veya idari işlerinde kullanmak veya kiralanmak üzere edinilmiş olması,
- Olağan koşullar çerçevesinde satışı düşünülmemesi,
- Özel durumlar dışında bir dönem olarak öngörülen işletme döneminden uzun bir ömre sahip olması gerekmektedir.

1.2.2. TMS'de Yer Alan Temel Kavramlar

TMS-16 maddi duran varlıklar standardında yer alan temel kavramlar aşağıdaki gibidir:

Defter Değeri: Bir varlığın birikmiş amortisman ve birikmiş değer düşüklüğü zararları indirildikten sonra finansal tablolara yansıtıldığı tutarı ifade eder.

Maliyet: Bir varlığın elde edilmesinde veya inşaatında ödenen nakit veya nakit benzerlerini veya verilen diğer bedellerin gerçeğe uygun değerini veya belli durumlarda, (diğer TFRS'lerin özel hükümleri uyarınca) ilk muhasebeleştirme sırasında ilgili varlığa atfedilen bedeli ifade eder. (Örneğin: TFRS 2 Hisse Bazlı Ödemeler)

Amortisman Tabi Tutar: Bir varlığın maliyetinden veya maliyet yerine geçen diğer tutarlardan kalıntı (hurda) değer düşüklüğüyle elde edilen tutarı ifade etmektedir.

Amortisman: Bir varlığın amortisman tabi tutarının, yararlı ömrü süresince sistemli bir şekilde dağıtılmasını ifade eder.

İşletmeye Özgü Değer: Bir işletmenin bir varlığın devamlı kullanımından elde edilecek nakit akışlarının ve yararlı ömrünün sonunda elden çıkarıldığında elde edilmesi beklenen yahut bir yükümlülüğün karşılanmasında oluşması beklenen nakit akışlarının bugünkü değerini ifade eder.

Gerçeğe Uygun Değer: Piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde gerçekleşecek olağan bir işlemde bir varlığın satışında elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek olan fiyattır. Diğer bir deyişle, karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi

durumunda ortaya çıkması gereken tutardır. Aktif bir piyasada oluşan fiyatlar, gerçeğe uygun değer olarak alınabilir. Gerçeğe uygun değeri, piyasada oluşan fiyatlardan tahmini satış maliyetleri düşülerek de elde etmek mümkündür. Gerçeğe uygun değer belirlenmesinde, aktif piyasası olan varlıklar için bu piyasada oluşan varlıklar dikkate alınırken, aktif piyasası bulunmayan varlıklar için piyasadaki emsal fiyatlar, endeksler, yenileme maliyeti, ya da değerlendirme uzmanlarının takdiri esas alınır.

Değer Düşüklüğü Zararı: Bir varlığın defter değerinin geri kazanabilir tutarını aşan kısmını ifade eder. Maddi duran varlığın piyasa değeri ile satılması durumunda elde edilecek tutarın (gerçeğe uygun değer), defter değerinin (net değer) altında kalması durumunda ortaya çıkacak değerdir.

Gerçeğe Uygun Değer < Net Değer => Değer Düşüklüğü Zararı

Maddi Duran Varlıklar: Mal veya hizmet üretiminde ya da arzında kullanmak amacıyla elde bulundurulmuş ya da başkalarına kiraya vermek veya idari amaçlar çerçevesinde kullanmak için elde tutulan fiziki kalemlerdir. Bir dönemden daha fazla kullanımı öngörülmektedir.

Geri Kazanılabilir Tutar: Bir varlığın net satış fiyatı ve kullanım değerinden büyük olanıdır. Ancak, geri kazanım tutarını tespit ederken, satış maliyeti düşülmüş gerçeğe uygun değer (net satış fiyatı) ile kullanım değerinden her ikisini de her zaman hesaplamak gerekmez. Bahsi geçen tutarlardan herhangi birinin defter değerini aşması durumunda söz konusu varlık değer düşüklüğüne uğramıştır ve diğer tutarı tahmin etmek gerekmez.

Bir Varlığın Kalıntı Değeri: Bir varlık tahmin edilen faydalı ömrünün sonundaki duruma ve yaşına ulaştığında elden çıkarılması sonucunda elde edilmesi beklenen tutardan, elden çıkarmanın tahmini maliyetleri düşülerek ulaşılan tahmini tutardır.

Yararlı Ömür: Bir varlığın işletme tarafından kullanılabilmesi beklenen süreyi veya işletme tarafından ilgili varlıktan elde edilmesi beklenen üretim sayısı veya benzeri üretim birimini ifade eder.

Taşıyıcı Bitki: Tarımsal ürünlerin üretilmesi ya da temin edilmesi için kullanılan, bir dönemden daha fazla ürün vermesi umulan ve önemsiz kalıntı satışları dışında tarımsal ürün gibi satılabilme olasılığı çok düşük olan yaşayan bir bitkidir.

1.2.3. Satış Amaçlı Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler (TFRS-5)

TFRS-5, satış amaçlı elde tutulan varlıkların muhasebeleştirilme esasları ile durdurulan faaliyetlere dair gerekli açıklamaları ve sunumları içermektedir (TFRS-5, md. 1)

Ayrıca TMS-16 kapsamı dışında yer alan satış amaçlı maddi duran varlıklar, TFRS 5 standardı kapsamında değerlendirilir. TFRS-5'e göre bir varlığın amortismanına tabi tutulması, varlık kullanılabilir olduğunda, örneğin, yönetim tarafından istenilen yer ve duruma getirildiği zaman başlar. Bir varlığın amortismanı, ilgili varlığın TFRS-5 uyarınca satış amaçlı elde tutulan varlık olarak sınıflandırılma (veya satış amaçlı elde tutulan varlık olarak sınıflandırılan bir gruba dâhil edilme) tarihi veya varlığın finansal durum tablosu (bilanço) dışı bırakıldığı tarihin erken olanında durdurulur. Bu yüzden amortisman ayırma işlemi, varlık tamamen itfa olmadıkça, atıl kaldığında ya da kullanımdan kaldırıldığında durmaz. Ancak, kullanıma göre amortisman metodu uygulanırken, amortisman gideri üretim olmadığı zamanlarda sıfır olabilir.

Normal faaliyet akışı içerisinde satılmak üzere elde bulundurulmakta olan varlıkların stoklara aktarıldığı durumlarda TFRS-5 uygulanmaz.

Şayet, aynı standardın 7. maddesindeki muhasebeleştirme ilkesine göre işletmenin maddi duran varlık kaleminin defter değerine, ilgili kalemin bir parçası için yenileme maliyetini dâhil ederse; yenilenen parçanın ayrı olarak itfa edilip edilmediğine bakılmaksızın, yenilenen parçanın defter değeri bilanço dışı bırakılır. İşletme için yenilenen parçanın defter değerinin belirlenebilmesi mümkün değilse, yenileme maliyeti, yenilenen parçanın alındığında ya da inşa edildiğindeki maliyetinin bir göstergesi olarak kullanılabilir.

Aktif kullanımdan çekilen ve TFRS-5 gereğince satış amaçlı elde bulundurulan varlık olarak sınıflandırılmamış maddi duran varlıkların defter değeri işletmelerce açıklanmalıdır.

1.2.4. Yatırım Amaçlı Duran Varlıklar (TFRS-40)

Gelecekte kullanılmak için bekletilen veya kullanımdan önce geliştirilmek amacıyla elde tutulan maddi duran varlıklar da TMS-16 nolu standart kapsamında ele alınır. Ayrıca gelecekte yatırım amaçlı kullanılmak için inşa edilen veya geliştirilen gayrimenkuller de TMS-16 kapsamında değerlendirilir. Ancak inşa veya geliştirilme

aşaması tamamlandığında TMS-16 kapsamında değerlendirilmesine son verilip, TMS-40 kapsamında değerlendirilmesine başlanır.

1.2.5. Kiralanan Maddi Duran Varlıklar (TMS-17)

TMS-16'ya göre; bir maddi duran varlık kaleminin defter değerinin bilanço dışı bırakılması için iki koşulu sağlaması gerekir. Bunlardan ilki elden çıkarılması, ikincisi ise kullanımından yahut elden çıkarılmasından gelecekte ekonomik fayda beklenmemesidir. Öte yandan TMS-17 başka bir satış ve geri kiralama işlemi gerektirmedikçe bir maddi duran varlık kaleminin bilanço dışı bırakılmasından doğan kazanç veya kayıp ilgili kalem bilanço dışı bırakıldığında gelir tablosu ile ilişkilendirilir. Başkalarına kiralanmak amacıyla elinde bulundurmakta olduğu maddi duran varlıklarını normal faaliyet akışı içerisinde düzenli olarak satmakta olan bir işletme, bu gibi varlıkların kiralanma amacı sona erdiği ve ilgili varlıklar satış amaçlı elde tutulan varlık haline geldiğinde, bu varlıkları defter değerleri üzerinden stoklara aktarır. Sözü edilen varlıkların satışından elde edilen tutar, "TMS-18 Hasılat" Standardı sebebiyle hasılat olarak muhasebeleştirilir.

"TMS-17 Kiralama İşlemleri" standardı bir işletmenin kiralanın maddi duran varlık kalemlerinin muhasebeleştirilmesinin, risk ve kazanımların transferi kapsamında değerlendirilmesini gerektirir. Ancak bu durumlarda, bu varlıklara ilişkin, amortisman dâhil uygulanacak diğer muhasebe işlemleri TMS-16 standardı ile düzenlenmiştir.

Finansal kiralama işlemi çerçevesinde bir kiracı tarafından elde bulundurulan maddi duran varlık kaleminin maliyeti "TMS-17 Kiralama İşlemleri" Standardı uyarınca belirlenmelidir.

1.2.6. Kullanımdaki Duran Varlıklar (TMS-16)

Maddi duran varlıklar, başka herhangi bir standart farklı bir işlem öngörmediği sürece TMS-16'da belirtilen esaslara göre muhasebeleştirilmekte ve finansal tablolarda raporlanmaktadır. TMS-16' da maddi duran varlıklar; '*Mal ve hizmet üretimi veya arzında kullanılmak, başkalarına kiraya verilmek veya idari amaçlar çerçevesinde kullanılmak üzere elde tutulan ve bir dönemden fazla kullanımı öngörülen fiziki kalemler*' şeklinde tanımlanmaktadır. Aynı zamanda bir maddi duran varlık kaleminin varlık olarak aktifleştirilebilmesi için; maddi duran varlıkların

işletmeye ileride ekonomik fayda sağlaması ve maliyetlerinin güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi gerekir (TMS-16, md.7).

TMS-16 standardı, tarımsal faaliyetlerle ilgili canlı varlıkların, doğalgaz, maden ve petrol gibi varlıkların geliştirilmesi ya da korunmasında kullanılan maddi duran varlıklar için uygulanır. Buna ilaveten işletmelerin gelecekte kira geliri veya değer artış kazancı ya da her ikisini birden elde etmek amacıyla inşa ettiği veya geliştirmekte olduğu yatırımlar da inşası bitene kadar TMS-16 standardına uygun olarak muhasebeleştirilirler.

Ayrıca işletmenin sahip olduğu ve kullanmakta olduğu gayrimenkullere "TMS-16 Maddi Duran Varlıklar" Standardı uygulanır. Satış amaçlı elde tutulan veya yatırım amaçlı olarak düşünölen duran varlıklar dışındaki mal veya hizmet üretimi, tedarik edilmesi ya da idari amaçla kullanılmak üzere elde tutulan gayrimenkuller TMS-16 kapsamında sürekli kullanımı amaçlanan duran varlıklar olarak ele alınır ve değerlendirilirler.

TMS-16 satış amaçlı olmayan, mal ve hizmet üretimi, pazarlama, satış, dağıtım faaliyetleri ve yönetim faaliyetleri için yani kullanım amaçlı tüm duran varlıklara uygulanır. Satış için üretilen gayrimenkuller, satışa uygun hale gelinceye kadar olan zamanda bu standart kapsamında değerlenirler.

İKİNCİ BÖLÜM

TMS-16 KAPSAMINDAKİ MADDİ DURAN VARLIKLARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE DEĞERLEMESİ

2.1. MADDİ DURAN VARLIKLARIN AKTİFLEŞTİRİLMESİ

Maddi duran varlıkların aktifleştirilebilmesi için, söz konusu varlıkların ileride işletmeye fayda sağlama ihtimalinin mevcut olması gerekmektedir. Dolayısıyla da ekonomik faydaların elde edileceği ile ilgili sağlam tahminler yapılmalıdır. Sağlam tahminlerin yapıldığı ve gelecekte ekonomik fayda sağlanacağı kesinleştiğinde varlıkların aktife kaydedilmesi yoluna gidilir (Kıymetli Şen, 2013: 23).

Maddi duran varlık tanımını karşılayan her türlü yedek parça, yardımcı donanım ve servis donanımı gibi kalemler TMS-16'ya göre muhasebeleştirilir ve maddi duran varlık tanımına uymayan ilgili varlıklar da stok olarak muhasebeleştirilir (TMS-16: md.8).

TMS-16 Standardı'na göre yapılması gereken muhasebeleştirmede, nelerin maddi duran varlık kalemi olarak aktifleştirileceğine ilişkin bir şey öngörülmemiştir. Bu husus işletmenin kendisine özgü koşullarına bağlı olması dolayısıyla işletmenin muhakeme kabiliyetine bırakılmıştır (Savun, 2014: 38). Ayrıca bir işletme, maddi duran varlıklarla ilgili bütün maliyetleri oluştuğu tarihteki değerleriyle aktifleştirmelidir. Bu maliyetler, bir maddi duran varlık kaleminin ilk kez iktisap edilmesi veya inşa edilmesi aşamasında oluşan ve sonradan; ekleme, kısmi yenileme ve bakım-onarım için katlanılan maliyetleri içerir.

Bir maddi duran varlık kaleminin maliyet hesaplaması yapılırken, o varlığın muhasebeleştirme tarihindeki peşin fiyatının esas alınması gerektiği TMS-16'nın 23. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, maddi duran varlığın iktisabına ilişkin ödeme normal kredi vadelerinin ilerisine erteleniyorsa, bu varlık özellikli varlık değilse eğer, varlığın peşin fiyatı ile vadeli fiyatı arasındaki fark kredi dönemi süresince finansman gideri olarak finansal tablolarda raporlanır. Fakat iktisap edilen maddi duran varlık özellikli bir varlıksa, bu varlığın peşin fiyatı ile vadeli fiyatı arasında ki fark, bu varlığın maliyetine dâhil edilebilir. Örneğin, X İşlemesinin faaliyet konusu ile ilgili satın alacağı bir makinenin peşin fiyatı 60.000 TL, 3 yıl vadeli fiyatı ise 70.000 TL'dir. Bu örnekte, işletmenin aldığı makine özellikli bir varlık ise 70.000 TL vadeli fiyatı ile

makinenin aktifleştirilmesi, özellikli bir varlık değilse 60.000 TL peşin fiyatı ile makinenin aktifleştirilmesi gerekmektedir. Makinenin peşin fiyatı ile vadeli fiyatı arasındaki 10.000 TL vade farkını işletme, finansman gideri olarak kapsamlı gelir tablosunda raporlaması gerekmektedir (Deran vd. 2014: 79-80).

Maddi duran varlıkların maliyetine dâhil edilen giderleri daha iyi anlamak açısından incelenmesi gereken örnek şu şekildedir:

ÖRNEK:

ABC A.Ş. yeni bir üretim makinesini 320.000 TL bedelle satın almıştır. Söz konusu makine ile ilgili yapılan diğer harcamalar aşağıdaki gibidir:

Tablo 4
ABC A.Ş. Örneği Makineye İlişkin Harcamalar Tablosu

HARCAMA TÜRÜ	HARCAMA TUTARI
İktisap Bedeli	320.000 TL
Kurulum ve Montaj Bedeli	30.500 TL
Nakliye bedeli	2.200 TL
Montaj Alanının Hazırlanması Bedeli	8.500 TL
Reklam Harcamaları	7.300 TL
Mesleki Ücretler	15.000 TL
Personel Eğitim Masrafları	4.000 TL
Deneme Üretimi Harcaması	3.000 TL
Toplam Maliyeti	390.500 TL

TMS-16 Maddi Duran Varlıklar Standardı'na göre makinenin toplam maliyeti şu şekilde hesaplanacaktır:

Tablo 5
ABC A.Ş. Örneği Makinenin Toplam Maliyeti Tablosu

HARCAMA TÜRÜ	MALİYET HESAPLAMASI
İktisap Bedeli	320.000 TL
Kurulum ve Montaj Bedeli	30.500 TL
Nakliye bedeli	2.200 TL
Montaj Alanının Hazırlanması Bedeli	8.500 TL
Reklam Harcamaları	-
Mesleki Ücretler	15.000 TL
Personel Eğitim Masrafları	-
Deneme Üretimi Harcaması	3.000 TL
Toplam Maliyeti	379.200 TL

Ticari hayatta ve TMS-16 standardı çerçevesinde maddi duran varlıkların elde edilme şekilleri şu şekilde gerçekleşebilir (Çakır, 2016: 19):

- Satın alım yoluyla,
- Takas yoluyla,

• İmal veya inşa etme yoluyla, bu elde edilme şekillerine bağlı olarak da maliyetler de farklı şekilde oluşacaktır.

A. Satın alma yoluyla elde edilen varlıkların maliyeti aşağıdaki unsurlardan oluşmaktadır (Çakır, 2016: 20);

1. Satın alma maliyeti, önemli gümrük vergileri, iade edilmeyen satın alma vergileri ile indirim ve iskontolar eksi (-) değerinde gösterilecek. Yani, maliyeti düşüren bir unsur olarak dikkate alınır.
2. Varlığa doğrudan yüklenebilen maliyetler.
3. Varlığın ilk kez iktisap edilme maliyetlerine dâhil olan veya varlığın üretiminde kullanımı sonunda oluşan sökme, kaldırma ve yer düzenlemelerine ilişkin değerler.

B. Takas yoluyla iktisap edilen varlıkların maliyeti:

Takas yoluyla edinilen bir maddi duran varlık kaleminin maliyeti; takas işleminin ticari faaliyet özelliklerine sahip olması ve elde edilen veya elden çıkarılan maddi duran varlığın gerçeğe uygun değeri ile ölçülür.

Satın alma ve takas yoluyla elde edilen varlıkların maliyeti ile ilgili örnek aşağıdaki gibidir:

ÖRNEK:

Bir işletme 75.000 TL'ye satın aldığı ve teknik ömrü 6 yıl olan kamyoneti 4. yılda daha özellikli bir makine alımı için takasta kullanma kararı almışlardır. Kamyonet için bugüne kadar 45.000 TL amortisman ayrılmış olup satılabilir değeri 30.000 TL'dir. Vergi uygulamalarına göre kamyonetin emsal bedeli 50.000 TL'dir. Bu kamyonetin verilmesi karşılığında değeri 47.000 TL olan makine takas yoluyla satın alınacaktır.

TMS-16 Standardına göre takas maliyeti şu şekildedir:

Makinenin Emsal Bedeli = 47.000 TL

Kamyonetin Emsal Bedeli = 50.000 TL

Gider yazılan takas farkı = (-)3.000 TL

C. İmal veya inşa edilen varlıkların maliyeti de satın alma yoluyla edinilen varlıklarla aynı ilkelere göre belirlenmektedir. İşletmenin normal faaliyetleri kapsamında satma amacı güderek imal ettiği varlıklardan işletme faaliyetlerinde kullanıma tahsis edilenlerin maliyeti, satmak için

üretileen varlıkların maliyetine eşit olur ve satış bedelleri üzerinden değil, maliyet bedelleri üzerinden aktifleştirilir. İnşa edilecek binanın yerinde daha önce inşa edilmiş bir bina varsa, bu binanın yıkım ve temizleme masrafları yeni binanın maliyetinde gider olarak dikkate alınacaktır. Yıkıtırlan eski binanın henüz itfa edilmemiş değeri varsa, bu değerin de yeni gayrimenkulün maliyet bedeline dâhil edilmesi gerekir. Yıkıtırlan yapının yıkıntı değerinin satılması veya yeni yapıda kullanılması durumunda, ulaşılan değer eski binanın itfa edilmemiş net defter değerinden fazla ise, aradaki fark mali kazancın tespitinde vergiye tabi gelir olarak dikkate alınır.

İmal veya inşa edilen varlıkların maliyetine ilişkin örnek aşağıda yer almaktadır:

ÖRNEK:

İmal edilen bir gayrimenkule ait fiilen yapılan giderler aşağıdaki gibidir:

Beton (400 m ³ x 800 TL)	320.000 TL
İşçilik (5.000 Saat x 30TL)	150.000 TL
Su, elektrik, çevre düzeni ve alt yapı harcamaları	400.000 TL
Araç yakıt giderleri	70.000 TL
Makine teçhizat amortisman gideri	80.000 TL
Sarf malzemeleri	65.000 TL
Kapı pencere çatı malzemeleri	190.000 TL
Finansman gideri (Faiz)	120.000 TL
Ayrılabılır amortisman(makineler için)	150.000 TL

Gayrimenkulün ortaya çıkan maliyeti şu şekilde olacaktır:

Beton (400 m ³ x 800 TL)	320.000 TL
İşçilik (5.000 saat x 30TL)	150.000 TL
Su, elektrik, çevre düzeni ve alt yapı harcamaları	400.000 TL
Araç yakıt giderleri	70.000 TL
Makine teçhizat amortisman gideri	80.000 TL
Sarf malzemeleri	65.000 TL
Kapı pencere çatı malzemeleri	190.000 TL
TOPLAM MALİYET	1.275.000 TL

İşletmenin gerçek gideri 1.545.000 TL'dir. Fakat TMS-16'ya göre finansman giderleri ve makinelere ait olan amortismanlar maliyet unsuru olarak sayılmadıklarından TMS-16'ya göre maliyet, 1.275.000 TL olmuştur.

2.1.1. Maliyet Unsurları

Maddi duran varlıklara ilişkin bütün maliyetler, oluştukları tarihteki değerleri ile muhasebe kayıtlarındaki yerini alır. Söz konusu maliyetler, herhangi bir maddi duran varlık kalemine dair ilk edinme veya inşa etme aşamasında oluşan ve sonradan; ekleme, tikel (kısmi) yenileme ve bakım için katlanılan maliyetleri içermektedir.

TMS-16 Maddi Duran Varlıklar Standardı'nın 16. maddesinde ve devam eden maddelerinde söz konusu olan maliyet unsurları:

1. Maddi duran varlığın indirimleri ve ticari iskontoları mahsup edildikten sonraki, ithalat vergileri ve iade edilmeyen alış vergileri dâhil, satın alma fiyatı,
2. Maddi duran varlığın yerleştirileceği yere ve yönetim tarafından arzulanan koşullarda çalışabilmesini sağlayacak hale getirilmesi amacıyla katlanılması gereken her türlü maliyet,
3. Maddi duran varlığın sökülmesine, taşınmasına ve yerleştirildiği alanın yeniden yapılandırılmasına ilişkin tahmini maliyeti, ilgili kalemin elde edilmesi veya stok üretimi dışında bir amaçla belirli bir süre farklı amaçlar için kullanması sonucunda işletmenin katlandığı yükümlülük.

TMS-16 Maddi Duran Varlıklar Standardı, md. 17'ye göre, doğrudan ilgili varlığa atfedilebilen maliyetler:

1. Doğrudan maddi duran varlık kaleminin iktisap edilmesiyle veya yapı çalışmalarıyla ilgili çalışanlara sağlanan faydalardan ötürü meydana gelen maliyetler,
2. Yerin hazırlanması için katlanılan maliyetler,
3. İlk teslimatın gerçekleştirilmesi için katlanılan maliyetler,
4. Kurulması ve montajına ilişkin katlanılan maliyetler,
5. Varlığın istenilen biçimde çalışıp çalışmadığını anlamak için yapılan test maliyetlerinden, varlığı gerekli yer ve duruma getirirken üretilen kalemlerin satışından elde edilen net hâsılat mahsup edildikten sonra kalan tutar,
6. Mesleki ücretler (Örneğin; mimarlara ödenen ücretler).

Yukarıdaki maliyet unsurları dışında kalan unsurlar ve aşağıda sıralanan unsurlar ise maliyete dâhil edilmezler (TMS-16: md. 19):

1. Yeni bir tesisin açılması sırasında katlanılan maliyetler,
2. Yeni bir ürün veya hizmetin tanıtılmasına ilişkin maliyetler (reklam ve tanıtım harcamaları da dâhil),
3. Yeni bir yerde ya da yeni bir müşteri topluluğuyla iş yapmak amacıyla katlanılan maliyetler (personel eğitim masrafları da dâhil),
4. Yönetime ilişkin giderler ve diğer genel giderler.

Bu konuya ilişkin ayrıntılı örnek aşağıdaki gibidir:

ÖRNEK:

F A.Ş. üretim tesisinde yeni bir fabrika kurmuştur. Bunun sonucu olarak aşağıdaki maliyetlere katlanmıştır:

- Fabrikanın maliyeti:	9.000.000 TL
- İlk teslim ve elden geçirme maliyeti:	400.000 TL
- Fabrika iktisabında kullanılan danışmanlar:	550.000 TL
- 6 yıl sonraki muhtemel söküm maliyetleri:	900.000 TL
- Yeri hazırlamanın maliyeti:	600.000 TL
- Ticari üretim öncesi faaliyet zararları:	1.000.000 TL

Bu maliyetlerden hangileri TMS-16'ya göre maddi duran varlığa ilişkin aktifleştirilebilir maliyetlerdir?

CEVAP:

Fabrikanın maliyeti	9.000.000 TL
İlk elden teslim ve elden geçirme maliyeti	400.000 TL
Yeri hazırlama maliyeti	600.000 TL
Danışman ücreti	550.000 TL
6 yıl sonraki muhtemel söküm maliyetleri	900.000 TL
TOPLAM	11.450.000 TL

Maliyet unsuru olarak kabul edilen işlemlerin değerleri ölçülürken aşağıdaki esaslara göre hareket edilmelidir (TMS-16, md. 23-28):

1. Bir maddi duran varlık kaleminin maliyeti, muhasebeleştirme günündeki peşin fiyatın eşdeğeri tutardır. Şayet ödeme, olağan kredi vadelerinin ötesine erteleniyorsa, peşin fiyat eşdeğeri ile toplam ödeme arasındaki fark, TMS-23'te müsaade edilen alternatif yöntem doğrultusunda defter değerinde taşınmadığı sürece, kredi dönemi süresince faiz olarak finansal tablolara yansıtılmalıdır.

2. Bir veya birden çok maddi duran varlık kalemi, parasal olmayan varlık veya varlıklar veya parasal ve parasal olmayan varlıkların birleşimi karşılığında iktisap edilebilir. Bu kapsamda yer alan bir maddi duran varlık kaleminin maliyeti aşağıdaki durumlardan bir veya daha fazlası söz konusu olmadığı sürece gerçeğe uygun değeri ile ölçülmelidir:

- Takas işleminin ticari içerik bakımından noksan olması,
- İktisap edilen veya elden çıkarılan varlığın gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir biçimde ölçülememesi,
- İktisap edilen maddi duran varlığın maliyeti, gerçeğe uygun değeri ile ölçülememesi halinde, elden çıkarılan maddi duran varlığın defter değeri ile ölçülmelidir.

3. Finansal kiralama işlemi çerçevesinde bir kiracının elinde bulundurduğu maddi duran varlık kaleminin maliyeti "TMS-17 Kiralama İşlemleri" Standardı uyarınca belirlenmelidir.

4. Bir maddi duran varlık kaleminin defter değeri tek bir gerekçe ile azaltılabilir. Bu gerekçe, "TMS-20 Devlet Bağışlarının Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması" Standardı uyarınca alınan devlet bağışlarıdır.

Belirli bir dönemdeki stok üretimini gerçekleştirmek amacıyla faydalanılan bir maddi duran varlık kaleminin sökülmesi, taşınması ve ilgili varlığın kullanıldığı yerin yenilenmesi için katlanılan maliyetlere "TMS-2 Stoklar Standardı" hükümleri uygulanır. Ayrıca TMS-2 Stoklar Standardı ve TMS-16 Maddi Duran Varlıklar Standardı kapsamında maliyetlerle ilgili muhasebeleştirilen yükümlülükler TMS-37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar Standardı çerçevesinde ölçülür ve finansal tablolara yansıtılır (TMS-16: md.18).

TMS'de, maddi duran varlığın muhasebeleştirme sürecindeki maliyetler iki bölüm şeklinde düşünülmüştür. Bunlardan birincisi olan başlangıç maliyetleri; varlığın işletmeye ilk alındığı süreçte katlanılan maliyetlerdir, ikincisi olan sonraki maliyetler

ise; maddi duran varlığın işletme içerisinde kullanımının devam ettiği süreç içerisinde katlanılan maliyetlerdir.

2.1.2. Başlangıç Maliyetleri

TMS-16 md.11'e göre; maddi duran varlık kalemlerinin edinimi güvenlik ve çevresel nedenlere bağlıdır. Bu maddi duran varlıkların elde edilmesi, işletmenin elinde tuttuğu herhangi bir maddi duran varlıktan edinilmesi ümit edilen ekonomik yararları doğrudan doğruya artırmasa dahi, bir işletmenin diğer varlıklarından gelecekte ekonomik fayda elde etmesi amacıyla gerekli olabilir. Bu maddi duran varlık kalemlerinin elde edilmesi sonucunda, ilişkili varlıkların işletmeye sağlayacağı ekonomik faydaların, söz konusu kalemlerin iktisap edilmemiş olması halindeki ilişkili varlıkların işletmeye gelecekte sağlayacakları faydadan fazla olması sebebiyle bu kalemler maddi duran varlık olarak muhasebeleştirilmelidir. Örneğin, bir kimyasal üreticisi işletme çevreye duyarlı davranmak amacıyla tehlikeli kimyasal maddelerini üretmek ve depolamak açısından yeni maddelerin kullanılması süreçlerini düzenleyebilir. İşletme bu düzenlemeler olmaksızın kimyasal maddeleri üretip satamaz. Bu yüzden varlık olarak muhasebeleştirilir. Fakat TMS-36' ya göre mevzu bahis varlığın ve ilişkili varlıkların defter değerleri, değer düşüklüğü bakımından incelenir.

Bir maddi duran varlık kaleminin maliyetine, yönetimin amaçları doğrultusunda faaliyet gösterebilmesi amacıyla, gerekli duruma ve konuma getirilmesine kadar ortaya çıkan giderler dâhil edilmektedir. Fakat bu noktadan sonra ortaya çıkan giderlerin maddi duran varlığın maliyetine ilave edilmesine izin verilmemektedir (Gürbüz, 2009: 20).

Standart, muhasebeleştirilme kriterlerini sağlayan tüm maddi duran varlıkların, ilk muhasebeleştirilme aşamasında maliyet bedelleriyle kaydedilmesi gerektiğini öne sürmektedir. İlerleyen dönemlerde ise maliyet yöntemi veya yeniden değerlendirme yöntemini seçmek suretiyle ölçme ve değerlendirme yapılır.

2.1.3. Sonraki Maliyetler

Düzenli aralıklarla yenilenmesi gereken maddi duran varlıklar vardır. Mesela bir fırının uzun müddet kullanılması sonucu astarlanması yahut bir uçağın ya da otobüsün iç döşemelerinin değiştirilmesi gerekmektedir. Bu tür varlıkların

yenilenmesi daha seyrek sıklıkta veya bir defaya mahsus olabilir; bir binanın iç duvarların değiştirilmesi veya bir zeminin yenilenmesi gibi. Bir işletme muhasebeleştirme kriterlerine sahip olması durumunda yenileme kapsamına giren bir parçanın maliyetini oluşturduğu anda ilgili maddi duran varlık kaleminin defter değerine dâhil edip muhasebeleştirmelidir. Yenilenen parçaların defter değerleri; ilgili maddi duran varlıklar elden çıkarıldığında, kullanımından veya elden çıkarılmasından gelecekte ekonomik yarar beklenmiyorsa finansal durum tablosunun dışında bırakılır (TMS-16: md. 12).

Bir işletme maddi duran varlık kalemlerinin günlük gerçekleşen bakım maliyetlerini aktifleştiremez. Tam tersine bu maliyetleri meydana geldikleri tarihte gelir tablosuyla ilişkilendirir. Günlük bakım maliyetlerinden kasıt; işçilik, sarf malzemeleri ve küçük parça maliyetleridir. Bu harcamaların amacı maddi duran varlığın kullanım süresince ortaya çıkabilecek aksaklıkları önlemek, bakımını yapmak ve ortaya çıkan aksaklıkları onarmaktır (TMS-16: md. 7).

Bir maddi duran varlık kaleminin kullanımının devamı için (uçak gibi), parçalarının yenilenip yenilenmediğine bakılmaksızın düzenli arıza kontrolleri yaptırması icap edebilir. Kriterlerin sağlanması durumunda yapılan her büyük çaplı kontrolün maliyeti yenileme olarak maddi duran varlık kalemlerinin defter değerine dâhil edilerek muhasebeleştirilir. Bir önceki kontrolden kalan (fiziki parçalardan ayrıştırılabilen) herhangi bir maliyetin defter değeri finansal durum tablosundan diğer bir deyişle bilançodan çıkartılır. Bu da bir önceki gerçekleşen kontrolün maliyetinin maddi duran varlık kaleminin elde edilmesi veya inşa edilmesi sırasında var olup olmadığına bakılmaksızın gerçekleşir. Eğer gerekli görülürse gelecekte gerçekleşebilecek benzer bir kontrolün tahmini maliyeti maddi duran varlık kaleminin elde edildiğinde yahut inşa edildiğinde var olan kontrol unsurunun bir göstergesi olarak kullanılabilir (Özdemir, 2015: 45).

Diğer bir deyişle ikame veya yenileme maliyetleri hariç, varlığın elde edilmesinden sonra katlanılan maliyetler, ancak varlıktan elde edilecek faydayı, varlığın performans standardını aştığında güvenilir bir biçimde ölçülebiliyorsa ve varlıkla doğrudan ilişkilendirilebiliyorsa ilgili varlığın maliyetine eklenir. Aktifleştirme kriterini sağlamayan sonraki dönemlerde yapılan diğer bütün harcamalar katlanıldığı dönemin gideri olarak mali tablolara alınır.

Bir duran varlığın edinilmesinden sonra onunla ilgili olarak yapılan harcamalar aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir (Özdemir, 2015: 46):

1. **İşletim harcamaları**, bakım ve onarım giderlerinden oluşur. Duran varlığın hizmet verir durumda tutulabilmesi amacıyla gerçekleştirilen harcamalar bakım giderleri; kullanma veya başka fiziki nedenlerle hizmet verir durumdan uzaklaştığında yeniden hizmet verir hale getirilmesi için getirilen harcamalar da onarım (tamir) giderleridir.
2. **Geliştirme harcamaları**, bir duran varlığın verimini arttırmak veya ömrünü uzatmak amacıyla gerçekleştirilen harcamalardan oluşur. Aynı zamanda değer arttırıcı harcamalar da denilir. Bir duran varlığın iktisabından sonra, onun yararlı olma kapasitesini arttıran ya da faydalı olma süresini uzatan nitelikli iyileştirici ve geliştirici işlemler için yapılan harcamalar (değer arttırıcı harcamalar) söz konusu duran varlığın maliyetine dâhil edilir. Örneğin; lastiği patlayan bir taşıtın lastiğinin değiştirilmesi onu normal çalışır duruma döndürmek için mecburi bir işlemdir. Bu sebepten ötürü katlanılan gider o dönemin gideri olarak kabul edilir.

Maddi duran varlıklara ilişkin işletim ve geliştirme harcamalarının yer aldığı örnek aşağıdaki gibidir:

ÖRNEK:

E İşletmesi 200.000 TL maliyetli ve yararlı ömrü 5 yıl olan tır çekicisi satın almıştır. 3. yılın sonunda daha fazla bakım yapılmasının işletme açısından faydalı olmayacağı anlaşıldığı için işletme çekicinin motorunu değiştirmeye karar vermiştir. Yeni motorun yararlı ömrü 2 yıl ve maliyeti 70.000 TL ise yeni alınan motor aktifleştirilebilir mi?

CEVAP:

Yeni motor işletmeye fayda sağlıyor. Aynı zamanda maliyeti de güvenli bir şekilde ölçülebiliyor. Bu yüzden aktifleştirilebilir. Yeni motorun yenilenme maliyeti önceki 3 yıldır. Bu 3 yıl muhtemel maliyetin bir göstergesidir. Bu durumda eğer iskonto oranı %8 ise 70.000 TL için 3 yıllık iskonto edilmiş tutar;

$$70.000/(1+0,08)^3 = 55.568 \text{ TL}$$

Yeni motorun 3 yıllık iskonto edilmiş maliyeti silinir ve yenilenme maliyeti eklenir. Bu şekilde aktifleştirilecek değer bulunur. Aktif değeri;

$$(200.000 - 55.568) + 70.000 = 214.432 \text{ TL}$$

Gelecekte elde edilecek faydalarda artış sağlayacak olan harcamalara ilişkin örnekler şunlardır (TMS-16: md. 2):

- Tesiste bulunan bir varlığın faaliyette bulunma süresini uzatan, üretim potansiyelini yükselten harcamalar,
- Makinenin üretim kalitesini artıran harcamalar,
- İşlem maliyetlerinin azaltılmasına ve yeni bir üretim sürecinin geliştirilmesine ilişkin harcamalar.

Varlıkların aktifleştirilmesinin ardından meydana gelen günlük bakım ve onarım maliyetleri oluştuğu tarihte giderleştirilir. Fakat varlığın değerinin sürekli bir şekilde artırılması için yapılan ve normal bakım-onarım, temizleme giderleri dışındaki kapasite artırıcı ya da maliyeti azaltıcı harcamalar, ilgili varlığın maliyetine ilave edilir. Yapılan harcamaların hem tamir ve bakım hem de değer artırıcı harcama olması halinde bu harcamaların ayrıştırılarak izlenmesi gerekmektedir (Çakır, 2016: 18).

2.1.4. Maliyetin Ölçülmesi

Maddi duran varlıkla ilgili ekonomik yararlardan işletmenin yararlanması ve bu varlıkların işletmeye maliyetinin güvenilir bir biçimde ölçülmesi gerekir.

Bir maddi duran varlık kaleminin maliyeti aşağıdaki durumlardan bir veya daha fazlası söz konusu olmadığı sürece gerçeğe uygun değeri ile ölçülür:

- Takas işleminin ticari içerikten yoksun olması,
- Elde edilen varlığın veya elden çıkarılan varlığın gerçeğe uygun değerinin güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi.

İşletme, elden çıkardığı varlığı hemen bilanço dışı bırakamıyorsa bile, iktisap edilen kalem gerçeğe uygun değeri ile ölçülür. İktisap edilen kalemin gerçeğe uygun değeri ile ölçülmemesi durumunda, maliyeti elden çıkarılan varlığın defter değeri ile ölçülür.

Bir işletme, takas işleminin ticari içeriğe sahip olup olmadığına; işlem sonucunda gelecekteki nakit akışlarının ne kadar değişeceğini göz önünde

bulundurarak karar verir. Aşağıdaki koşullardan herhangi birinin varlığı halinde takas işlemi ticari niteliğe sahip denilebilir:

- İktisap edilen varlıktan kaynaklanacak nakit akışlarının (risk, zamanlama ve tutar olarak) transfer edilen varlıktan kaynaklanacak nakit akışlarından farklı olması veya
- İşletmenin işlemden etkilenen faaliyetlerinin işletmeye özgü değerinin takas işlemi sonucu değişmesi ve

Yukarıdaki iki maddede belirtilen farkların, takas edilen varlıkların gerçeğe uygun değerine göre önemli olmasıdır.

Bir varlık için karşılaştırılabilir piyasa işlemleri bulunmuyorsa, aşağıdaki koşullardan birinin sağlanması durumunda gerçeğe uygun değer güvenilir bir şekilde belirlenebildiği kabul edilir:

- İlgili varlık için gerçeğe uygun değer tahminlerindeki değişkenliğin makul bir aralıkta olması,
- Belirli aralıktaki çeşitli tahminlerin olasılıklarının güvenilir biçimde değerlendirilebilmesi ve gerçeğe uygun değer belirlenirken kullanılması.

Bir işletme, elde edilen ve elden çıkarılan varlıkların gerçeğe uygun değerini güvenilir bir şekilde belirleyebiliyorsa ve alınan varlığın gerçeğe uygun değerinin daha açık biçimde belirlenememesi söz konusu değilse, elden çıkarılan varlığın gerçeğe uygun değerini alınan varlığın maliyeti olarak kabul edebilir.

Finansal kiralama işlemi kapsamında bir kiracı tarafından elde tutulan maddi duran varlık kaleminin maliyetinin belirlenmesi işlemi “TMS-17 Kiralama İşlemleri” Standardı uyarınca gerçekleştirilir.

Bir maddi duran varlık kaleminin defter değeri “TMS-20 Devlet Bağışlarının Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması” Standardı hükümlerine göre alınan devlet bağışları gerekçe gösterilerek azaltılabilir. Bunun paralelinde satın alınan maddi duran varlığın ödemesinin normal kredi vadelerinin ötesine ertelenmesi halinde maddi duran varlığın aktifleştirilmesinde dikkate alınacak maliyetle ilgili iki alternatif söz konusudur. Bunlardan birincisi; TMS-23’te temel yöntem olarak kabul edilen peşin değeri ile maddi duran varlığın aktifleştirilmesi ve oluşan vade farkının dönem gideri olarak değerlendirilmesidir. TMS-23’ün izin verdiği alternatif yöntemde

ise bir özellikli varlığın satın alınması, inşaatı veya üretimi ile doğrudan ilgili bulunan borçlanma maliyetleri ilgili varlığın maliyetine dâhil edilir. Fakat bu alternatifin uygulanabilmesi için söz konusu duran varlığın özellikli varlıklar tanımına uyması gerekir. TMS-23 standardında özellikli varlığın tanımı şu şekilde yapılmıştır; amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilebilmesi zorunlu olarak uzun bir süreyi gerektiren varlıklar özellikli varlıklardır.

Standarda göre özellikli varlığın maliyetine eklenebilecek borçlanma maliyetleri aşağıdaki gibidir:

- Kredili mevduat hesabı ile kısa ve uzun vadeli borçlanmalara uygulanan faizler,
- Borçlanmalarla ilgili iskonto ve primlerin itfaları,
- Borç anlaşmalarının düzenlemeleri ile ilgili olarak oluşan diğer maliyetlerin itfaları,
- Finansal tablolara yansıtılan finansal kiralamalara ilişkin borçlanma maliyetleri,
- Yabancı para ile borçlanmalarda faiz maliyetlerine yönelik düzeltme olarak dikkate alındıkları ölçüde olmak üzere kur farkları.

Bu tür maliyetler güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi ve gelecekteki ekonomik yararlarından işletmenin faydalanabilmesinin muhtemel olması durumunda, özellikli varlığın maliyetine dâhil edilir. Bunun dışındaki borçlanma maliyetlerinin hepsi, meydana geldikleri dönemde gider olarak muhasebeleştirilir.

Özellikli varlığın maliyetine eklenebilecek borçlanma maliyetlerinin yer aldığı aşağıdaki örnek bu konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır:

ÖRNEK:

Gül işletmesi ürünlerinin ambalajlanması aşamasında kullanmak amacıyla fatura bedeli 240.000 TL olan ambalajlama makinesi ithal etmiştir. Satıcı işletme fatura bedeli üzerinden %2 iskonto uygulamıştır. Navlun bedeli olan 16.000 TL alıcı işletme tarafından karşılanmıştır. Ayrıca gümrük vergi ve masrafları olarak 28.000 TL gidere katlanılmıştır. Kurulum ve montaj bedeli olarak 15.000 TL ve makinenin kullanım eğitimi için teknik uzmana 5.000 TL ödenmiştir. Yeni alınan ambalajlama makinesinin verimli bir şekilde çalışabilmesi için yerleştirileceği fabrika atölyesinde

diğer makinelerin kalibrasyonu ve yeniden yerleşimi için toplam 20.000 TL harcama yapılmıştır.

CEVAP:

Makinenin aktife alınmasında dikkate alınması gereken maliyet unsurları şöyledir:

Fatura Bedeli:	240.000 TL
İskonto:	(-) 4.800 TL
Navlun Bedeli:	16.000 TL
Gümrük ve Vergi Masrafları:	28.000 TL
Kurulum ve Montaj:	15.000 TL
Uzman Ücreti:	5.000 TL
TOPLAM:	299.200 TL

Bunların dışında kalan diğer makinelerin kalibrasyon ve yeniden yerleşimi için harcanan 20.000 TL, ambalajlama makinesinin aktife alınması sırasında katlanılan maliyetlere dâhil edilmeyecektir. Buna göre makinenin aktifleştirilmesi ile ilgili yapılması gereken günlük defter kaydı aşağıdaki gibidir (Örnekte tüm ödemelerin nakit olarak gerçekleştirildiği varsayılmaktadır):

...../.../.....			
253 TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR 253.01.Ambalajlama Makinesi		299.200	
100 KASA			299.200

Bir maddi duran varlık, yönetimin amaçları doğrultusunda faaliyetini idame ettirebilmesi için gerekli koşula ve ortama getirildiği andan itibaren maliyetleri defter değerinde muhasebeleştirilmez. Bundan dolayı, bir maddi duran varlık kaleminin kullanılması veya daha verimli bir şekilde düzenlenmesi kapsamında işletmenin katlandığı maliyetler defter değerine dâhil edilmez. Örneğin:

- Yönetimin amaçlarını gerçekleştirmesi doğrultusunda faaliyet gösterebilir durumda olan ve henüz kullanımına başlanmamış veyahut tam kapasitede çalışmayan maddi duran varlık kalemleri için katlanılan maliyetler,

- Bir maddi duran varlık kaleminin üreteceği mal veya hizmete henüz talebin oluşması ve o aşamada birtakım maliyelere katlanması gibi başlangıç zararları,
- İşletme faaliyetlerinin kısmi veya bütünüyle yeniden organize edilmesi veya yeniden yerleştirilmesine dair yapılan harcamalar.

2.2. MADDİ DURAN VARLIKLARIN DEĞERLEMESİ

Değerleme tanımı itibariyle, varlıkların ve kaynakların fiyatlandırılması ve bu fiyatlandırmanın Türk Lirası ile ifade edilmesidir. Değerleme işleminde varlık ve kaynakların niteliklerine göre farklı değerlendirme usullerinin kullanılması söz konusu olmaktadır. Değerleme usulleri; Türk Vergi Mevzuatı, Türkiye Muhasebe Standartları (TMS), Tek Düzen Muhasebe Sistemi (TDMS), Türk Ticaret Kanunu (TTK), Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) gibi düzenlemelerin her birinde uygulama farklılığı göstermektedir. Değerleme yöntemleri işletmelerin faaliyet sonuçlarını ve mali durumunu etkilediği için değerlendirme konusu önem kazanmaktadır (Örten ve Karapınar, 2007: 5-6).

Maddi duran varlıkların değerlemesi standartta; iktisap edilen maddi duran varlığın aktifleştirme tarihinde ve sonrasındaki bilanço tarihlerinde olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır. Aktifleştirme tarihindeki değerlendirme maddi duran varlığın maliyet bedeli ile kayıtlara aktarılmasıdır. Maddi duran varlıkların aktifleştirme sonrasındaki dönemlerde veya bilanço tarihindeki değerlemesi ise işletmenin seçtiği değerlendirme yöntemine göre farklılık göstermektedir. Bu değerlendirme yöntemleri ise TMS-16 md. 30'da bahsedilen maliyet yöntemi ve TMS md. 31'de bahsedilen yeniden değerlendirme yöntemidir. Muhasebe politikası olarak seçilen yöntemin, bir maddi duran varlık sınıfında yer alan bütün varlıklara uygulanması gerekmektedir. Burada söz edilen sınıftan kasıt; bir işletmenin faaliyetlerinde benzer özelliklere ve kullanıma sahip olan varlıkların gruplandırılmasıdır. Arazi, Arazi ve binalar, Makineler, Gemiler, Uçaklar, Motorlu taşıtlar, Mobilya ve demirbaşlar, Ofis gereçleri farklı sınıflarda yer alır. Farklı sınıfta yer alan makinelerin tamamı için ya maliyet yöntemi ya da yeniden değerlendirme yönteminin kullanılması gerekmektedir.

Maddi duran varlığın değerinde bir değer artışının bulunması durumunda bu maddi duran varlığın defter değeri yeniden değerlendirme sonucunda artmışsa, değerlemenin sebep olduğu bu artış kâr yazılmaz. Söz konusu değerlendirme farkı, bilançoda öz kaynak hesaplarında gösterilir. Bu fark bilançoda öz kaynak kalemleri

içerisinde yer alan fakat ayrı bir kalem olan “Maddi Duran Varlıklar Değer Artış Fonu” hesabında gösterilir. Kullanımdan çekilmesi veya çıkarılması söz konusu olduğunda, yeniden değerlendirme değer artışı, geçmiş yıl kârları hesabına aktarılabilir (Çakır, 2016: 37).

TMS-16 Maddi Duran Varlıklar standardının 15. maddesine göre maddi duran varlıklar maliyet bedeli ile ölçülür. İlk edinimde maliyet bedeli ile kayıt altına alınan maddi duran varlıklar, düzenli aralıklarla tekrar değerlemeye tabi tutulur. Bu sayede maddi duran varlıkların finansal tablolarda gerçeğe uygun değer ile yer almaları sağlanmış olur. Bu sebeple standartta uygulayıcı işletmelere serbestçe seçebilecekleri 2 yöntem tavsiye edilmiştir ve maddi duran varlıkların ilk muhasebeleştirilmesinden sonra tekrar ölçümlenmelerinde; maliyet yöntemi veya yeniden değerlendirme yöntemlerinden birisi kullanılmaktadır. Varlık kalemiyle ilgili ekonomik yararların işletmeye aktarılmasının muhtemel olması ve ilgili kalemin maliyetinin güvenilir bir şekilde ölçülebilmesi halinde, yalnızca maddi duran varlık kaleminin maliyeti varlık olarak muhasebeleştirilir ve finansal tablolara yansıtılır. Muhasebeleştirilme kriterlerini sağlayan bütün maddi duran varlıklar, ilk muhasebeleştirilmede maliyet bedeli ile kaydedilirler. Sonraki dönemde ise maliyet veya yeniden değerlendirme yöntemlerinden birini seçmek suretiyle ölçme ve değerlendirme yapılır.

Değerlemenin amacı, işletmenin finansal durumunu ve faaliyet sonucunu gerçeğe uygun bir şekilde tespit etmektir. Varlık ve kaynakların gerek ilk defa muhasebeleştirilmesinde, gerekse izleyen dönemlerde finansal tablolara yansıtılmasında esas alınacak parasal değer belirlenmesi işlemi, "değerlemenin" konusunu oluşturmaktadır (Sarıay, 2011: 110-111).

Maddi duran varlıkların değerlemesinden kaynaklanan, gelir vergilerinin etkileri “TMS-12 Gelir Vergileri Standardı”na uygun olarak muhasebeleştirilir ve açıklanır (TMS-16: md. 42).

Bir varlığın defter değeri değerlendirme işlemi sonucunda azalırsa, bu azalış gider olarak muhasebeleştirilir. Ancak, bu azalış diğer kapsamlı gelirden bu varlıkla ilgili olarak yeniden değerlendirme fazlasındaki her tür alacak bakiyesinin kapsamı ölçüsünde muhasebeleştirilmelidir. Diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilen söz konusu azalma, yeniden değerlendirme fazlası başlığı altında öz kaynaklarda birikmiş olan tutarı azaltmaktadır (TMS-16: md. 40).

Kısacası eğer yeniden değerlendirme sonucunda bir varlığın defter değeri azalmışsa, bu azalma gider olarak muhasebeleştirilir. Ancak, söz konusu varlıkla ilgili olarak daha önce bir yeniden değerlendirme değer artışı oluşturulmuşsa, bu azalış önceki yeniden değerlendirme farkını tersine çevirdiği ölçüde öz kaynak hesap grubundaki yeniden değerlendirme değer artışı hesabından düşülür.

- **Arazi ve Arsalarda Değerleme**

Arazi ve arsalar maliyet bedelleriyle değerlemeye tabi tutulur. Arsa ve araziler, üzerine inşa edilen kıymetlerle birlikte amortismanına tabi tutulur. Boş arsa veya arazi yeniden değerlemeye tabi tutulmaz ve amorti edilmez. Fakat tarım işletmelerindeki meyvelik, fındıklık, zeytinlik ve güllükler, incir bahçeleri ve bağlar gibi tarım tesisleri ile işletmede inşa edilmiş olan her türlü yollar ve arklar amortismanına tabi tutulur. Bir binanın üzerinde bulunduğu arsanın değerindeki artış binanın amortismanına tabi tutarını etkilemez. Bunun dışında üzerine bina inşa edilen arazilerin maliyet bedeli de binanın maliyetine ilave edilir (Akdoğan ve Sevilengül, 2007: 327).

- **Yeraltı ve Yerüstü Düzenlerinde Değerleme**

Yeraltı ve yerüstü düzenleri maliyet bedelleriyle değerlemeye tabi tutulur. Amortisman işlemine konu olur ve yapılar farklı (azami) amortisman oranlarına sahiptir. İnşası biten yeraltı ve yerüstü düzenlerinin “258 Yapılmakta Olan Yatırımlar” hesabında oluşan maliyeti ilgili hesaba aktararak aktifleştirilmesinde, daha önce aktifleştirilmiş yer altı ve yer üstü düzenlerinin ekonomik değerini artırıcı bir harcama olduğunda ilgili hesabın maliyetine eklenir.

- **Binaların Değerlemesi**

Binalar maliyet bedelleriyle ile değerlemeye tabi tutulur. Binaların inşa edildiği arsa ve arazi maliyeti de bina maliyetine dâhil edilir. Bir maddi duran varlık kalemi yeniden değerlendirildiğinde, yeniden değerlendirme tarihindeki birikmiş amortisman aşağıdaki yöntemlerden birine göre işleme tabi tutulur:

- Varlığın brüt defter değerindeki değişikliklerle orantılı olarak düzeltilir ve böylece yeniden değerlendirme sonrasındaki varlığın defter değeri yeniden değerlendirilmiş tutarına eşit olur. Bu yöntem genellikle bir varlığın, itfa edilen yenileme maliyetinin bir endeks uygulanarak yeniden değerlendirildiği durumlarda kullanılır.

- Varlığın brüt defter değeri ile netleştirilir ve net tutar yeniden değerlendirme sonrasındaki değere getirilir. Bu yöntem genellikle binalar için kullanılır. Binalar amortisman ve yenileme fonu uygulamasına konu edilebilir ve binalarda normal amortisman oranı %2 olarak belirlenmiştir.
- **Tesis, Makine ve Cihazların Değerlemesi**

Tesis, makine ve cihazlar maliyet bedelleriyle değerlemeye tabi tutulur. Kullanımı için montajı zorunlu olan makineler, montajının tamamlandığı dönemde maliyeti oluşturularak aktifleştirilir. Bunlar amortisman ve yenileme fonu uygulamasına konu edilebilir. Diğer yandan aşırı kullanılan makinelere fevkalade amortisman uygulanabilir.
- **Taşıtların Değerlemesi**

Taşıtlar maliyet bedeli ile değerlendirilir. Binek otomobillerinin alımında ödenen KDV indirim konusu yapılmaz, gider veya maliyet olarak dikkate alınır. Binek otomobillerinin ilk yıl amortismanı kıst esasa göre yapılır. Taşıtlar amortisman ve yenileme fonu uygulamasına konu edilebilir.
- **Demirbaşların Değerlemesi**

Demirbaş kavramıyla işletmede sürekli olarak kullanılan ancak doğrudan üretim sürecine katılmayan eşyalar anlatılmak istenmektedir. Masa, sandalye, televizyon, işyeri mutfağında kullanılan aletler, daktilo, temizlik aletleri, telefon, faks vb. alet ve araçlar bu kapsama girdiği kabul edilen iktisadi kıymetlerdir. Demirbaşlar maliyet bedelleriyle değerlemeye tabi tutulur. Amortisman ve yenileme fonu uygulanabilir.
- **Diğer Duran Varlıkların Değerlemesi**

İşletme için duran varlık niteliğinde olan ve yukarıda anılanların dışında kalan varlıklar bu kalem içinde gösterilir. Diğer duran varlıklar da maliyet bedeli ile değerlendirilir. Genel esaslar çerçevesinde amortisman uygulamasına konu edilebilir.
- **Yapılmakta Olan Yatırımların Değerlemesi**

Yapımı süren ve dönem sonu itibarıyla henüz tamamlanmamış bulunan sabit kıymetlere ilişkin harcamalar bilançonun duran varlıklar bölümünde, yapılmakta olan yatırımlar içinde gösterilir. Yapılmakta olan yatırımların ilgili olduğu iktisadi kıymetlerin maliyet teşekkülü aktife alınma (tamamlanma)

döneminde yapılır. İşletmenin yaptığı birden çok yatırım varsa bunlara ilişkin maliyet unsurları bilançonun bu kalemi ayrıntısında ayrıca takip edilir.

İşletme tarafından yapılan yıllara sâri inşaat ve onarım işlerinden dönem sonu itibariyle henüz tamamlanmamış (geçici veya kesin kabulü yapılmamış) olanlar da yapılmakta olan yatırımlar gibi bilanço aktifinde gösterilir. Ancak bunlar yapılmakta olan yatırımlar kalemi içinde gösterilmez. Bu tür aktifler dönen varlıklar içinde 17 no.lu hesap grubunda gösterilir. Yıllara sirayet eden inşaat ve onarım işlerinden henüz tamamlanmamış olanlara ilişkin hasılatlar da gelir yazılmayıp bilanço pasifinde borç olarak gösterilir. Bu aktif ve pasif unsurları gerçek bir aktif veya pasif kıymeti ifade etmez ve dönem sonu mukayyet bedeli ile değerlendirilir.

- **Verilen Avansların Değerlemesi**

Verilen avanslar hesabı değerlendirme açısından farklılık göstermektedir. Eğer ilgili hesap TL bazında ise mukayyet değerle yani iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeri ile değerlendirilir.

Yabancı para cinsinden alınan veya verilen avanslar ise, bilanço günündeki kurla değerlemeye tabi tutulabilecektir. İşletmelerin faaliyet sonuçlarının sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesi ve mali tabloların gerçek durumu yansıtması gerektiği düşüncesinden hareketle döviz olarak verilen avansların dönem sonu bakiyelerinin değerlemeye tabi tutulmasının gerektiği ancak ortaya çıkan lehte ve aleyhte kur farklarının mali karın tespitinde dikkate alınamayacağı ileri sürülmektedir.

TMS-16 standardı, işletmelere maddi duran varlıklarının değerlemesini gerçekleştirmeleri için iki ayrı yöntem sunmaktadır. Bu yöntemler; “Maliyet Yöntemi” ve “Yeniden Değerleme Yöntemi”dir. İşletmeler bu yöntemlerden sadece birini seçer ve seçmiş olduğu bu değerlendirme yöntemini tüm maddi duran varlık sınıfına uygular. Örneğin; satın alınan bir kamyon için yeniden değerlendirme yapılması düşünülürse, sadece o kamyon değil tüm taşıt araçları grubu yeniden değerlemeye tabi tutulmalıdır.

2.2.1. Maliyet Yöntemi

TMS-16'nın işletmelere önerdiği yöntemlerden biri olan maliyet yöntemi' ne göre; bir maddi duran varlık kalemi varlık olarak muhasebeleştirildikten sonra, finansal tablolarda maliyetinden birikmiş amortisman ve varsa birikmiş değer

düşüklüğü zararları indirildikten sonraki değeri ile gösterilir. Diğer bir deyişle net değeri ile gösterilir (TMS-16: md. 30).

Maliyet yöntemi değer artışlarının göz önünde bulundurulmadığı bir yöntemdir. Kalan değer, geri kazanılabilir değer ya da kullanım değerinden yüksek olamaz (Örten vd. 2008: 208).

Maliyet yöntemi temelde cari uygulamaya benzemektedir. Standarttaki en belirgin fark, maddi duran varlıklar değer düşüklüğü için karşılık hesaplanmasını ve kayda alınmasını gerektirmesidir. Kayda alınan karşılık giderlerinin maddi duran varlığın değerinde sonraki dönemlerde artış söz konusu olduğunda veya ilgili maddi duran varlık işletmeden çıkarıldığında gelir kaydedilmesi gerekmektedir (Çorum, 2007: 71).

Maliyet yöntemine göre bir maddi duran varlığın değerlemesinin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin örnekler aşağıdaki gibidir:

ÖRNEK:

01.02.2015 tarihinde işletmede kullanılmak üzere 8.400 TL'ye satın alınan bilgisayar sistemi için normal amortisman yönteminin uygulanması tercih edilmiştir. 31.03.2016 tarihinde ilgili bilgisayar sisteminin 2.400 TL değer düşüklüğüne uğradığı tespit edilmiştir (Sağlam vd. 2009: 410).

Buna göre 31.03.2016 tarihinde:

Tablo 6
31.03.2016 Tarihindeki Birikmiş Amortisman Tutarları Tablosu

Yıllar	Dönemin Amortisman Gideri	Birikmiş Amortisman Tutarı
2015/11 ay	$2.100 \times 11 / 12 = 1.925$	1.925 TL
2016/3 ay	$2.100 \times 3 / 12 = 525$	525 TL

Bilgisayar sistemi %50 ($2.400 / (8.400 - 2.100)$) oranında değer düşüklüğüne uğramıştır.

Maliyet Bedeli: $8.400 \times \%50 = 4.200$ TL

Amortisman: $2.700 \times \%50 = 1.350$ TL

....././.....		
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMAN	1.350	
...Bilgisayar Sistemi		
654 KARŞILIK GİDERLERİ	2100	
255 DEMİRBAŞLAR		3.450
Değer Düşüklüğü ve Birikmiş Amortismanın Kaydedilmesi		

Bu kayıttan sonra bilgisayar sisteminin net defter değeri:

Demirbaşlar	4.200 TL
Birikmiş Amortismanlar (-)	1.350 TL
Net Defter Değeri	2.850 TL olarak mali tablolarda yer alacaktır.

ÖRNEK:

İşletmede bir kamyonun;

Kayıtlı Değeri:	90.000 TL
Birikmiş Amortismanları (-):	22.500 TL
Piyasa Satış Fiyatı:	48.000 TL
Satılması Halinde Katlanılacak Gider:	2.000 TL
Güncel kullanım değeri:	60.000 TL olarak belirlenmiştir.

Buna göre;

Defter Değeri (Kayıtlı Net Değeri): $(90.000 - 22.500) = 67.500$ TL

Net Gerçeğe Uygun Değeri $(48.000 - 2.000) = 46.000$ TL'dir.

Geri kazanılabilir tutar, Net gerçeğe uygun değer ile kullanım değerinden büyük olanıdır.

Kullanım değeri 60.000 TL, Net gerçeğe uygun değeri 46.000 TL olduğundan, geri kazanılabilir tutarı 14.000 TL'dir.

Defter değeri 67.500 TL'dir. Bu durumda, 7.500 TL değer düşüklüğü için karşılık ayrılmalı ve gider yazılmalıdır.

2.2.2. Yeniden Değerleme Yöntemi

Yeniden değerlendirme yöntemi, enflasyon muhasebesi uygulamalarında olduğu gibi maddi duran varlıkların bedelinin belli bir katsayı kullanarak genel fiyat düzeyine getirilmesi işlemi değil; enflasyon muhasebesi uygulamalarından bağımsız olarak

maddi duran varlığın değerinin değerlendirme günündeki cari değerine getirilmesi işlemidir (Kaval, 2005: 37). Yeniden değerlendirme yönteminde bir maddi duran varlık kalemi varlık olarak muhasebeleştirilmesinin hemen ardından, yeniden değerlendirilmiş tutarı üzerinden gösterilir.

Yeniden değerlendirilmiş tutar (gerçeğe uygun değer), “*yeniden değerlendirme tarihindeki gerçeğe uygun değerinden, müteakip birikmiş amortisman ve müteakip birikmiş değer düşüklüğü zararlarının indirilmesi suretiyle bulunan değer*” olarak tanımlanmaktadır (TMS-16: md. 31). Maddi duran varlık kalemlerinin gerçeğe uygun değeri, çoğunlukla değerlendirme yoluyla belirlenmiş piyasa değerlerini işaret eder. Yeniden değerlendirme yönteminin tercih edilmesi durumunda gerçeğe uygun değer, ikincil piyasası olan varlıkların piyasa değerine işaret etmektedir. Bu yöntemde, gerçeğe uygun değer genelde ekspertiz değeri olmaktadır.

Diğer yandan yeniden değerlendirme yönteminin kullanılması için, aktif bir piyasanın varlığı zorunludur. Aktif bir piyasanın yokluğunda gerçeğe uygun değer, değerlendirme uzmanlarınca tespit edilir ve bu durum finansal tablo dipnotlarında açıklanır (Kaya ve Dinç, 2007: 347). Aktif bir piyasanın varlığında piyasada oluşan fiyatlar, gerçeğe uygun değer olarak alınabilir. Gerçeğe uygun değer, piyasada oluşan fiyatlardan tahmini satış maliyetleri mahsup edilerek de tespit edilebilir. Örneğin; işletmenin aktifleri içinde yer alan 2015 model bir otomobilin ikinci el piyasa fiyatı 35.000 TL olarak belirlenmiştir. Otomobilin satışı esnasında 2.000 TL masraf yapılacağı düşünülmektedir. Bu durumda, işletmenin aktifindeki otomobilin satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri 33.000 TL ($35.000 \text{ TL} - 2.000 \text{ TL} = 33.000 \text{ TL}$)’dir (Kaya ve Dinç, 2007: 345).

TMS-16 md.31’e göre yeniden değerlemeler, raporlama dönemi sonu (bilanço) tarihi itibarıyla gerçeğe uygun değer kullanılarak bulunacak tutarın defter değerinden önemli ölçüde farklı olmasına neden olmayacak şekilde düzenli olarak yapılmalıdır. Buna ek olarak bir maddi duran varlığın herhangi bir parçası yeniden değerlendirme işlemine tabi tutulmuş ise, o maddi duran varlıkla ilişkili diğer parçaların da yeniden değerlendirme işlemine tabi tutulması gerekir. Örneğin; bir geminin ayrı kayıtlanan motorunun yeniden değerlemeye tabi tutulması durumunda, geminin gövdesi ve diğer ilgili parçalarının da yeniden değerlendirme işlemine tabi tutulması gerekir. Yeniden değerlendirme yöntemi farklı tarihlerde aktife giren varlıkların maliyet ve değerlerinin

farklı satın alma gücü cinsinden raporlanmalarını önlemesi açısından ve gerçeğe uygun bilginin üretilmesi açısından önemlidir.

Bir maddi duran varlığın yeniden değerlemesi sonucunda değerinin arttığı tespit edilirse, değer artışı kapsamlı gelir tablosunun diğer kapsamlı gelir bölümü ile finansal durum tablosunun öz kaynak hesap grubunda “yeniden değerlendirme değer artışı” adı altında raporlanmalıdır. Ancak, bir maddi duran varlık için önceki dönemlerde bir değer azalışı ortaya çıkmış ve bu azalış gider olarak muhasebeleştirilmişse; daha sonraki yıllarda söz konusu maddi duran varlığın değerinde bir artış meydana gelmesi durumunda bu değer artışının daha önceki yıllardaki değer düşüklük zararına karşılık gelen kısmı doğrudan gelir yazılır. Öz kaynak grubunda değer artış karı olarak raporlanmaz(TMS-16: md. 39).

Yeniden değerlendirme yöntemine göre bir maddi duran varlığın nasıl değerlendirileceğine ilişkin örnek aşağıdaki gibidir:

ÖRNEK:

31.12.2016 tarihinde maliyeti 25.000 TL ve birikmiş amortismanı 19.500 TL olan makinenin gerçeğe uygun değeri 6.500 TL’dir. Gerçeğe uygun değeri baz alarak gerekli yeniden değerlendirme kayıtları:

$$\text{Kayıtlı Değer} = 25.000 - 19.500 = 5.500 \text{ TL}$$

$$\text{Yeniden Değ. Oranı} = \text{Gerçeğe Uygun Değer} 6.500 / \text{Kayıtlı Değer} 5.500 = 1,18$$

$$\text{Yeniden Değerlenmiş Makine Değeri} = 25.000 \times 1,18 = 29.500 \text{ TL}$$

$$\text{Yeniden Değerlenmiş Birikmiş Amortisman} = 19.500 \times 1,18 = 23.010 \text{ TL}$$

.....31/12/2016.....			
253 TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR		4.500	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR			3.510
522 MDV YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞLARI			990
Birikmiş Amortisman ve MDV Yeniden Değerleme Artışının Kaydedilmesi			

şeklinde yapılacaktır.

Maddi duran varlık kalemine ilişkin yeniden değerlendirme değer artışı, söz konusu varlık bilanço dışı bırakıldığında doğrudan geçmiş yıl kârlarına aktarılabilir. Ancak işletme tarafından varlığın kullanımına devam ediliyor ise, varlık kullanıldıkça da

değer artışı geçmiş yıl karlarına aktarılabilir. Aktarılan değer artışı, maddi varlığın yeniden değerlendirilmiş defter değeri üzerinden hesaplanan amortisman ile maddi varlığın maliyeti üzerinden hesaplanan amortisman arasındaki fark kadar olmaktadır. Yeniden değerlendirme değer artışından geçmiş yıl kârlarına aktarım kâr veya zarar üzerinden yapılamaz (Örten ve Bayırlı, 2007: 37).

Eğer bir varlığın defter değeri yeniden değerlendirme sonucunda azalmışsa, bu azalma gider olarak muhasebeleştirilir. Ancak, bu azalış diğer kapsamlı gelirden bu varlıkla ilgili olarak yeniden değerlendirme fazlasındaki her türlü alacak bakiyesinin kapsamı ölçüsünde muhasebeleştirilmelidir. Diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilen söz konusu azalış, yeniden değerlendirme fazlası başlığı altında öz kaynaklarda birikmiş olan tutarı azaltır (TMS-16: md. 40).

Diğer taraftan yeniden değerlemelerin sıklığı, yeniden değerlendirme konusu maddi duran varlık kalemlerinin gerçeğe uygun değerlerindeki değişimlere bağlıdır. Yeniden değerlendirilen varlığın gerçeğe uygun değeri ile defter değeri arasındaki farkın önemli bir fark olması durumunda, varlığın tekrardan değerlemeye tabi tutulması gerekir. Fakat tekrardan değerlemeye tabi tutulması için gerekli olan oran net olarak standartta yer almamıştır. Gerçeğe uygun değerlerinde büyük boyutlarda değişiklikler bulunmayan maddi duran varlık kalemleri için bu sıklıkta yeniden değerlendirme yapılmasına lüzum yoktur. Bu kalemler için sadece üç veya beş yılda bir yeniden değerlendirme yapılması gerekli olabilir (TMS-16: Madde 34).

Bir maddi duran varlık kalemi yeniden değerlendirildiğinde, yeniden değerlendirme tarihindeki birikmiş amortisman aşağıdaki yöntemlerden birine göre işleme tabi tutulur (TMS-16: md. 35):

- Birikmiş amortisman, maddi duran varlığın brüt defter değerindeki değişikliklerle orantılı olarak düzeltilir ve bunun sonucunda da yeniden değerlendirme sonrasındaki varlığın defter değeri, yeniden değerlendirilmiş tutarına eşit olur. Bu yöntem, “Brüt Yönteme Göre Yeniden Değerleme Yöntemi” de denilebilir.
- Birikmiş amortisman varlığın brüt defter değeri ile netleştirildikten sonra, net tutar yeniden değerlendirme sonrasındaki değere getirilir. Bu yöntem genellikle binalar için kullanılmaktadır. Bu yöntem de “Net Yönteme Göre Yeniden Değerleme Yöntemi” denilebilir.

ÖRNEK:

Defter değeri 100 TL ve yeniden değerlendirilmiş değeri 120 TL olan bir maddi duran varlığın değerlendirme farkı (+ 20 TL) Dönem Kar/Zarar hesapları içinde değil, doğrudan diğer kapsamlı gelir mahiyetinde bilançoda öz kaynaklar içinde ayrı bir kalem olarak muhasebeleştirilir.

...../...../.....		
... İLGİLİ MDV HESABI	20	
552 MDV YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞLARI		20

Eğer maddi duran varlığın defter değeri 120 TL iken yeniden değerlendirilmiş değeri 100 TL olursa maddi duran varlığın değerlendirme farkı (-20 TL) doğrudan gider olarak muhasebeleştirilir.

...../...../.....		
654 KARŞILIK GİDERLERİ	20	
256 MDV DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIKLARI		20

1.2.2.1. Gelir Yaklaşımı

TMS-16'ya göre; herhangi bir nedenle bir maddi duran varlığın piyasa fiyatının oluşmaması, oluşsa dahi bu fiyatın güvenilir olmaması durumunda, işletmenin bir "gelir yaklaşımı" veya "itfa edilmiş yenileme maliyeti" yaklaşımı kullanarak gerçeğe uygun değeri tahmin etmesi gerekebilir. Ancak gelir yaklaşımının tüm maddi duran varlıklar için kullanılması, mümkün değildir. Bu ölçek yalnızca, nakit yaratan maddi duran varlıklar için kullanılabilir (Kaya ve Dinç, 2007: 346). TMS-36 md. 6'ya göre, nakit yaratan birim; diğer varlıklardan veya varlık gruplarından sağlanan nakit girişlerinden büyük ölçüde bağımsız bir nakit girişi yaratan belirlenebilir en küçük varlık grubudur.

"TFRS-5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler Standardı"na göre gelir yaklaşımı; bir varlığın devamlı kullanımından ve faydalı ömrünün sonunda elden çıkarılması sonucu doğması beklenen gelecekteki nakit

akışlarının bugünkü değeri olarak tanımlanmaktadır. Buna paralel olarak TMS-36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı'nın 6 numaralı paragrafında da gelir yaklaşımı (kullanım değeri) 'bir varlık veya nakit yaratan birimden elde edilmesi beklenen gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeri' şeklinde tanımlanmaktadır.

Diğer bir ifadeyle gelir yaklaşımı gelecekteki tutarları tek bir cari tutara dönüştüren yöntemdir. Gelir yaklaşımı kullanıldığında, gerçeğe uygun değer ölçümü gelecekteki tutarlara ilişkin cari piyasa beklentilerini yansıtır ve gelir yaklaşımında birime özgü değer hesaplanmaktadır. Birime özgü değer, bir işletmenin bir varlığın sürekli kullanımından ve faydalı ömrünün sonunda elden çıkartıldığında elde edilmesi beklenen veya bir yükümlülüğün karşılanmasında katlanılması beklenen nakit akışlarının bugünkü değerini ifade eder (Ünal, 2014: 42).

Standarda göre, nakit girişleri işletme dışında yer alan taraflarca yapılan nakit ve nakit benzeri girişlerdir. Bir varlığın veya varlık grubunun neden olduğu nakit girişlerinin, diğer varlıklardan veya varlık gruplarından kaynaklanan nakit girişlerinden büyük ölçüde bağımsız olması gerekir (TMS-16, md. 69).

Gelir yaklaşımına göre yeniden değerlendirme yapılmasına ilişkin örnek şu şekildedir:

ÖRNEK:

Q İşletmesi 01.01.2015 tarihinde 80.000 TL maliyetle satın almış olduğu makinesinin 31.12.2015 tarihi itibarıyla yeniden değerlendirilmiş, gerçeğe uygun değerinin de 95.000 TL olduğu belirlenmiştir. Bu örneğin çözümü için öncelikle 31.12.15 tarihindeki kayıtlı değerinin belirlenmesi gerekir. Yani amortisman (Faydalı ömrü: 5 yıl) ayrıldıktan sonraki değeri olan 64.000 TL'nin gösterilmesi için şu kayıt yapılmalıdır.

...../...../.....			
730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		16.000	
257 BİRİKMIŞ AMORTİSMAN			16.000

Daha sonra standardın belirlediği iki yönteme göre yeniden değerlendirme yöntemi uygulanmalıdır. Bu iki yöntemden birincisine göre; önce birikmiş amortisman hesabı

kapatılarak varlığın değeri netleştirilir. Ardından varlığın değeri yeniden değerlendirilmiş değere uyarlanır.

...../...../.....		
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	16.000	
253 TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR		16.000

...../...../.....		
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	16.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR		16.000

...../...../.....		
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	31.000	
522 MDV YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞLARI		31.000

Bu yöntemlerden ikincisine göre ise; birikmiş amortismanlar hesabı herhangi bir şekilde kapatılmaz yalnızca varlığın değeri, artış oranı kadar artırılır. Bunun için basit bir oran orantı denklemi şu şekilde kurulur;

<u>Brüt değer</u>	<u>Ayrılan Amortisman</u>	<u>Net Değer</u>
80.000	16.000	64.000
A	B	95.000

$$B = (95.000 * 16.000) / 64.000 = 23.750 \text{ TL}$$

$$A = (23.750 * 80.000) / 16.000 = 118.750 \text{ TL olarak hesaplanır.}$$

Bu durumda amortisman 7.750 TL ve makineler de 38.750 TL tutarında artırılacaktır.

Kayıt şu şekilde olacaktır:

...../...../.....		
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	38.750	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMAN		7.750
522 MDV YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞLARI		31.000

2.2.2.2.İtfa Edilen Yenileme Maliyeti Yaklaşımı

Maddi duran varlıkların piyasa değerine ulaşamadığı takdirde kullanılacak olan bir diğer yaklaşım ise, itfa edilen yenileme maliyeti (amorti edilmiş ikame maliyeti) yaklaşımıdır. Bu değer, benzer bir varlığın alınması halinde ödenecek tutardan amortisman paylarının düşülmesi suretiyle bulunur (Şahin, 2009: 89).

İtfa edilen yenileme maliyeti yaklaşımına ilişkin örnekler aşağıda yer almaktadır:

ÖRNEK:

1 Ocak 2015'te maliyet bedeli 60.000 TL olan bir varlık satın alınmıştır. Varlığın faydalı ömrü 10 yıl olarak tahmin edilmektedir. Bu durumda yıllık amortisman payı 6.000 TL olacaktır. 1 Ocak 2018' de varlığın defter değeri $60.000 - 18.000 = 42.000$ TL'dir. Aynı tarihte varlığın brüt ikame maliyeti 70.000 TL olarak belirlenmiştir. Bu durumda mevcut varlık için geçerli amortisman oranı yeni ikame maliyetine uygulandığında ($70.000 \times \%10 = 7.000 \times 3 \text{ yıl} = 21.000$) varlığın amorti edilmiş ikame maliyeti $70.000 - 21.000 = 49.000$ TL olarak belirlenir. Sonuç olarak, varlığın yeniden değerlendirme artışı eski kayıtlı değeri ile amorti edilmiş ikame maliyeti arasındaki farktır. Yani $49.000 - 42.000 = 7.000$ TL'dir.

İtfa edilen yenileme maliyeti yaklaşımı, gerçeğe uygun değeri belirlenemeyen varlıkların değerini, değerlendirme tarihinde bir eşdeğer varlığın eldeki varlıkla aynı sürelerde amorti edilmesi halinde alacağı değer, varsayan bir yaklaşımdır (Ayçiçek, 2009: 98).

ÖRNEK:

1 Ocak 2015 tarihinde maliyet bedeli 80.000 TL ve faydalı ömrü 10 yıl olan bir varlığın, 1 Ocak 2018'de brüt yenileme maliyeti 100.000 TL'dir.

Buna göre 31 Aralık 2017’de, varlığın net defter değeri 3 yıllık amortisman tutarı düşüldükten sonra (8.000 x 3 yıl), 56.000 (80.000-24.000) TL olarak bulunur.

01 Ocak 2018’de brüt ikame maliyeti üzerinden net defter değeri (100.000 x 0,10: 10.000, 10.000 x 3 yıl= 30.000) 100.000-30.000= 70.000 TL’dir.

Buna göre, varlığın yeniden değerlendirme artışı, 70.000-56.000=14.000 TL’dir.

Varlığın net defter değeri= 56.000

Varlığın net yenileme maliyeti= 70.000

Değer artışı =14.000

Değer artışı/Varlığın net defter değeri (14.000/56.000) = 0,25

Varlığın düzeltilmiş defter değeri (80.000 x 1,25) = 100.000

Varlığın düzeltilmiş amortismanı (24.000 x 1,25) = 30.000

Söz konusu değer artışı aşağıdaki gibi muhasebeleştirilmelidir:

...../...../.....		
253 TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR	20.000	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMAN		6.000
522 MDV YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞLARI		14.000

İtfa edilmiş yenileme maliyetine göre, değerlendirme artışları geçmiş yıl kârlarında gösterilebileceği gibi, standardın müsaade ettiği ölçüde önceki dönem amortismanı ile cari dönem amortismanı kadar olan tutar geçmiş yıl kârlarına aktarılabilir. Yeniden değerlendirme değer azalışı veya zararına elden çıkarma durumlarında, zarar gelir tablosunda raporlanır (Ayçiçek, 2009: 99).

İtfa edilmiş yenileme maliyeti yaklaşımında, belli dönemlerde değer artışları ve azalışları ardışık şekilde gelebilir. Bu durumda, sonraki dönemlerde ortaya çıkan değer azalışlarının bir kısmı değer artış fonundan karşılanır, kalan tutar ise zarar olarak kaydedilir.

ÖRNEK:

1 Ocak 2017’de yeniden değerlendirilmiş maliyet bedeli 25.000 TL ve yeniden değerlendirilmiş birikmiş amortismanı 10.000 TL olan ve değer artış fonunda birikmiş kârlara aktarılmayan 4.000 TL’nin bulunduğu bir durumda, 01 Ocak 2018’de amorti

edilmiş ikame maliyeti 3.500 TL olarak tespit edilmiş ise, bu durumda 2018' deki değer azalışı aşağıdaki gibi hesaplanıp, kaydedilecektir:

Varlığın net defter değeri	5.000 TL
Varlığın net yenileme maliyeti	3.500 TL
Değer azalışı	2.500 TL
Değer artışı/Varlığın net defter değeri (3.500 / 5.000)	0,70
Varlığın düzeltilmiş defter değeri (25.000 x 0,70)	17.500 TL
Varlığın düzeltilmiş amortismanı (20.000 x 0,70)	14.000 TL

.....31/12/2017.....			
770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	5.000		
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMAN		5.000	
..... 31/12/2017.....			
522 MDV YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞLARI	2.800		
570 GEÇMİŞ YILLAR KÂRLARI		2.800	

..... 01/01/2018.....			
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	14.000		
522 MDV YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞLARI	2.800		
659 DİĞER OLAĞAN GİDER ve ZARARLAR.	700		
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		17.500	

2.2.2.3.Maddi Duran Varlıklarda Değer Artış ve Azalışlarının Kaydı

Maddi varlığın kayıtlı değeri yeniden değerlendirme sonucunda artmışsa, bu artış, hesap grubunda “yeniden değerlendirme değer artışı” adı altında mali tabloya alınır. Ancak, bir yeniden değerlendirme artışı, aynı varlığın daha önce giderleştirilmiş bulunan yeniden değerlendirme değer azalışını tersine çevirdiği ölçüde gelir olarak mali tablolara

alınır. Bir maddi duran varlık kalemine ilişkin öz kaynak hesap grubundaki yeniden değerlendirme değer artışı, ilgili varlık bilanço dışı bırakıldığında doğrudan geçmiş yıl karlarına aktarılabilir. Aynı husus varlığın kullanımdan çekilmesi veya elden çıkarılması durumunda geçerli olabilir. Öte yandan değer artışının bir kısmı, varlık işletme tarafından kullanıldıkça da aktarılabilir. Bu durumda aktarılan değer artışı, varlığın yeniden değerlendirilmiş defter değeri üzerinden hesaplanan amortisman ile orijinal maliyeti üzerinden hesaplanan amortisman arasındaki fark kadar olur. Yeniden değerlendirme değer artışından geçmiş yıl karlarına aktarım kâr veya zarar üzerinden yapılamaz (Gökdoğan, 2010: 45).

Maddi duran varlıklarda değer artış ve azalışlarının kaydına ilişkin örnekler aşağıda yer almaktadır:

ÖRNEK:

Fabrika binasının defter değeri 550.000 TL, yeniden değerlendirme yöntemine göre değerlendirilmiş değeri 580.000 TL ise $580.000 - 550.000 \text{ TL} = 30.000 \text{ TL}$, artış öz kaynak kalemleri içinde Maddi Duran Varlıklar Değer Artış Fonu'nda raporlanır.

Yeniden değerlendirme işlemi sonucunda varlığın defter değerinde azalma görülürse, bu azalış mali tablolara gider olarak yansıtılır. Eğer varlık yeniden değerlendirilmiş tutarı ile izlenmiyorsa, değer düşüklüğü derhal gelir tablosuna gider olarak yansıtılmalıdır. Fakat söz konusu maddi duran varlık için daha önce bir yeniden değerlendirme fonu oluşturulmuşsa ortaya çıkan azalış ilk olarak söz konusu hesaptan düşülür. Değer azalışı yeniden değerlendirme fonundan yüksekse artan kısım gelir tablosu ile ilişkilendirilir. Standarda göre, varlığın kayıtlı değeri, kullanım veya satış yoluyla geri kazanılacak tutarından yüksekse, varlık geri kazanılabilir tutarından daha fazla tutarda izleniyor olabilir. Bu durumda varlıkta değer düşüklüğü meydana gelmiştir ve değer düşüklüğünün mali tablolara kaydedilmesi gerekir.

ÖRNEK:

Fabrika binasının defter değeri 500.000 TL, yeniden değerlendirme yöntemine göre değerlendirilmiş değeri 480.000 TL ise $500.000 \text{ TL} - 480.000 \text{ TL} = 20.000 \text{ TL}$ azalış gelir tablosu kalemleri içinde gider olarak raporlanır.

ÖRNEK:

01.01.2014 tarihinde 700.000 TL bedelle, toplam 826.000 TL' ye (%18 KDV dâhil) peşin ödemesi banka yoluyla yapılarak bir baskı makinesi alınmıştır. Makinenin faydalı ömrü 7 yıl olarak belirlenmiştir. Amortisman yöntemi olarak normal amortisman yöntemi seçilmiştir. Hurda değeri ise sıfırdır.

Değerleme şirketi tarafından yapılan değerlemelerde makinenin 01.01.2016 tarihinde geri kazanabilir tutarının (gerçeğe uygun değeri) 560.000 TL, 01.01.2017 tarihinde geri kazanılabilir tutarının 400.000 TL olduğu saptanmıştır.

..... 01/01/2014.....			
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR		700.000	
191 İNDİRİLECEK KDV		126.000	
102 BANKALAR			826.000
Makinenin satın alınması kaydı			

2014 yılında makinenin amortisman kaydı;

..... 31/12/2014.....			
730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		100.000	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR			100.000
(700.000/7=100.000)			
Makinenin amortisman kaydı			

2015 yılında makinenin amortisman kaydı;

..... 31/12/2015.....			
730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		100.000	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR			100.000
(700.000/7=100.000)			
Makinenin amortisman kaydı			

Burada yeniden değerlendirme yöntemi kullanılmıştır. Bu yüzden değerlendirme günlerinde gerçeğe uygun değer tespiti yapılmıştır. Yeniden değerlendirme yönteminde

değer artışları öz kaynaklarda “Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Artışları” hesabında izlenir.

01.01.2016 tarihinde gerçeğe uygun değer 560.000 TL, net defter değeri ise aynı tarihte $[(700.000)-(100.000+100.000)]=500.000$ TL olduğu için $(560.000-500.000=)$ 60.000 TL değer artışı kazancı olmuştur. Söz konusu değer artışının öz kaynaklarda maddi duran varlıklar yeniden değerlendirme artışları hesabında izlenmesi gerekir.

Makinenin değer artışının öz kaynaklarda raporlanması şu şekilde olur:

..... 01/01/2016.....			
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR		60.000	
522 MDV YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞLARI			60.000
Değer artış kaydı			

Yeniden değerlendirilmiş bedeli üzerinden amortisman ayrılması kaydı;

..... 01/01/2016.....			
730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		112.000	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR			112.000
(560.000/3=112.000)			
Makinenin amortisman kaydı			

İzleyen yılda (01.01.2017 tarihinde) gerçeğe uygun değer 400.000 TL, net defter değeri ise $560.000-112.000= 348.000$ TL olduğundan 52.000 TL maddi duran varlıklar değer azalış oluşmuştur. Muhasebenin ihtiyatlılık ilkesi gereğince gerçekleşmemiş olan karlar gelir tablosuna yansıtılmaz iken, gerçekleşmiş olmasa bile zararlar gelir tablosuna yansıtılır; ancak öncelikle fonda biriken karların öncelikle mahsup edilmesi gerekir. Maddi duran varlıklar yeniden değerlendirme fonunda 60.000 TL bulunduğundan öncelikle 52.000 TL maddi duran varlıklar yeniden değerlendirme zararlarının, yenileme fonundan mahsup edilmesi gerekir.

Makinenin değer düşüklüğü zararının yeniden değerlendirme artışlarından mahsubu kaydı;

..... 01/01/2017.....			
522 MDV YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞLARI		52.000	
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR			52.000
Değer düşüklüğünün değer artışından mahsubu kaydı			

Yeniden değerlendirilmiş bedeli üzerinden amortisman ayrılması kaydı;

..... 01/01/2017.....			
730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		200.000	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (400.000/2=200.000)			200.000
Yeniden değerlendirilmiş bedel üzerinden amortisman tahsisinin kaydı			

Yeniden Değerlendirilmiş bedeli üzerinden amortisman ayrılması kaydı;

..... 01/01/2018.....			
730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		200.000	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR (400.000/2=200.000)			200.000
Yeniden değerlendirilmiş bedel üzerinden amortisman tahsisinin kaydı			

2.3. MADDİ DURAN VARLIKLARIN AMORTİSMANI

İşletmede bir yılın üzerinde kullanılacak olan ve bu süreç içerisinde aşınması, yıpranması yahut değerinin düşmesi beklenen duran varlıklar amortismanına tabi tutulmaktadır. Bu sayede bir maliyet unsuru olan duran varlıklar, tek seferde değil de kullanıldığı süre içinde yavaş yavaş gelir tablosuna yansıtılmaktadır. TMS-16' ya göre; bir maddi duran varlık kaleminin, toplam maliyetine göre önemli bir maliyeti olan her bir parçası tek tek amortismanına tabi tutulur. Bir işletme, maddi duran varlık kaleminin başlangıçta muhasebeleştirilmiş olan tutarını, önemli parçalara ayırır ve her bir parçayı ayrı olarak amortismanına tabi tutar. Standartta bir uçağın gövdesi ve motoru ister mülkiyete, ister finansal kiralamaya konu olsun, her ikisine de tek tek amortisman ayırmanın uygun olacağı belirtilmiştir. Benzer şekilde, bir işletme, kiraya veren konumunda olduğu faaliyet kiralamasıyla ilgili olarak maddi duran varlık edinmişse, söz konusu kalemin maliyetine yansıtılan ve piyasa koşullarına göre elverişli olan ya

da olmayan kiralama sürelerine atfedilebilir tutarların da ayrı ayrı amortismanına tabi tutulması gerektiği belirtilmiştir.

Bir maddi duran varlık kaleminin önemli bir parçasının sahip olduğu yararlı ömür ve amortisman yöntemi ile aynı kalemin bir başka önemli parçasının sahip olduğu yararlı ömür ve amortisman yöntemi aynı olabilir. Böyle parçalar amortisman giderinin belirlenmesinde gruplandırılabilir (TMS-16: md. 45).

İşletmede üretim faaliyetinde kullanılan bir maddi duran varlıkla ilgili dönem amortisman gideri muhasebe kaydı örneği aşağıda verilmiştir (Kızıl vd. 2013: 179):

...../.../.....		
730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ	XXX	
730.05 Amortisman Giderleri		
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		XXX

Dönemin amortisman gideri genel olarak gelir tablosunda muhasebeleştirilir. Ancak, bazı durumlarda varlığa ilişkin gelecekteki ekonomik faydalar diğer varlıkların üretiminde kullanılır. Bu durumda, amortisman gideri, diğer varlığın maliyetinin bir parçasını oluşturur ve defter değerine dâhil edilir (TMS-16, md. 49). Benzer şekilde, geliştirme faaliyetleri için kullanılan maddi duran varlıkların amortismanı “TMS-38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar” Standardı uyarınca muhasebeleştirilerek bir maddi olmayan duran varlığın maliyetine eklenebilir.

Gerekli muhasebe kaydı şu şekilde yapılır:

...../.../.....		
253 TESİS, MAKİNE VE CİHAZLAR	XXX	
253.03 Kalıplar		
253.03.004 Amortisman Giderleri		
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR		XXX

2.3.1. Amortisman Kavramı

Bir varlığın amortismanına tabi tutarının, ilgili varlığın faydalı ömrü süresince sistematik bir şekilde dağıtılması amortisman olarak ifade edilmektedir. Bu faydalı ömür süresi, işletme tarafından belirlenir. Faydalı ömrün belirlenmesi işlemi, işletme benzer varlıklara ilişkin tecrübelerine dayanarak gerçekleştirir. Bir varlığın faydalı ömrü ve hurda değeri en azından her hesap dönemi sonunda gözden geçirilir. Beklentilerin önceki tahminlerden farklı olması durumunda da değişiklikler TMS-8 uyarınca muhasebe tahmininde değişiklik olarak muhasebeleştirilir.

Maddi duran varlığın faydalı ekonomik ömrü işletmenin varlıktan beklediği faydaya bakılarak belirlenir. İşletmenin varlık yönetimi politikası, varlıkların belirli bir süre yahut gelecekteki ekonomik faydalarının belirli bir oranda tüketilmesinin ardından elden çıkarılmasını gerektirebilir. Bu nedenle, bir varlığın yararlı ömrü ekonomik hizmet süresinden kısa olabilir. Bir varlığın yararlı ömrünün tahmini, işletmenin benzer varlıklara ilişkin tecrübelerine bağlı olan bir takdir meselesidir (TMS-16: md. 57).

Diğer yandan amortisman tutarı, işletmelerin birim ve toplam maliyetleri içinde oldukça mühim bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Amortisman, nakit çıkışı gerektirmeyen bir işlemdir ve işletmelerin sürekliliği üzerine ciddi bir katkısı bulunmaktadır. Aynı zamanda, duran varlık yatırımı ciddi tutarlara ulaşan işletmelerde ayrı bir yere sahiptir ve amortisman tutarı dönem net kârı veya zararını doğrudan etkilemektedir.

Maddi Duran Varlıklar Standardı'na göre; maddi duran varlıklar toplam maliyetine göre maliyeti önemli olmayan parçaları ayrı olarak amortismanına tabi tutabilir. İşletmenin maddi duran varlık kaleminin parçalarından bazılarını maddi duran varlıktan ayrı olarak amortismanına tabi tutması durumunda, maddi duran varlık kaleminin kalan kısmını da amortismanına tabi tutması gerekir. İşletme her bir dönemin amortisman giderini, başka bir varlığın defter değerine dâhil eder; eğer dâhil etmezse, gelir tablosu ile ilişkilendirir. Dönemin amortisman giderinin muhasebeleştirilmesi genellikle gelir tablosunda gerçekleştirilir. Ama bazen varlığa ilişkin gelecekteki ekonomik yararlar diğer varlıkların üretiminde kullanılıyor olabilir. Bu yüzden, amortisman gideri diğer varlığın maliyetinin bir parçasını oluşturur ve defter değerine dâhil edilir. Örneğin, üretim tesisi ve ekipmanlarının amortismanı stokların

dönüştürme maliyetine dâhil edilir (TMS-2). Benzer bir şekilde, geliştirme faaliyetleri için kullanılan maddi duran varlıkların amortismanı “TMS-38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar” Standardı uyarınca muhasebeleştirilerek bir maddi olmayan duran varlığın maliyetine eklenebilir.

2.3.2. Amortisman Tabi Tutar ve Amortisman Dönemi

Amortisman tabi tutar tanımı itibariyle, bir varlığın elde edilme aşamasında katlanılan maliyet ya da maliyet yerine geçen bedellerden ilgili varlığın kalıntı değeri düşüldükten sonra ulaşılan değerdir.

TMS-16’da belirtildiği üzere bir varlığın amortisman tabi tutarı yararlı ömrü boyunca sistematik olarak dağıtılır. Amortisman, varlığın kalıntı değeri defter değerini aşmadığı sürece (gerçeğe uygun değerinin defter değerini aştığı durumlarda dahi) finansal tablolara yansıtılır. Bir varlığın bakım ve onarımı, amortisman ayırma ihtiyacını ortadan kaldırmaz. Maddi duran varlığın amortisman tabi tutarı, hurda değeri düşülerek belirlenir ve bir varlığın hurda değeri çoğunlukla değersizdir. Dolayısıyla amortisman tabi tutarın hesaplanmasında pek bir önemi bulunmamaktadır. Maddi duran varlığa ilişkin amortisman hesaplarken kullanılacak birçok yöntem mevcuttur. İşletmeler, varlığın gelecekteki ekonomik yararlarının beklenen tüketim biçimini en çok yansıtan yöntemi seçer. Seçilen yöntem gelecekteki ekonomik yararların beklenen tüketim biçiminde bir değişiklik olmadıkça dönemden döneme tutarlı olarak uygulanır. Duran varlıkların maliyetlerinin faydalandıkları dönemlere amortisman yoluyla tevzi edilmesi, dönemsellik ilkesi gereğidir. Uygulanan amortisman yöntemi, işletme tarafından kullanılan varlıktan elde edilecek ömrünün belirlenmesinde birçok faktör göz önüne alınmalıdır. Bu faktörler (Hızarcı,2015: 25);

- Varlığın beklenen kullanımı; varlıktan elde edilmesi beklenen kapasiteye ya da varlığın fiziksel üretimine bağlı olarak değerlendirilir.
- Beklenen fiziksel aşınma ve yıpranma; varlığın kullanıldığı vardiya sayısı, bakım onarım programı ve varlığın atıl kaldığı zamanlardaki tamirat ve bakım gibi operasyonel faktörlere bağlıdır.
- Üretimdeki değişiklikler, üretimdeki gelişmeler, varlığın ürettiği ürün veya hizmetin pazar talebindeki değişiklikler nedeniyle teknik ya da ticari değer yitirme.

- İlgili kiralama işlemlerinin geçersiz olacağı tarihler gibi, varlığın kullanımındaki yasal ya da benzeri kısıtlamalardır.

Bir maddi duran varlığın amortismanının nasıl hesaplanacağına ilişkin küçük bir örnek aşağıda yer almaktadır.

ÖRNEK:

Y İşletmesi 2015 yılında 350.000 TL'ye bir pres makinesi satın almıştır. Pres makinesine normal amortisman yöntemine göre amortisman ayıracaktır. Faydalı ekonomik ömrü 7 yıldır. Y İşletmesi 2018 yılının sonunda pres makinesinin yararlı ömrünü 10 yıl olarak tahmin etmiş ve buna göre 2017 yılının sonunda; $350.000 \text{ TL} / 7 \times 3 \text{ yıl} = 150.000 \text{ TL}$ amortisman ayırmıştır.

Dolayısıyla da pres makinesinin kayıtlı bedeli 200.000 TL (350.000 TL – 150.000 TL) olup bu 200.000 TL kalan 7 yıla yıllık 28.571 TL (200.000/7 yıl) olarak dağıtılacaktır. İşletme bu değişikliği nitelik ve tutar bakımından dipnotlarda muhasebe tahminlerinde değişiklikler başlığı altında açıklamalıdır.

Maddi duran varlıklarda amortisman uygulamasının taş ocakları ve toprak doldurmak için kullanılan alanlar gibi bazı istisnaları vardır. Örneğin; arsaların sınırsız faydalı ömrü vardır ve bu nedenle amortisman tabi tutulmazlar. Binaların sınırlı faydalı ekonomik ömürleri vardır. Bu sebepten de amortisman tabi tutulan maddi duran varlıklardandır. Bir binanın üzerinde yer aldığı arsanın değerinde meydana gelen artış o binanın amortisman tabi tutarını etkilememektedir. Arsanın maliyetinin içerisinde, alanın sökülme, kaldırma ve restorasyon maliyetleri varsa eğer, arsanın bahsedilen bu maliyetlere ilişkin olan kısmı, bu maliyetlere katlanılmasından dolayı elde edilen faydalardan yararlanma süresi boyunca amortisman tabi tutulmalıdır. Arsanın kendisinin kısıtlı bir yararlı ömrü olması durumu da mümkündür. Bu durumda yapılması gereken, arsanın kullanımından sağlanacak faydaları yansıtacak biçimde amortisman ayrılmasıdır (TMS-16: md. 58-59).

2.3.3. Amortisman Yöntemleri

TMS-16'ya göre; kullanılan amortisman yöntemi, varlığın gelecekteki ekonomik yararlarına ilişkin olarak işletmenin uygulaması gereken tüketim modelini yansıtmaktadır. Bir varlığa uygulanmakta olan amortisman yöntemi her hesap döneminin sonunda gözden geçirilmelidir. Varlığın gelecekteki ekonomik faydalarının

beklenen tüketim modelinde ciddi derecede önemli bir değişiklik olması halinde yöntem, değişmiş olan modeli yansıtacak şekilde değiştirilmelidir. Böyle bir değişiklik, TMS-8 uyarınca muhasebe tahminindeki bir değişiklik olarak muhasebeleştirilir.

Bir maddi duran varlık kaleminin önemli bir parçasının sahip olduğu amortisman yöntemi ve faydalı ömür ile aynı kalemin bir başka önemli parçasının sahip olduğu amortisman yöntemi ve yararlı ömür aynı olabilir. Böyle parçalar amortisman giderinin belirlenmesinde gruplanabilir. TMS’de bir maddi duran varlık kaleminin toplam maliyetine göre önemli olan herbir parçası ayrı ayrı amortisman tabi tutulur. Örneğin, bir uçağın gövdesi ve motoru ister mülkiyete, ister finansal kiramaya konu olsun, her ikisine de ayrı ayrı amortisman ayırmak mümkündür.

Amortisman yöntemleri, TMS-16 md. 62’de 3 seçenek halinde yer almaktadır. Bunlar; doğrusal amortisman yöntemi, azalan bakiyeler yöntemi ve üretim miktarı yöntemidir.

1- Doğrusal (Normal) Amortisman Yöntemi: Varlığın kalıntı değeri değişmediği müddetçe, ilgili varlığın amortisman gideri faydalı ömrü boyunca sabit olacaktır. Her yıl eşit tutarda amortisman gideri gelir tablosuna yansıtılacaktır. Doğrusal amortisman yönteminin formülü şu şekildedir:

Yıllık Amortisman Tutarı= (Maliyet bedeli–Hurda değeri) x Normal Amortisman Oranı

Normal amortisman oranı = 1/Faydalı Ömür

Doğrusal amortisman yöntemine göre amortisman hesabına ilişkin hesaplamalar şu şekilde olacaktır:

ÖRNEK 1:

Bütün maliyetleriyle beraber işletmeye 200.000 TL’ye mal olmuş bir varlığın kullanıma hazır hale geldiği tarih 22 Aralık 2014’tür. Bu varlığın kalıntı değeri 20.000 TL ve yararlı ömrü 10 yıl olarak tahmin ediliyorsa 31 Aralık 2014 tarihli finansal tabloları için amortismanı şu şekilde hesaplanacaktır.

$$[(200.000 - 20.000) / (10 \times 365)] \times 10 = 493,15 \text{ TL}$$

2019 yılı hariç takip eden her yıl için bu tutar $180.000/10 = 18.000$ TL olarak hesaplanacak ve nihayet 2019 yılında da amortisman tutarı; $18.000 - 493,15 = 17.506,85$ TL olacaktır (Erol ve Uyanık, 2014: 106).

ÖRNEK 2:

A İşletmesi 1 Şubat 2014'te 200.000 TL'ye bir makine satın almıştır. Makinenin ekonomik ömrü yıldır. Ekonomik ömrünün sonunda ulaşacağı hurda değeri ise 25.000 TL'dir. Alınan bu makineye ilişkin belirlenen amortisman yöntemi olan normal (doğrusal) amortisman yönteminin uygulaması aşağıdaki şekildedir:

Amortisman Tabi Tutar = (Makinenin Maliyeti – Hurda Değeri)

Amortisman Tabi Tutar = 200.000 TL – 25.000 TL = 175.000 TL

Yıllık Amortisman = (Makinenin Maliyeti – Hurda Değeri) / Ekonomik Ömür

Yıllık Amortisman = 200.000 TL - 25.000 TL / 5 yıl = 35.000 TL / yıl

Aylık Amortisman = 35.000 TL / 12 = 2.916,66 TL

İlk yıl kıst dönem uygulanacak Şubat- Aralık arası = 11 ay

Tablo 7

A İşletmesi Normal Amortisman Yöntemine Göre Amortisman Gideri Tablosu

YILLAR	AMORTİSMAN GİDERİ
2014 (11 AY x 2.916,66 TL)	32.083 TL
2015	35.000 TL
2016	35.000 TL
2017	35.000 TL
2018	35.000 TL
2019 (1 AY x 2.916,66 TL)	2.917 TL
TOPLAM	175.000 TL

2- Azalan Bakiyeler (Hızlandırılmış amortisman) Yöntemi: Amortisman gideri varlığın yararlı ömrü boyunca azalır. Faydalı ömür “yıl” veya “üretim birimi” şeklinde düşünülerek uygulanabilir. Duran varlık için aktife girdiği tarihten itibaren amortisman ayrılabilir. İlk yıllarda amortisman gideri yüksek tutarlıyken, sonraki yıllarda ayrılan amortisman tutarı azalmaktadır. Azalan bakiyeler yöntemine ait formüller şu şekildedir:

Yıllık Amortisman Tutarı = (Maliyet Bedeli - Birikmiş amortisman) x (Normal amortisman oranı x 2)

Amortisman oranı = (Maliyet değeri – Kalıntı değeri) / Varlığın tahmini yararlı ömrü
boyunca üreteceği tahmini üretim miktarı

Yıllık amortisman payı = 2 x normal amortisman oranı x dönem başındaki defter değeri

Ayrıca bu amortisman yönteminde yer alan önemli hususlardan biri de hurda değer söz konusu olduğunda, amortisman hesaplamasında varlığın değeri hurda değere ulaştığında hesaplamının kesilmesi gerektiğidir. Bu konu aşağıda yer alan örnekle daha iyi anlaşılabilir:

ÖRNEK:

A İşletmesi 1 Şubat 2014'te 200.000 TL'ye bir makine satın almıştır. Makinenin ekonomik ömrü 5 yıldır. Ekonomik ömrünün sonunda ulaşacağı hurda değeri ise 25.000 TL'dir. Alınan bu makineye ilişkin belirlenen amortisman yöntemi azalan bakiyeler yöntemidir.

Bu yöntemde, amortisman gideri yararlı ömür boyunca azalır. Yıllık amortisman payı ise şu şekilde hesaplanır:

Yıllık amortisman payı = 2 x normal amortisman oranı x dönem başındaki defter değeri

Tablo 8

A İşletmesi Azalan Bakiyeler Yöntemine Göre Toplam Amortisman Gideri Tablosu

YILLAR				AMORTİSMAN GİDERİ
2007	200.000 TL x %40	80.000 TL	80.000 TL x 11 ay / 12 ay	73.333 TL
2008	120.000 TL x %40	48.000 TL	80.000 TL x 1 ay / 12 ay 48.000 TL x 11 ay / 12 ay	6.667+44.000 =50.667 TL
2009	72.000 TL x %40	28.800 TL	48.000 TL x 1 ay / 12 ay 28.800 TL x 11 ay / 12 ay	4.000+26.400 =30.400 TL
2010	43.200 TL	18.200 TL**	28.800 TL x 1 ay / 12 ay 18.200 TL x 11 ay / 12 ay	2.400+16.683 =19.083 TL
2011	25.000 TL		18.200 TL x 1 ay / 12 ay	1.517 TL
TOPLAM				175.000 TL

**Ekonomik ömür sonunda kalan hurda değerın 25.000 TL olabilmesi için amortismanına tabi tutar (43.200 TL – 25.000 TL =) 18.200 TL olmalıdır.

3- Üretim Miktarı Yöntemi: Maddi duran varlıktan işletmenin beklediği kullanım veya üretim miktarı üzerinden ilgili maddi duran varlık için amortisman ayırma yöntemini ifade eder. Amortisman yöntemi işletmenin takdirine bağlı bir durum olduğu için işletme, varlığın gelecekte ekonomik faydalarının beklenen tüketim biçimini en çok yansıtan yöntemi tercih eder. İşletmenin tercih ettiği yöntem, gelecekteki ekonomik faydaların beklenen tüketim biçiminde bir değişiklik olmadığı müddetçe dönemden döneme tutarlı olarak uygulanır. Örnek vermek gerekirse; faydalı ömrü 5 yıl olarak tahmin edilmiş 2 arabadan bir tanesi yılda 4.000 km kullanılırken diğeri 75.000 km kullanılıyor olabilir. Bu iki aracın yalnızca faydalı ekonomik ömürleri değil ikinci el piyasasındaki değerleri de farklılık gösterecektir. Hâlbuki amortisman yöntemleri vasıtasıyla sistematik bir şekilde varlıkların piyasa değerleri ile defter değerleri dengelenmeye çalışılmaktadır.

Üretim miktarı yönteminin çevreye önemli bir katkısı da mevcuttur. Yoğun bir şekilde kullanılmakta olan araçların hızlı bir şekilde amortismanına tabi tutulması, yaşanan çevreye ciddi faydalar sağlar. Çok kullanımdan kaynaklanan yıpranma, parçalarında aşınma, yağ yaktığı için yoğun egzoz dumanı çıkarma sorunları ile yüz yüze olan araçların trafikten daha erken ve yoğun sayıda çekilmesini sağlayacak ve bu da çevre sağlığını olumlu yönde etkileyecektir (Erol ve Uyanık,2014: 109).

Üretim miktarı yöntemine göre amortisman hesaplanırken; amortisman oranı bulunur ve söz konusu yılda üretilen miktar ile çarpılır. Taşıma araçlarına ilişkin amortisman hesaplanırken ise, kat edilen yola göre hesaplama yapılır. Aracın değerinden kalıntı değeri düşüldükten sonra kalan tutar tespit edilen gidilebilecek yol uzunluğuna bölünerek her bir km için amortisman tutarı hesaplanır ve her ay sonunda kat edilen uzunluk ile birim tutarı çarpılarak aylık amortisman tutarı bu yöntemle göre belirlenir (Şen, 2011: 140).

(Maliyet değeri – Kalıntı değeri)

$$\text{Amortisman oranı} = \frac{\text{Maliyet değeri} - \text{Kalıntı değeri}}{\text{Varlığın tahmini yararlı ömrü boyunca üreteceği tahmini üretim miktarı}}$$

Bu yöntemle göre yıllık amortisman payı şu şekilde hesaplanır:

Yıllık amortisman payı = Amortisman oranı x yıllık üretim miktarı

(Maliyet Bedeli – Kalıntı Değer) x Fiili Üretim Miktarı

Amortisman Tutarı = $\frac{\text{(Maliyet Bedeli – Kalıntı Değer) x Fiili Üretim Miktarı}}{\text{Tahmini Toplam Üretim Miktarı}}$

ÖRNEK:

B işletmesi ürünlerini ambalajlamak için 01.06.2015 tarihinde 250.000,00 TL (%18 KDV hariç) bedelle ambalajlama makinesi almış, ödemesini senet yoluyla gerçekleştirmiştir. Makinenin yararlı ömrü 5 yıl ve amortisman oranı %20 olarak tespit edilmiştir. Ambalajlama makinesinin toplam kullanım kapasitesi 50.000 saat olarak belirlenmiştir.

Kapasite kullanımının yıllara göre dağılımı;

- 1. yıl => 12.500 saat
- 2. yıl => 11.000 saat
- 3. yıl => 9.000 saat
- 4. yıl => 10.000 saat
- 5. yıl => 7.500 saat

İşletme üretim miktarı yöntemine göre amortisman ayırmayı tercih ettiği için amortisman hesaplaması şu şekilde olacaktır:

Amortisman Oranı= $\frac{250.000 - 0}{50.000} = 5$ (katsayı)

Tablo 9

B İşletmesi Üretim Miktarı Yöntemine Göre Amortisman Gideri Tablosu

YILLAR	ÇALIŞMA SAATİ	AMORTİSMAN ORANI	YILLIK AMORTİS-MAN PAYI (TL)	BİRİKMİŞ AMORTİSMAN (TL)
2015	12.500	5	62.500	62.500
2016	11.000	5	55.000	117.500
2017	9.000	5	45.000	162.500
2018	10.000	5	50.000	212.500
2019	7.500	5	37.500	250.000

İşletme bu 3 amortisman yönteminden varlığın gelecekteki ekonomik yararlarının beklenen tüketim biçimini en çok yansıtanını seçer. Seçilen yöntem gelecekteki ekonomik yararların beklenen tüketim biçiminde bir değişiklik olmadıkça dönemden döneme tutarlı olarak uygulanır. Kavramsal çerçeve ile TMS-TFRS ilkesel düzenlemeleri ve standartlarda yer bulan yöntemlerle çelişmeyen başta ABD olmak üzere bazı ülkelerde uygulanmakta olan başka yöntemleri de işletmeler tercih edebilir ve uygulayabilir. Bu yöntemlerden bir tanesi de; yıl sayılarının toplamı yöntemidir (Taştan vd. 2012: 308).

4- Yıl Sayılarının Toplamı Yöntemi: Bu yöntemde varlığın tahmin edilen faydalı ömrü kaç yıl ise yıl sayıları toplanır. Varlığın tutarı bu sayıya bölünerek her bir katsayının amortisman tutarı hesaplanır. Tersten başlamak üzere her yılın katsayısı ile bulunan tutar çarpılarak o yılın amortisman tutarı hesaplanır (Taştan vd. 2012: 8). Örneğin; yararlı ömür 5 yıl olarak tahmin ediliyor ise paydadaki rakam $1+2+3+4+5 = 15$, pay rakamları ise birinci yıl için 5, ikinci yıl için 4, üçüncü yıl için 3, dördüncü yıl için 2 ve beşinci yıl için 1 şeklinde olacaktır.

Yıl sayıları yöntemine göre azalan yönde amortisman hesaplamasına ilişkin örnek aşağıdaki gibidir:

ÖRNEK:

J İşletmesi 01.01.2010 tarihinde 200.000.- TL değerinde vinç satın alınmıştır. Yararlı ömrü 5 yıl olarak belirlenmiş ve bu varlığın kalıntı değeri 20.000 TL'dir. İşletme vinç için yıl sayılarının toplamı yöntemi ile amortisman ayırmayı uygun görmüştür. Gerekli hesaplamalar ve tablo şu şekilde olacaktır:

Tablo 10

J İşletmesi Yıl Sayıları Yöntemine Göre Azalan Yönde Amortisman Tablosu

YIL	YILBAŞI DEFTER DEĞERİ (TL)	AMORTİSMAN ORANI (%)	YILA AİT AMORTİSMAN TUTARI (TL)	YILSONU DEFTER DEĞERİ (TL)
2010	180.000	$5/15 = 0,333$	60.000	140.000
2011	180.000	$4/15 = 0,266$	48.000	92.000
2012	180.000	$3/15 = 0,200$	36.000	56.000
2013	180.000	$2/15 = 0,133$	24.000	32.000
2014	180.000	$1/15 = 0,066$	12.000	20.000
	TOPLAM		180.000	

Yıl sayılarının toplamı yöntemi ile amortisman tutarı her yıl azalan şekilde gösterilebildiği gibi tam tersi yani artan yönde de gösterilebilir. Yani tabloda amortisman oranı sütunundaki katsayılar ilk yılda $1/15$ şeklinde başlar, son yılda da

5/15 olarak tamamlanırrsa amortisman tutarı her yıl artan yönde hesaplanmış olur. Aynı örnek artan yönde şu şekilde gösterilir:

Tablo 11

J İşletmesi Yıl Sayıları Yöntemine Göre Artan Yönde Amortisman Tablosu

YIL	YILBAŞI DEFTER DEĞERİ (TL)	AMORTİSMAN ORANI (%)	YILA AİT AMORTİSMAN TUTARI (TL)	YILSONU DEFTER DEĞERİ (TL)
2010	180.000	1/15 =0,333	12.000	188.000
2011	180.000	2/15 =0,266	24.000	164.000
2012	180.000	3/15 =0,200	36.000	128.000
2013	180.000	4/15 =0,133	48.000	80.000
2014	180.000	5/15 =0,066	60.000	20.000
	TOPLAM		180.000	

2.3.4. Amortisman Giderlerinin Maliyete Eklenmesi

Doğrusal amortisman yönteminde, varlığın kalıntı değeri değişmediği sürece, amortisman gideri yararlı ömrü boyunca sabittir. Azalan bakiyeler yönteminde, amortisman gideri faydalı ömür boyunca azalır. Üretim miktarı yönteminde beklenen kullanım ya da üretim miktarı üzerinden amortisman ayrılır.

Her bir döneme ilişkin amortisman gideri, başka bir varlığın defter değerine dâhil edilmediği sürece, gelir tablosu ile ilişkilendirilir. Dönemin amortisman gideri genel olarak gelir tablosunda muhasebeleştirilir (TMS-16: md. 48). Ancak, bazı durumlarda varlığa ilişkin gelecekteki ekonomik faydalar diğer varlıkların üretiminde kullanılır. Bu durumda, amortisman gideri diğer varlığın maliyetinin bir parçasını oluşturur ve defter değerine dâhil edilir. Örneğin, üretim tesisi ve ekipmanlarının amortismanı stokların dönüştürme maliyetine dâhil edilir (TMS-2).

2.4. MADDİ DURAN VARLIKLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ

TMS-16 md. 63'e göre; bir maddi duran varlık kaleminde değer düşüklüğü olup olmadığının belirlenmesinde, "TMS-36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü" Standardı hükümleri uygulanır. Bu standart bir işletme varlığının defter değerinin nasıl gözden geçirileceğini, bir varlığın geri kazanılabilir tutarının nasıl belirleneceğini ve değer düşüklüğü zararının ne zaman muhasebeleştirileceğini ya da iptal edileceğini belirler.

TMS'ye göre; değer düşüklüğü için karşılık ayrılması zorunludur. Bu nedenle işletmeler değeri düşen mal için emsal bedeline göre değerlendirme yapmak ve karşılık

ayırmak zorundadır. TMS değer düşüklüğü karşılığı ayırmak için asgari bir oran tanımlanmamıştır.

2.4.1. Değer Düşüklüğünün Tespiti

Bir varlığın net defter değerinin geri kazanılabilir tutarını aşmış olması durumunda bu varlığın değer düşüklüğüne uğradığı kabul edilir. Bu durumda değer düşüklüğü zararının muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Burada amaç varlığın geri kazanılabilir tutarından daha yüksek bir değerle izlemesini önlemektir. Yani aktiflerin değerlemesinde genel kural olan maliyet bedeli ile piyasa değerinden küçük olanı ile değerlendirme ilkesinin varlıklarda uygulanmasını sağlamaktır.

Geri kazanılabilir tutar, bir varlığın veya nakit yaratan birimin satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri ile kullanım değerinden yüksek olanıdır. Satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değer, bir varlığın karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli gruplar arasında gerçekleştirilen satışı sonucunda elde edilmesi gereken tutardan elden çıkarma maliyetlerinin düşülmesi suretiyle bulunan değerdir.

Kullanım değeri ise, bir varlık veya nakit yaratan birimden elde edilmesi beklenen gelecekteki nakit akışlarının bugünkü değeridir. Varlığın kullanım değerinin belirlenmesi, söz konusu varlığa ilişkin nakit giriş ve çıkışları (net nakit akışı) ile uygulanacak iskonto oranının tahmin edilmesi gerekir.

Gerçeğe uygun değer piyasa katılımcılarının bilgi ve tahminlerinin yanı sıra piyasa katılımcılarına ilişkin faktörleri de yansıtır. Yani gerçeğe uygun değer işletme dışı faktörlerden de etkilenmektedir. Kullanım değeri ise, işletmelerin bilgi ve tahminlerini ve genel olarak başka işletmelere uygulanamayan işletmeye özgü faktörleri yansıtır.

TMS-16 Maddi Duran Varlıklar Standardı'nda yer alan değerlendirme yöntemi gibi diğer standartlara uygun olarak değerlendirilmiş tutarlardan izlenen varlıklara uygulanır. Değerlenmiş bir varlığın değer düşüklüğüne uğrayıp uğramadığının tespiti, gerçeğe uygun değer tespiti için kullanılan esasa bağlıdır (Yıldıztekin, 2010: 263):

Varlığın gerçeğe uygun değeri piyasa değeri ise, sadece varlığın gerçeğe uygun değeri ile satış maliyetleri mahsup edilmiş gerçeğe uygun değeri arasındaki fark, varlığı elden çıkarmak için oluşacak doğrudan ek maliyettir:

1. Elden çıkarma maliyetlerinin önemsiz düzeyde olması halinde, yeniden değerlendirilmiş varlığın geri kazanılabilir tutarı yeniden değerlendirilmiş tutarına zorunlu olarak yakın ya da söz konusu tutardan daha büyük olacaktır. Bunun sonucunda da, yeniden değerlendirme esasları uygulandıktan sonra, yeniden değerlendirilmiş varlığın değer düşüklüğüne uğraması ihtimal dâhilinde değildir ve geri kazanılabilir tutarın tahminine gerek yoktur.
2. Elden çıkarma maliyetlerinin önemsiz düzeyde olmaması halinde, yeniden değerlendirilmiş varlığın satış maliyetleri mahsup edilmiş gerçeğe uygun değeri, söz konusu varlığın gerçeğe uygun değerinden mecburi olarak daha düşük olacaktır. Bu sebeple, yeniden değerlendirilmiş varlık, kullanım değerinin yeniden değerlendirilmiş tutarından daha düşük olması halinde değer düşüklüğüne uğrayacaktır. Bu durumda yeniden değerlendirme esasları uygulandıktan sonra, işletme, ilgili varlığın değer düşüklüğüne uğrayıp uğramadığını belirlemek için bu standardı uygular.
3. Varlığın gerçeğe uygun değerinin piyasa değerinden farklı bir esasa göre belirlenmesi halinde, mevzu bahis varlığın yeniden değerlendirilmiş değeri geri kazanılabilir tutardan daha büyük yahut daha düşük olabilir.

2.4.2. Değer Düşüklüğünün Muhasebeleştirilmesi

Değer düşüklüğü zararının muhasebeleştirilmesi, maddi duran varlığın maliyet veya yeniden değerlendirme yöntemine göre değerlendirilmiş olması durumlarına göre farklılık göstermektedir. Maliyet değeri ile değerlendirilmiş maddi duran varlıklarda değer düşüklüğüne ilişkin göstergenin mevcut olması halinde geri kazanılabilir tutarın hesaplanması ve değer düşüklüğü zararının dönem gideri olarak muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Gerçeğe uygun değerle değerlendirilmiş maddi duran varlıklarda değer düşüklüğü zararı maddi duran varlık değer azalışı olarak dikkate alınır. Gerçeğe uygun değerle değerlendirilmiş bir varlığa ilişkin değer düşüklüğü zararı aynı varlığın değer artış hesabındaki tutarı aşmadığı sürece doğrudan maddi duran varlık değer artış hesabından düşülür (Bilen ve Özkan, 2016: 3).

TMS-36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı, varlıkların defter değerinin, geri kazanılabilir tutarından daha yüksek bir değerle takip edilmesini engelleyerek, varlıkların değer düşüklüğüne uğradığı durumlarda yapılması gereken işlemleri açıklamaktadır. Varlığın defter değerinin; kullanımı ya da satışı ile geri kazanılacak

tutarından fazla olması durumunda, varlık değer düşüklüğüne uğramıştır ve işletmenin, değer düşüklüğü zararını muhasebeleştirilmesi gerekir. Bunun yanında standart değer düşüklüğü zararının ne zaman iptal edilmesi gerektiğini ve kamuoyuna yapılması gereken açıklamaları da düzenlemektedir.

Bir varlığın geri kazanılabilir tutarının, defter değerinin altına inmesi durumunda, ilgili varlık değer düşüklüğüne uğramıştır (TMS-36: md. 8). Değer düşüklüğü zararı, bir varlığın ya da nakit yaratan birimin defter değerinin geri kazanılabilir tutarını aşan kısmını ifade eder (TMS-36: md. 6). Değer düşüklüğü zararı maddi duran varlık değer artış hesabındaki tutarı aşarsa, aşan kısım dönem gideri olarak muhasebeleştirilir. Değer düşüklüğünün muhasebe kayıtlarına alınmasında direkt ve endirekt olmak üzere iki farklı yöntem kullanılabilir.

- 1. Direkt Yöntem:** Hesaplanan değer düşüklüğü “ Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar” grubu içerisinde uygun bir hesaba borç yazılırken, ilgili maddi duran varlık hesabına da alacak yazılır. Değer düşüklüğü tutarının ilgili maddi duran varlığın alacağına kaydedilmesi direkt yöntemin temelini oluşturmaktadır. Bu durumda maddi duran varlık kalemi değer düşüklüğü zararından sonraki kalan değeri gösterecektir. Söz konusu değer düşüklüğü zararı maddi duran varlık kaleminin altında açılacak “Birikmiş Değer Düşüklüğü” adında pasif karakterli bir alt hesap yardımıyla da izlenebilir. Maddi duran varlıklarını direkt yönetime göre izleyen işletmeler değer düşüklüğü zararında olduğu gibi dönemsel olarak ayrılan amortismanları da ilgili maddi duran varlık değerinden düşer.
- 2. Endirekt yöntem:** Hesaplanan değer düşüklüğü direkt yöntemde olduğu gibi “652 Varlıklarda Değer Düşüklüğü” hesabının borcuna yazılır. Ancak, söz konusu tutar ilgili maddi duran varlık hesabından doğrudan düşülmez. “Birikmiş Değer Düşüklüğü Zararları” adıyla açılacak pasif karakterli bir hesaba kaydedilir. Endirekt kaydetme yönteminin bir başka uygulama biçimi de söz konusu değer düşüklüğünün birikmiş amortismanlar hesabı ile ilişkilendirilme biçiminde yapılmasıdır. Bu uygulamada birikmiş değer düşüklüğü zararı yerine birikmiş amortismanlar hesabıyla net defter değerinin düzeltilmesi yoluna gidilir ve “257” nolu hesabın ismi değiştirilerek “257 Birikmiş Amortismanlar ve Değer Düşüklüğü Karşılıkları” hesabına alacak yazılır.

Değer düşüklüğü zararının muhasebeleştirilmesinden sonra, ilgili varlığın kalıntı değeri düşülmüş yeni defter değeri esas alınarak izleyen dönemden itibaren kalan faydalı ömrü boyunca sistematik olarak dağıtılmasına sağlamak üzere amortisman tutarları hesaplanır.

Değer düşüklüğü zararına ilişkin tahmin edilen tutar, varlığın defter değerinden büyük olduğu zaman işletme, ancak diğer standartların izin verdiği durumlarda bunu bir yükümlülük olarak finansal tablolarına alır. Bu durum uygulamada çok sık rastlanan bir durum olmamakla birlikte, maddi duran varlığın bilançodan çıkarılması için yapılan giderlerin aşırı yüksek olduğu ya da yükseldiği durumlarda söz konusu olabilir. Bu durumda da karşılıklarla ilgili standartla birlikte dikkate alınmalıdır.

Maddi duran varlıklara ilişkin değer düşüklüğü uygulaması örneği şu şekildedir:

ÖRNEK:

K İşletmesinin aktifinde kayıtlı olan makinenin beklenilenden daha düşük seviyede nakit akışı sağlayacağı tahmin edilmektedir. Bu sebeple işletme makineyi değer düşüklüğü testine tabi tutacaktır. Makineye ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

Kayıtlı Değer	150.000 TL
Birikmiş Amortismanlar	40.000 TL
Kalan Yararlı Ömür	8 yıl
Net Satış Bedeli	85.000 TL
Kullanım Değeri	95.500 TL

Makinenin geri kazanılabilir değeri, net satış bedeli ile kullanım değerinden tutar olarak büyük olanıdır. Bu durumda makinenin geri kazanılabilir değeri 95.500 TL'dir. Makinenin kayıtlı net değeri 110.000 TL (150.000 TL - 40.000 TL) olduğundan 14.500 YTL (110.000 TL – 95.500 TL) değer düşüklüğü söz konusudur.

Kayıtlı Net Değer	110.000 TL
Geri Kazanılabilir Değer	(95.500 TL)
Değer Düşüklüğü	14.500 TL

İşletme 14.500 TL karşılık ayırarak makinenin değerini 95.500 TL'ye düşürülecektir.

...../...../.....		
654 KARŞILIK GİDERLERİ Değer Azalış Zararları	14.500	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR Değer Düşüklüğü Zararları		14.500

Makinenin önceki dönemlerde değerlemeye tabi tutulduğu ve kayıtlarda makineye ilişkin 9.000 TL değerlendirme farkı olduğunu varsayarsak, değer azalış tutarı öncelikle değerlendirme farklarından mahsup edilir, şayet hala bir değer azalışı mevcutsa, bu tutar zarar olarak gelir/gider tablosunda yerini alır.

...../...../.....		
522 MDV YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞLARI	9.000	
654 KARŞILIK GİDERLERİ Değer Azalış Zararları	5.500	
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR Değer Düşüklüğü Zararları		14.500

2.4.3. Değer Düşüklüğü Zararının İptali

Değer düşüklüğü zararının iptalinin muhasebeleştirilmesi, maddi duran varlığın maliyet veya yeniden değerlendirme yöntemine göre değerlendirilmiş olması durumlarına göre farklılık göstermektedir.

Maliyet değeri ile değerlendirilmiş maddi duran varlıklarda değer düşüklüğünün ortadan kalktığına ilişkin göstergenin mevcut olması halinde, değer düşüklüğü zararı doğrudan dönem geliri olarak gelir tablosuna yansıtılarak iptal edilir.

Gerçeğe uygun değer ile değerlendirilmiş maddi duran varlıklarda değer düşüklüğü zararının iptali, değerlendirme artışı olarak dikkate alınır. Gerçeğe uygun değerle değerlendirilmiş bir varlığın değer düşüklüğü zararının iptali doğrudan maddi duran varlık değer artışı adı altında özkaynağa alacak kaydedilir. Ancak iptal edilen değer düşüklüğü zararının yine aynı gerçeğe uygun değerle değerlendirilmiş varlık ile ilgili olarak daha önce dönem gideri olarak muhasebeleştirilen kısmına isabet eden kısmı dönem geliri olarak muhasebeleştirilir. Değer düşüklüğü zararının iptali nedeniyle artan defter değeri, önceki dönemlerde söz konusu varlık için değer düşüklüğü zararı muhasebeleştirilmiş olsaydı ulaşacağı defter değerinden fazla olamazdı. Fazla olursa

bu yeniden değerlendirme anlamına gelir ve bu modelde bu fazlalık için bir işlem yapılmaz.

Bir değer düşüklüğü zararının iptal edilmesinin ardından, varlığın amortisman gideri, düzeltilmiş değeri ile hurda değeri düşürülmüş defter değerinin gelecek dönemlerde kalan faydalı ömrüne sistematik olarak dağıtılmasını sağlayacak şekilde düzeltilir.

2.4.4. Değer Düşüklüğü Tazminatı

Değer düşüklüğü olan, kayıp ya da vazgeçilen maddi duran varlık kalemleri için üçüncü kişilerden alınan tazminatlar, tazminat tahsil edilebilir olduğunda gelir tablosu ile ilişkilendirilir. Maddi duran varlık kalemlerinin değer düşüklüğü ya da kayıpları ve bunlara ilişkin üçüncü kişilerden talep edilen veya tahsil edilen tazminatlar ve yenilenen varlıklar için sonradan yapılan satın alma veya inşa faaliyetleri farklı ekonomik olaylardır ve aşağıdaki şekilde farklı esaslarla muhasebeleştirilir:

- Maddi duran varlık kalemlerinin değer düşüklüğü TMS-36'ya göre muhasebeleştirilir.
- Kullanım dışı kalan ya da elden çıkarılan maddi duran varlık kalemlerinin finansal durum tablosu (bilanço) dışı bırakılması bu standart uyarınca belirlenir.
- Değer düşüklüğü olan, kayıp ya da vazgeçilen maddi duran varlık kalemi için üçüncü kişilerden alınan tazminatlar tahsil edilebilir olduğunda kâr veya zararın belirlenmesinde dikkate alınır.
- Yenilenen, satın alınan ya da yenileme amacıyla inşa edilen maddi duran varlık kalemlerinin maliyeti bu standarda göre belirlenir.

2.5. MADDİ DURAN VARLIKLARIN BİLANÇO DIŞI BIRAKILMASI

TMS-16'ya göre; bir maddi duran varlık kaleminin defter değerinin bilanço dışı bırakılması için iki koşulu sağlaması gerekir. Bunlardan ilki elden çıkarılması, ikincisi ise kullanımından yahut elden çıkarılmasından gelecekte ekonomik fayda beklenmemesidir. Öte yandan TMS-17 başka bir satış ve geri kiralama işlemi gerektirmedikçe bir maddi duran varlık kaleminin bilanço dışı bırakılmasından doğan kazanç veya kayıp ilgili kalem bilanço dışı bırakıldığında gelir tablosu ile

ilişkilendirilir. Ayrıca kazançlar, hasılat olarak sınıflandırılmaz. Bunun istisnası TMS-18’de mevcuttur. Başkalarına kiralanmak amacıyla elinde bulundurmakta olduğu maddi duran varlıklarını normal faaliyet akışı içerisinde düzenli olarak satmakta olan bir işletme, bu gibi varlıkların kiralanma amacı sona erdiği ve ilgili varlıklar satış amaçlı elde tutulan varlık haline geldiğinde, bu varlıkları defter değerleri üzerinden stoklara aktarır. Sözü edilen varlıkların satışından elde edilen tutar, “TMS-18 Hasılat” Standardı sebebiyle hasılat olarak muhasebeleştirilir.

Bir maddi duran varlığın bilanço dışı bırakılmasından dolayı ortaya çıkan kazanç veyahut kayıp; varsa varlıkların elden çıkarılması sonucunda elde edilen net tahsilat ile varlığın defter değeri arasındaki fark olarak belirlenir (TMS-16: md. 71).

Yenilenen parçaların defter değeri, TMS-16’nın finansal durum tablosu dışı bırakmaya ilişkin hükümlerine göre bilanço dışı bırakılır. Bu kapsamda yenileme harcamaları maddi duran varlığın maliyetine eklenir ve eski aktifleşen yenileme maliyeti varsa ve eğer amorti edilmemişse o kısım da gider yazılarak bilanço dışı bırakılır (Şahin, 2009: 109).

Eğer, maddi duran varlıklar hurdaya çıkarılmışsa ve kullanımdan kaldırılarak satış amaçlı sınıflandırılmışsa, bu varlıklar için amortisman ayırmaya son verilir. Bu varlıkların aktif değerleri ile birikmiş amortisman tutarları arasındaki fark kâr veya zarar olarak yazılır. Fakat maddi duran varlık tamamen kullanılmaz durumda değil ve kullanımdan kaldırıldığında tamamen itfa edilmemişse, bu varlıklar için amortisman ayırmaya devam edilir. Maddi duran varlığın bir parçasının yenilendiğinde ve yenileme maliyetinin de maddi duran varlığın defter değerine ilave edildiğinde, yenilenen parçanın defter değeri bilanço dışı bırakılır (Ağca, 2009: 433).

Bir maddi duran varlık kaleminin elden çıkarılması sebebiyle ortaya çıkan alacaklar ilk aşamada gerçeğe uygun değeri ile muhasebeleştirilmektedir. Eğer ilgili kalem için yapılacak olan ödeme ertelenmiş ise, alınan tutar başlangıçta peşin fiyat eşdeğeri ile muhasebeleştirilir. Oluşan alacağın nominal değeri ile peşin fiyat eşdeğeri arasındaki fark, TMS-18 uyarınca alacak üzerindeki bileşik getiriye yansıtacak şekilde faiz geliri olarak finansal tablolara yansıtılır (Şahin, 2009: 109). Buna ilişkin örnek aşağıdaki gibidir:

ÖRNEK:

Bir işletmenin aktifinde kayıtlı olan 150.000 TL değerindeki bir binanın, birikmiş amortismanı 50.000 TL ve yeniden değerlendirme değer artış fonunda biriken tutar 50.000 TL'dir. Bina 17.07.2017 tarihinde 2 ay vadeli olarak satılmıştır. Karşılığında 17.07.2017 tarihli %2 oranında vade farkı eklenmiş 102.000 TL tutarında senet alınmıştır. Muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir.

ÇÖZÜM:

Nominal Değeri = 102.000 TL

Peşin değeri = $102.000 / 1,02 = 100.000$ TL

$102.000 - 100.000 = 2.000$ TL faiz gelirdir.

.....17/07/2017.....		
257 BİRİKMiŞ AMORTİSMANLAR	50.000	
522 MDV YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞLARI	50.000	
121 ALACAK SENETLERİ	102.000	
		150.000
251 BİNALAR		2.000
642 FAİZ GELİRLERİ		50.000
649 DİĞER OLAĞAN GELİR VE KARLAR		

TMS-16 md. 41'e göre; bir maddi duran varlık kalemine ilişkin öz kaynak hesap grubundaki yeniden değerlendirme değer artışı, ilgili varlık bilanço dışı bırakıldığında direkt olarak geçmiş yıl kârlarına aktarılabilir. Aynı varlığı kullanım dışı bırakma ya da elden çıkarma durumunda da geçerlidir. Diğer taraftan, değer artışlarının bir kısmı, işletme varlığı kullanıldıkça da aktarılabilir. O zaman da aktarılan değer artışı, varlığın yeniden değerlendirilmiş defter değeri üzerinden hesaplanan tükenme payı ile orijinal maliyeti üzerinden hesaplanan tükenme payı arasındaki fark kadar olur. Yeniden değerlendirme değer artışından geçmiş yıl kârlarına aktarım kâr ya da zarar üzerinden yapılamaz. Bu konuya dair oluşturulan örnek aşağıdaki şekildedir:

ÖRNEK:

Z İşletmesi maliyeti 25.000 TL, birikmiş amortismanı 3.500 TL ve yeniden değerlendirme artış fonu 4.500 TL olan bir makine 33.000 TL'ye peşin olarak satılmıştır.

...../...../..... 522 MDV YENİDEN DEĞERLEME DEĞER ARTIŞLARI	4.500	
570 GEÇMİŞ YIL KARLARI		4.500
Yeniden değerlendirme artışının geçmiş yıl karlarına aktarılması		

Bazı maddi duran varlık kalemlerinin parçalarının düzenli periyotlarda yenilenmesi gerekebilir. Böyle bir durumda yenilenen parçanın defter değeri bilanço dışı bırakılır. Yenilenen parçanın defter değerinin belirlenmesine imkân yoksa eğer, yenileme maliyeti yenilenen parçanın alındığı ya da inşa edildiği tarihteki maliyetinin bir göstergesi olarak kullanılabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİST' TE İŞLEM GÖREN İMALAT SANAYİ FİRMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. TÜRKİYE İMALAT SANAYİNİN GENEL DURUMU

Türkiye’de sanayi sektörü bulunduğu ekonomik ortam itibariyle, 1980 yılı öncesinde içe dönük ve muhafazakâr bir özellik göstermiştir. 1980 yılı sonrasında ise dışa dönük, daha çok piyasa mekanizmasına uyum sağlayabilecek makroekonomik stratejilere yoğunlaşmıştır. Sanayi sektörü makroekonomik strateji olarak, dış ticaret ve sermaye piyasasında önemli serbestleştirmeler gerçekleştirdikten sonra yerli ve yabancı sermayeye odaklanmış, ekonomik ve temel altyapısını tekrar yapılandırmıştır. Ayrıca ihracata dönük ekonomik politikalar da uygulayarak, kapasite kullanımında ortaya çıkan artışlarla dokuma, giyim, demir-çelik gibi sektörlerde uygulanan yeni yatırımlarla imalat sanayi katma değeri ve buna bağlı olarak Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) önemli derecede artmıştır. Fakat bu gelişmeler imalat sanayiinde var olan geleneksel yapıyı pek etkilememiş, 90’lı yıllarda geleneksel sanayilere dönüş yaşanmıştır (Yücel, 2015: 17).

İmalat sanayii, hem istihdamda hem de GSMH’de önemli bir yere sahiptir. Özellikle bir ülkenin gelişme sürecindeki en temel gösterge, imalat sanayi sektörünün ekonomi içerisindeki yeridir. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinde değişiklik yaşandıkça, sektörlerin ekonomi içerisindeki payları da değişim gösterir. Başlarda tarım gibi doğal kaynaklara dayalı sektörler, ekonomi içinde önemli bir paya sahip iken, ülkeler geliştikçe bu pay yerini imalat sektörüne bırakmıştır, aynı zamanda hizmet sektörünün payı da artmaya başlamıştır. Kalkınma literatüründe bu değişim doğal ve yapısal bir dönüşüm olarak adlandırılmaktadır. Bu doğal ve yapısal dönüşümün dışında gelişme sürecinde sanayi “hafif sanayiden ağır sanayiye” doğru kaymıştır. Günümüzde ise, imalat sanayinin kompozisyonundaki değişimi ifade etmek için sektörlerin kullandıkları teknoloji, işgücü kalitesi ve bilgi düzeylerini dikkate alan ayrımlar yapılmaya başlanmıştır (TÜSİAD, 2008: 37).

Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye’de de imalat sanayinin verimli, katma değerinin ve rekabet gücünün yüksek olması sanayi sektörünün önemini oldukça arttırmaktadır. Ayrıca imalat sanayi, hem katma değere hem de ihracata büyük katkı sağlamaktadır. Bu nedenle cumhuriyetin kuruluşundan beri imalat sanayii, ekonomik

gelişmeyi tetiklemiş ve Türkiye’de imalat sanayiini teşvik edici politikalara yoğunlaşmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de planlı ekonomik sisteme geçilmesinden itibaren hazırlanan beşer yıllık kalkınma planlarında, sanayi sektörünün GSMH içerisindeki payını artırmak ve yapısal değişimini hızlandırmak amaçlanmıştır.

Türkiye imalat sanayisi hem Dünya’da hem de Türkiye’de yaşanan ekonomik krizlerden etkilenmiştir, fakat her şeye rağmen imalat sanayisi Türkiye ekonomisindeki yerini ve önemini korumuştur. Sektör, 1970’lerde ve 1980’lerde yaşanan ekonomik krizlerden daha fazla etkilenirken, 2001 ve 2008 krizlerinden daha az etkilenmiştir. Bu da Türkiye imalat sanayinin ne kadar güçlü olduğunun göstergesidir.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın hazırladığı, 2011-2014 yılları arasında kapsayan sanayi stratejisi belgesi de, Türk imalat sanayiinde meydana gelen pozitif yöndeki gelişmelere odaklanılmasını istemiştir. Bu sanayi strateji belgesinde yer alan açıklamalar doğrultusunda Türk imalat sanayiinin alt sektörlerinde, 1996’dan 2008’e kadar nitelik açısından önemli bir dönüşüm yaşandığı dikkat çekmektedir. Toplam imalat sanayii ihracatı içerisinde otomotiv, makine, beyaz eşya, elektronik, petrol ürünleri ve lastik-plastik sektörlerinin payında önemli bir artış gözükmektedir. Diğer taraftan tekstil, giyim ve gıda ürünlerinin payı, 1996-2008 yılları arasında azalış göstermiştir (Eser Özen, 2015: 141).

İmalat sanayi sektörü, 24 Ocak kararları ve 1989’daki finansal serbestleşmeyle birlikte daha hızlı ilerlemeler kaydetmiştir. İmalat sanayinin ihracattaki payı sürekli artmış bunun aksine GSMH içindeki payı gittikçe azalmıştır. 1998-2009 yılları arasında ise katma değer yönünden çok yüksek olmayan bir artış yaşanmıştır. Kişi başına düşen katma değer verileri bu artışın en önemli göstergesidir (Özen, 2017: 46).

Türkiye imalat sanayiinin GSMH içerisindeki payı, sanayi sektörünün GSMH içerisindeki payında ortaya çıkan değişimlere paralel olarak gelişmiştir. Bu yüzden de, sanayi sektörünün GSMH içerisindeki payında meydana gelen değişimlerin temel kaynağı imalat sanayiinde meydana gelen değişimlerdir (Eser Özen, 2015: 142-146).

Tablo 12’de Türkiye’de imalat sektörünün toplam GSMH içerisindeki payı beşer yıllık aralıklarla gösterilmiştir.

Tablo 12
Türkiye İmalat Sektörünün Toplam GSMH İçerisindeki Payı (%)

YILLAR	GSMH PAYI (%)
1980	20,7
1985	23,7
1990	26,2
1995	28,1
2000	31,9
2005	38,8
2010	32,5
2015	19,0

Kaynak : tuik.gov.tr

Tablo 12'ye göre imalat sektörünün toplam GSMH içerisindeki payı 1980 yılında %20,7 iken 2005 yılına kadar sürekli bir artış göstermiş ve %38,8'e kadar yükselmiştir. 2008 yılı krizi ile birlikte imalat sektörünün payında azalmalar yaşanmış ve 2015 yılında %19'a kadar düşmüştür.

Sanayi sektörünün ülkenin kalkınmasına katkısının yanında istihdama da önemli derecede katkısı bulunmaktadır. Uzun dönemli gözlemler ışığında Türkiye istihdamının, sektörel bazda dağılımına bakıldığında; genel olarak en yüksek istihdam payına tarım sektörü, en düşük payına ise sanayi sektörü sahiptir. Bunun sebebi imalat sanayii sektörünün işgücü alımını dışlayan sermaye yoğun ve teknoloji ağırlıklı bir sektör olmasıdır. Bunun yanında imalat sanayinin yabancı sermayeden faydalanma oranını artırması da istihdam payının en düşük olmasının sebeplerindedir.

İmalat sanayinin yıllar itibariyle toplam istihdam içerisindeki payı incelendiğinde, 2009 yılı şubat ayındaki %30,2 olan istihdam payının zaman içerisinde törpülenerek 2014 yılı şubat ayında %27,9'lara kadar düştüğü anlaşılmaktadır. 2015 yılında küçük bir artışla % 28,8'e çıkan istihdam payı, tekrar düşüşe geçerek 2017 yılında %27,3 olmuştur. Fakat 2018 yılında istihdam edilenlerin sayısında artış yaşanmasına rağmen, sanayi sektörünün istihdam payının %19,6' ya düştüğü gözlemlenmiştir (www. tuik.gov.tr).

İmalat sanayiine ait kapasite kullanım ve katma değer oranları da önemli ekonomik göstergelerdendir. Bunlardan kapasite kullanım oranı, üretim faktörlerinin hangi oranda etkin kullanıldığını ve ekonominin gidişatını göstermektedir. Kapasite kullanım oranı, firmaların fiili olarak gerçekleştirdiği üretim miktarının, fiziki olarak üretebileceği en yüksek miktara (kapasiteye) oranı şeklinde tanımlanabilir. Fakat her daim tam kapasite ile üretim yapma imkânı olmadığı için bazen imalatçı firmalar eksik

kapasiteyle de üretim yapabilmektedir. Örneğin; bir işletme gerçekte 500 birim mal üretecek kapasiteye sahipken 250 birim mal üretirse, bu işletmenin %50 kapasite kullanım oranı ile faaliyetini gerçekleştirdiği anlamına gelmektedir.

Öte yandan kapasite kullanım oranındaki artış; ekonomide ya da işletme faaliyetlerinde talep artışı meydana geldiğini, söz konusu oranın düşük olması ise; talep azaldığının, ekonomi veya işletme faaliyetlerinde üretimin yavaşladığının göstergesidir. Örneğin; kapasite kullanım oranının %70-80 aralığında olması, ülkede yeni yatırımlar yapılmaya bile gelişme potansiyelinin var olduğunu gösterirken, %80-85 aralığında olması yüksek bir düzeydir ve %90'ın üzerinde olması da ekonominin çok canlı olduğunu göstermektedir. Talebin kapasiteyi aşmış olması ise, yeni yatırımlarla kapasite kullanımının artırılması gerektiğini göstermektedir (Koç vd. 2017: 8).

Tablo 13'te 2007 ile 2017 yıllarına ait imalat sanayi kapasite kullanım oranları yer almaktadır.

Tablo 13
Türkiye'de İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (KKO) Tablosu

YILLAR	ORTALAMA KKO (%)
2007	82,0
2008	78.5
2009	66.9
2010	73.8
2011	77.0
2012	76.5
2013	76.7
2014	75.0
2015	76.8
2016	77.4
2017	77.2

Kaynak: tuik.gov.tr.

Tablo 13'e göre; 2007 yılında imalat sanayi ortalama kapasite kullanım oranı %82 iken 2008 ve 2009 yıllarında yaşanan küresel finansal kriz ile birlikte imalat sanayi kapasite kullanım oranlarında düşüşler yaşanmış ve 2009'da %66,9'a kadar düşmüştür. Destekleme politikaları ile birlikte krizin üstesinden gelmek için çalışmalar yapılmış ve imalat sanayi kapasite kullanım oranlarında kısmen artış gerçekleştiği görülmüştür. Bu artışların yaklaşık %76-77 bandında olduğu görülmektedir.

İmalat sanayii katma değeri, imalat sanayii işletmelerinin bir yıl içerisinde ürettikleri malların değerinden, üretim aşamasında girdi olarak kullanılan malların değeri mahsup edildikten sonraki değerdir. Bu değer, üretim faktörlerinin üretime katkısını ve üretimin değerinde yarattığı artışı göstermektedir.

3.2. LİTERATÜR TARAMASI

Dinç ve Kaya (2007), gerçekleştirdikleri çalışmada, Türkiye Muhasebe Standartlarından TMS-16 Maddi Duran Varlıklar Standardı ile TMS-36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı'nın değerlemeye ilişkin hükümlerini ayrıntılı olarak incelemişlerdir. İlk aşamada TMS-16 ve TMS-36'daki temel kavramlardan bahsetmişlerdir. Daha sonra maddi duran varlıkların değerlemesinde kullanılan maliyet yöntemi ve yeniden değerlendirme yöntemini örneklerle işlemişlerdir. Son aşamada ise değerlemedeki özel durumlara ve standart hükümlerinin Türkiye'ye uyarlanmasında yaşanacak olası sorunların çözümüne yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Çalışmanın sonunda, maddi duran varlıklarda değer azalışlarının hangi hesaplarda izleneceği; “gerçeğe uygun değer”, “geri kazanılabilir tutar” gibi ölçeklerin nasıl belirleneceği; TMS-16 ve TMS-36'da maliyet modeline yönelik daha detaylı açıklama yapılması gerektiği; TMS-16'nın uygulamaya başlaması ile birlikte, ilgili standart hükümlerine göre yeniden değerlendirilmiş maddi duran varlıkların TMS-29 paragraf 18'e göre düzeltileneceği; amortismanların hesaplanmasında gerçeğe uygun değerlerin ne zaman ve nasıl dikkate alınacağı; ilgili standartların yaygın kullanımına başlanmadan önce söz konusu kavram kargaşasının giderilmesi konularında önerilerde bulunmuşlardır.

Svoboda (2007), yürütmüş olduğu çalışmada maddi duran varlıklara ilişkin değerlendirme işlemlerinin Çek Muhasebe Kanunları ile Uluslararası Muhasebe Standartları'na uygun olarak nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğini kıyaslamalı bir şekilde irdelemiştir. Çalışmanın sonunda Çek Muhasebe Kanunları ile Uluslararası Muhasebe Standartları arasındaki temel farklılıklar Çek firmalarının finansal raporları analiz edilerek ortaya konulmuştur. Bu analiz sonunda da Çek Muhasebe Kanunları, IAS ve US GAAP arasındaki özellikle maddi duran varlıkların tanımlanması bakımından, iktisap edildikleri tarihteki değeri ve bilanço günündeki değeri arasındaki temel farklılıkları ortaya koymuş ve bu farklılıkların önemli bir etkiye sahip olduğunu kanıtlamışlardır. Buna ilaveten Çek firmalarının finansal tablolarına göre IAS / IFRS ve ABD'deki GAAP standartları arasında çok hafif bir uyumun olduğu ve bu uyumun aynı zamanda küçük ölçekli ve orta ölçekli şirketler için de geçerli olduğu sonucuna varmışlardır.

Monday (2009), çalışmasında IAS 16 ve değerlendirme yaklaşımını ele almış, maliyet modeli, yeniden değerlendirme modeli ve gerçeğe uygun değer konuları üzerinde durmuş ve yeniden değerlendirme konusunu dünya çapında faaliyet gösteren ING Group N.V.'nin 2007 verilerini kullanarak gerçekleştirdiği bir uygulama ile çalışmasını sonlandırmıştır. Çalışmanın sonunda yeniden değerlendirme yöntemine başvuran firmanın finansal tablolarını inceleyerek, yeniden değerlendirme yaklaşımını adım adım nasıl uygulayacağını dile getirmiştir. Monday'e göre; IAS 16'da sunulan yeniden değerlendirme yaklaşımı, IAS ile U.S.'nin dünya çapında tek bir otoriteye doğru birbirine yaklaşmasıyla daha yaygın hale gelecek ve bu olası birleşme, mevcut ve gelecekteki uygulayıcıların yeniden değerlemenin özelliklerini anlamalarına katkı sağlayacaktır.

Jana ve Jitka (2013), yaptıkları çalışmada KOBİ'ler için UFRS ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'na göre maddi duran varlıkların değerlendirme, amortisman ve muhasebeleştirme politikalarını karşılaştırmışlardır. Çalışmalarında Çek Cumhuriyetinde yer alan küçük ve orta ölçekli işletmelerin ekonomistleri ve muhasebecilerinin KOBİ'ler için IFRS ve IFRS'ye ilişkin farkındalığını ölçmek amacıyla gerçekleştirdikleri ampirik anketin sonuçları ve buna ilişkin yorumları yer almaktadır. Ampirik anket katılımcılarını farkındalık açısından 4 gruba ayırmışlardır. Birinci gruptaki 56 katılımcının henüz KOBİ'ler için IFRS ve IFRS arasındaki temel farklılıklardan haberlerinin olmadığı; ikinci gruptaki 35 katılımcının bu 2 standardı okudukları kadarıyla birkaç ana farklılıktan haberlerinin olduğu; üçüncü gruptaki 11 katılımcının akademik çalışmalar için bilgi sahibi olduğu; dördüncü gruptaki 2 kişinin ise 2 standardı da başarılı bir şekilde uyguladıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Ballas, Panagiotou ve Tzovas (2014), gerçekleştirdikleri çalışmada 2005, 2007 ve 2009 yıllarında Yunanistan'da faaliyet gösteren firmaların verilerini kullanarak, IAS 16 ve IAS 36'ya göre maddi duran varlıkların değerlemesine ve muhasebeleştirilmesine dair ROA, ROE, Borç/alacak oranı gibi oranlar ve 7 hipotezden oluşan çoklu regresyon analizi bulunan bir araştırma yapmışlardır. Firmaların değerlendirme yöntemi seçimlerini etkileyen faktörleri incelemişlerdir. Çalışmanın sonunda, daha kaldıraçlı firmaların yeniden değerlendirme modelini benimseyecekleri sonucuna ulaşılmıştır. Diğer yandan analizler, hayli yüksek kaldıraçlı firmaların varlıklarının değerlerini artırmak için yeniden değerlendirme modelini benimseyecek olmalarına ilişkin hipotezlerini desteklememiştir. Bunu firmanın büyüklüğü, karlılık ve denetçi firmaların tercihleri değerlendirme yöntemi

seçimini olumsuz etkileyebilme ihtimaline bağlamışlardır. Buna ilaveten IAS 16 ve IAS 36'ya uyumluluk oranının hatırı sayılır bir şekilde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Tek değişkenli analiz sonucunda kamuoyunu aydınlatmaya uygunluk ile araştırmada yer alan firmaların büyüklüğü ve karlılığı arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Fakat çok değişkenli analiz, yeniden değerlendirme yöntemini benimseyen firmalar daha düşük uygunluk oranları sergilediği için kamuoyunu aydınlatmaya uygunluğun firmaların değerlendirme yöntemi seçimiyle ilişkili olduğunu göstermiştir.

Deran, Savaş ve Sürer (2014), iki bölümden oluşan çalışmalarının ilk bölümünde TMS-16 Maddi Duran Varlıklar Standardı hakkında genel bilgiler vermişler; ikinci bölümünde ise Gaziantep ilinde bağımsız olarak faaliyet gösteren 195 muhasebe meslek mensubu üzerinde bir anket uygulamışlardır. Muhasebe meslek mensuplarına uyguladıkları anketler SPSS 22 istatistik paket programında ANOVA, Kruskal Wallis ve Mann Whitney testleri kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analizlerin sonucunda da araştırmaya katılan muhasebe meslek mensuplarının %83'ünün TMS-16 standardının amacı ve kapsamını; %79'unun maddi duran varlıklara ilişkin ilk harcamaların nasıl muhasebeleştirileceğini, %80'inin maddi duran varlıkların sonraki dönemlerde nasıl değerlendirileceği ile harcama işlemlerinin nasıl muhasebeleştirileceğini ve %83'ünün maddi duran varlıklara ilişkin amortisman işlemlerini nasıl gerçekleştirileceği konularında bilgi sahibi oldukları saptanmıştır.

Öztürk (2015), çalışmasında TMS-16, TMS-8 ve Gerçeğe Uygun Değer Hiyerarşisi çerçevesinde amortisman yöntemleri, amortisman tabi bir duran varlığın ve bu varlık için tahmin edilen kalıntı değerini gerçeğe uygun değerindeki değişimleri de göz önünde bulundurarak örneklerle açıklamıştır. Sunduğu örnekteki maddi duran varlığın gerçeğe uygun değerindeki değişimleri gerçeğe uygun değer hiyerarşisi çerçevesinde ele almış ve bu değişimlerin hesaplama sonuçlarına etkilerini yeniden değerlendirme modeli başlığı altında anlatmıştır. Çalışmanın sonucunda amortisman yöntemlerinin Türkiye Muhasebe Standartları çerçevesinde nasıl uygulanabileceğine yönelik öneriler sunmuştur. Amortismanların belirlenmesi, amortisman ayırma sınırı, kalıntı değer tahmini, kalıntı değer bugünkü değerinin hesaplanması, kalıntı değerde değer artışı olması konularında önerilerde bulunmuştur. Aynı zamanda bu önerilerle ilgili bilgileri gerektiği yerlerde dipnotlar halinde sunmuştur.

Kırlioğlu ve Bağdat (2016), yapmış oldukları çalışmada TMS-16 Maddi Duran Varlıklar Standardı'nın amaç ve kapsamını, standartta geçen kavramları, standarda göre maddi duran varlıkların muhasebeleştirilmesini, değerlemesini ve bilanço dışı bırakılmasının finansal tablolara nasıl yansıtılacağını incelemişlerdir. alışmalarında, TMS-16 ve TMS-36 ışığında maddi duran varlıklar hakkındaki bilinmesi gerekenleri ve yapılması gereken kayıtları açık bir şekilde ifade etmişlerdir.

3.3. ARAşTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Maddi duran varlıklar, işletmenin gelecekteki performansı ve sürdürülebilirliği açısından işletmenin bütün paydaşları için çok değerli bilgiler içerir. İşletme paydaşlarının işletmenin mevcut ve geleceğine yönelik doğru bir değerlendirme yapabilmesi için bu varlıkların gerçeğe uygun bir biçimde sunulması önem arz eder. Zira maddi duran varlıklar işletmenin mevcut ve gelecekte yaratacağı fon akımları değerlendirilirken dikkate alınan en önemli varlık kalemleri arasındadır.

Ülkemizde sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin varlık yapısına bakıldığında maddi duran varlıkların toplam varlıklar içindeki payının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Tablo 14'te BİST imalat sanayiine ilişkin 2010-2017 yıllarına ait maddi duran varlıkların toplam varlıklar içerisindeki payı gösterilmiştir.

Tablo 14
BİST İmalat Sanayiine İlişkin 2010-2017 Yılları Maddi Duran Varlıkların Toplam Varlıklar İçindeki Payı (%)

Yıllar	Maddi Duran Varlıkların Toplam Varlıklar İçindeki Payı (%)
2010	36
2011	35
2012	36
2013	33
2014	34
2015	34
2016	35
2017	34

Kaynak: KAP 'tan aldığımız verilerle tarafımızdan oluşturulmuştur.

Tablo 14'e göre BİST'te faaliyet gösteren imalat işletmelerinin maddi duran varlıklarının toplam varlıklar içerisindeki payı 2010 yılında %36 iken 2013 yılında %33'e düşmüştür. 2017 yılına kadar 2016 yılı(%35) hariç %34 olarak gerçekleşmiştir.

Uluslararası muhasebe standart koyucuları finansal tablo kullanıcılarının gelecekteki ekonomik kararlarına yardımcı olacak şekilde tüm varlık kalemlerinde olduğu gibi maddi duran varlıklara ilişkin standartlar geliştirmiştir. Ülkemizde 2005 yılından itibaren borsada işlem gören işletmeler finansal tablolarını söz konusu standartlar çerçevesinde hazırlayıp sunmaktadır.

TMS/IFRS kavramsal çerçevede finansal bilginin faydalı olabilmesi için ihtiyaca ve gerçeğe uygun bir biçimde sunulması gerektiği ifade edilmiştir. Bu araştırma, BİST imalat sanayii firmalarının TMS/IFRS çerçevesinde maddi duran varlıklarını gerçeğe uygun bir şekilde raporlayıp raporlamadıklarının tespiti açısından oldukça önem arz etmektedir.

Bu bağlamda, Borsa İstanbul imalat sanayii firmalarının TMS-16 standardı uyarınca maddi duran varlıklarının dönem sonu değerini hangi yöntemle tespit ettiklerini ve tercih edilen yöntem ile firmaya özgü faktörler arasında bir ilişki olup olmadığını araştırmak bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

3.4. ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ

Firmalar TMS-16 çerçevesinde maddi duran varlıklarını yeniden değerlendirme yöntemi ve maliyet yöntemine göre değerleyebilmektedir. Bu araştırmanın amacına uygun olarak, daha açık bir anlatımla firmaya özgü faktörlerin söz konusu iki yöntemden yeniden değerlendirme yöntemini tercih etmeleri üzerinde bir etkisi olup olmadığına ilişkin aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

Firma Büyüklüğü

Firma büyüklüğü; girişimcinin işletme için bir araya getirdiği varlıkların tümünü ifade eder. Aynı zamanda firmanın iktisadi faaliyet hacmi ve kapasitesi olmakla birlikte, çıkar çatışmalarının düzeylerini, bilgi asimetrisini ve kamuyu aydınlatmanın nispi fayda ve maliyetlerini belirlediği için, kamuyu aydınlatma düzeylerini ve şeffaflığını etkiler. Firma büyüklüğü, bir firmanın borç seviyesi hakkında bilgi sahibi olmak için en çok kullanılan değişkenlerden bir tanesidir. Bir firmanın büyüklüğüne göre, firmaya ilişkin bilgi asimetrisinin azalması ve finansal kaynaklara ulaşmaya ilişkin bilginin artması beklenmektedir. Firma büyüklüğü, toplam varlık (aktifler), çalışan sayısı ve sermaye büyüklükleri (özkaynak) bakımından incelenebilmektedir. Bir işletmenin toplam varlıkları aynı zamanda onun

büyükliğini temsil eder. Toplam varlıklar, bir firmanın üretkenliği, hayatta kalması ve kârlılığı ile ilişkili olduğu için firmanın finansal performans ölçümüne de etki eder. Standart koyucular işletmelerin finansal bilgilerinin taşınması gereken temel niteliklerini, muhasebe bilgilerinin kullanıcılara karar verme aşamasında faydalı olması esasına dayandırmaktadır. Buna göre finansal bilginin faydalı olabilmesi için ihtiyaca uygunluk ve gerçeğe uygunluk kriterlerine sahip olması gerekmektedir. Gerçeğe uygun yapılan bir sunumda finansal bilgi tam, tarafsız ve hatasız olma özelliklerini taşır. Bu sayede finansal bilgilerin mümkün olduğunca en yüksek seviyede bir işletmenin gerçek durumunu yansıtması sağlanmış olmaktadır. Bir bütün olarak bütün maddi duran varlık kalemlerinin gerçeğe uygun değerle değerlendirilmesi ve gerçeğe uygun değer tespitlerinin uygun bir şekilde yapılması gerçeğe uygun sunum kavramı ile tutarlı hareket edilmesini sağlar. Bu açıdan maddi duran varlıkların yılsonu değerlemesinde yeniden değerlendirme yönteminin seçimi, işletmenin gerçeğe uygun sunum yapmasına katkı sağlamaktadır. Öte yandan işletme maddi duran varlıkları yeniden değerlendirirken, yeniden değerlendirme yönteminin seçilmesi genişleyen yatırımcı portföyüne daha doğru ve gerçeğe uygun finansal tablolar sunulması açısından önem taşımaktadır.

İşletmelerin maddi duran varlıkları dönem sonu değerlemede yeniden değerlendirme yöntemi seçimi ile kendi büyüklükleri arasında bir ilişki olup olmadığı aşağıdaki gibi hipotez edilmiştir.

H₁: İşletme büyüklüğü ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif ilişki vardır.

Maddi Duran Varlıkların Büyüklüğü

Bir firmanın maddi duran varlıklarının büyüklüğü, müşterilerinin taleplerine cevap verme kapasitesini temsil eder. Müşterilerinin taleplerine cevap verme kapasitesi ise, piyasadaki başarısına etki eder. Bu durumda da işletme ile ilgilenen yatırımcı ve paydaşların işletmeye bakış açısı olumlu/olumsuz bir hal alır. Diğer yandan, maddi duran varlıkların büyüklüğü verisi, firmanın sermaye yoğun çalışıp çalışmadığını göstermektedir. Bu sebeple, bu oranın yüksek olması firmanın maddi duran varlıklara yatırım yaptığını ve sermaye yoğun çalıştığını gösterirken, düşük olması ise firmanın maddi duran varlıklara yatırım yapmadığını ve sermaye yoğun çalışmadığını göstermektedir. Sermaye yoğunluğu düşük olan sektörler, toplam

ihracatı arttırmaktadır, fakat bu durum kıt olan kaynakların etkin kullanılmasına engel olmakta ve uzun dönemde toplam ihracatı ve rekabet gücünü olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Yatırımcı ve paydaşlar da kararlarını alırken bu şartları göz önünde bulundurmaktadır.

Yatırımcı ve paydaşların firmayı değerlendirmelerine yardımcı olan finansal bilgilerin gerçeğe uygun şekilde sunulması, firmanın maddi duran varlıklarını yeniden değerlendirme yöntemiyle değerlemesi ile gerçekleşmektedir. Gerçeğe uygun değer, firmaların finansal tablolarının şeffaflık ve hesap verebilirliğini artırmakta, muhasebe verilerini daha iyi bir kalite ve uygunluğa erişirmekte ve aynı zamanda piyasanın bir firmanın gerçek değerini yansıtmasına ilişkin beklentileri de arttırmaktadır (Yürekli, 2019: 268).

Muzaffer (2006), İngiltere ve ABD'deki şirketlerin sermaye yapılarının seçimlerine etki eden faktörleri araştırmak için gerçekleştirdiği çalışmada, şirketlerin sermaye yapısını etkileyen birçok faktör içerisinden maddi duran varlık büyüklüğü, kazançlardaki dalgalanmalar gibi faktörleri göz önüne almıştır. Çalışmanın sonunda araştırma kapsamındaki iki ülkede de borçlanma ile firmaların maddi duran varlık büyüklükleri arasında pozitif bir ilişkinin var olduğunu tespit etmiştir.

Buna göre araştırmamızda maddi duran varlık büyüklüğü ile yeniden değerlendirme yöntemi arasındaki ilişki aşağıdaki gibi hipotez edilmiştir.

H₂: Maddi duran varlıkların büyüklüğü ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif ilişki vardır.

Kârlılık

Karlılık, bir işletmenin faaliyetinden elde edilen sonuçların bir göstergesidir. Diğer bir deyişle karlılık; işletmeye koyduğu sermayeye göre pay sahiplerinin ulaşmak istediği getiriyi belirtmektedir (Erokyar, 2008: 3). Firma karlılığı; dönemsel net kar, aktif karlılık, faaliyet karı, özkaynak verimliliği ile ölçülebilmektedir. Karlılık oranlarından biri olan varlıkların getirisi (aktif karlılığı-ROA), şirket varlıklarının ne kadar karlı veya verimli bir şekilde kullanıldığını göstermektedir. Aynı zamanda kar yaratma potansiyelini gösteren orandır. Bu oran ne kadar büyükse şirket varlıkları o kadar çok kar yaratma potansiyeline sahiptir (Erokyar, 2008: 3).

Firmalar gerçekleştirdikleri faaliyetlerin sonucunda ulaşılmış olduğu başarıyı ölçmek, aynı zamanda yeterince kar elde edip etmediğini görmek için karlılık oranlarından yararlanır. Karlılık oranları, firmanın mevcut ve muhtemel paydaşları tarafından özellikle takip edilir.

Christensen ve Nikolaev 2009 yılında yaptıkları çalışmada, varlık getirisi yüksek olan 124 İngiltere ve 151 Alman firmasının ilk muhasebeleştirilmeden sonra maddi duran varlıklarını değerlemek için yeniden değerlendirme yöntemini benimsemiş olmasının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ballas ve diğerleri (2014) gerçekleştirmiş oldukları çalışmada da Yunan firmalarına ilişkin karlılık göstergeleri ile kamuyu aydınlatmaya uygunlukları arasında pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir.

Bu bağlamda varlıkların getirisi ile maddi duran varlık değerlendirme yöntemi seçimi arasında bir ilişki olup olmadığına ilişkin aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H₃: Varlıkların getirisi ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif ilişki vardır.

Finansal Kaldıraç

Finansal kaldıraç, borçları ödeme gücü olarak tanımlanmaktadır. Yani, bir firmanın kısa ve uzun vadeli bütün yükümlülüklerini yerine getirme yeteneğini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır (Caba, 2017: 797).

Uluyol ve diğerleri (2014) tarafından yapılan çalışmada, hem kısa hem de uzun dönemde finansal kaldıraç oranları ile öz sermaye karlılığı arasındaki ilişkinin inşaat sektöründe pozitif yönlü; bilişim, gıda, madencilik ve tekstil sektörlerinde ise negatif yönlü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yani bilişim, gıda, madencilik ve tekstil sektörlerinde finansal kaldıraçın olumlu etkisinden yararlanılmamaktadır, yalnızca inşaat sektöründe finansal kaldıraçın olumlu etkisinden yararlanılmaktadır. Finansal kaldıraçtan yararlanamayan sektörler finansal yapıyı düzeltecek, borçları ve kaynak kullanma maliyetini optimum bir düzeye indirecek bir finansal yapı oluşturmalıdır. Asfuroğlu (2011), gerçekleştirdiği çalışmada kaldıraç oranının küçük ve orta ölçekli imalat şirketlerinin piyasa değerleri üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını görmüştür. Brown ve diğerleri (1992), tarafından yürütülmüş olan çalışmanın sonuçları kaldıraç oranı yüksek olan firmaların ilk muhasebeleştirilmeden sonraki aşamada maddi duran varlıklarını değerlemede yeniden değerlendirme yöntemini

benimseme ihtimallerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ballas ve diğerleri (2014), yaptıkları çalışmada Yunanistan’da işlem gören firmalardan yüksek kaldıraçlı olanlarının yeniden değerlendirme yöntemini seçme olasılığının düşük ve maliyet yöntemini seçme olasılığının yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

BİST’te yer alan imalat sanayi firmalarının değerlendirme yöntemi seçimleri ile finansal kaldıraçları arasındaki ilişkiyi görmek amacıyla geliştirilen hipotez aşağıdaki gibidir:

H4: Finansal kaldıraç oranı ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif ilişki vardır.

3.5. ARAŞTIRMA MODELİ VE DEĞİŞKENLER

Yukarıdaki hipotezlerin test edilmesi açısından geliştirilen çoklu doğrusal regresyon modeli aşağıdaki gibidir:

$$YD_{it} = \alpha_0 + \beta_1 TVAR_{it} + \beta_2 MDV_{it} + \beta_3 VARG_{it} + \beta_4 KALD_{it} + \varepsilon_{it}$$

Çoklu doğrusal regresyon modelinde kullanılan değişkenlerin tanımları aşağıdaki gibidir.

YD_{it} : i’nci imalat işletmesinin t zamanda yeniden değerlendirme yöntemini tercih ettiyse 1, Maliyet yöntemini tercih ettiyse 0 değerini alan kukla (gölge) değişkendir.

$TVAR_{it}$: i’nci imalat işletmesinin t zamandaki toplam varlıklarının doğal logaritması

MDV_{it} : i’nci imalat işletmesinin t zamandaki maddi duran varlıklarının doğal logaritması

$VARG_{it}$: i’nci imalat işletmesinin t zamandaki aktiflerinin karlılığa oranı

$KALD_{it}$: i’nci imalat işletmesinin t zamandaki kaldıraç oranı

Tablo 15
Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler Tablosu

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler
YD	TVAR
	MDV
	VARG
	KALD

Tablo 15’te YD, yeniden değerlendirme yöntemi seçimini; TVAR, toplam varlıkları; MDV, maddi duran varlıkların büyüklüğünü; VARG, varlıkların getirisini; KALD, kaldıraç oranını ifade etmektedir.

3.6. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE VERİLER

İmalat sanayi sektörü maddi duran varlık ağırlıklı bir sektör olmasından dolayı araştırma imalat sanayi firmaları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Verilere ulaşmak ve TMS/TFRS uygulamaları açısından BİST’te işlem gören imalat sanayii firmaları araştırmanın kapsamına alınmıştır. Araştırma 2010-2017 yılları arasını kapsamakta ve araştırmanın evrenini BİST, çalışma grubunu ise 2017 yılında BİST’te işlem gören toplam 178 imalat sanayi firması oluşturmaktadır.

Çalışmada oluşturulan modelde yer alan değişkenlere ait veriler araştırma kapsamına dâhil edilen firmaların kendi web sitelerinden ve KAP (Kamuyu Aydınlatma Platformu) internet sitesinde yer alan 2010-2017 yıllarına ait finansal tablolarından ve yıllık faaliyet raporlarından elde edilmiştir.

Araştırmada, 2017 yılında tüm şirketlerin verilerine ulaşılırken, 2016 yılında 2 firmanın, 2015 yılında 4 firmanın, 2014 yılında 5 firmanın, 2013 yılında 8 firmanın, 2012 yılında 15 firmanın, 2011 yılında 22 firmanın, 2010 yılında 38 firmanın verilerine ulaşılammıştır.

3.7. VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR

BİST’te yer alan imalat sanayi firmalarının finansal tablolarından ve yıllık faaliyet raporlarından elde edilen veriler Eviews-9 programı aracılığıyla çözümlenmiştir. Gerçekleştirilen analizlerde verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek için tanımlayıcı istatistik uygulanmıştır. Araştırmaya konu olan her bir bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki korelasyonu incelemek için Spearman’ in sıralar arası fark korelasyonu yöntemi kullanılmıştır.

Çoklu regresyon modeli 2010-2011; 2012-2013; 2014-2015; 2016-2017 yılları için 4 ayrı dönem ve 2010-2017 zaman dilimi için ikili lojistik yöntemi aracılığıyla ayrı ayrı analiz edilmiştir.

Tablo 16
BİST İmalat Sanayi Firmalarının 2010-2017 Yıllarına Ait Değerleme Yöntemi Seçimi Tablosu

	2010-2011	2012-2013	2014-2015	2016-2017
Yeniden Değerleme Yöntemini Uygulayan Firma Sayısı	82	82	86	109
Maliyet Yöntemini Uygulayan Firma Sayısı	214	251	261	245
Yeniden Değerleme Yöntemini Uygulayan Firma Yüzdesi	%27,70	%24,62	%24,78	%30,79
Maliyet Yöntemini Uygulayan Firma Yüzdesi	%72,30	%75,38	%75,22	%69,21
TOPLAM	296	333	347	354

Tablo 16’da görüldüğü üzere; 2010-2017 yılları arasında BİST’te işlem gören imalat firmalarının yeniden değerlendirme yöntemi tercihi sayı ve yüzde bakımından genel olarak artış göstermiştir. Maliyet yöntemi tercihi ise, sayı ve yüzde bakımından 2014-2015 zaman aralığına kadar artış gösterirken, 2016-2017 yılında düşüş göstermiştir. Fakat çalışmaya konu olan firmaların 2010-2017 zaman dilimi içerisindeki değerlendirme yöntemi tercihleri genel olarak maliyet yöntemi üzerine yoğunlaşmış olup firmaların ortalama %73 gibi yüksek bir oranda maliyet yöntemi, %27 gibi düşük bir oranda da yeniden değerlendirme yöntemi tercih ettikleri gözlemlenmiştir.

3.7.1. Tanımlayıcı istatistikler

Analiz edilen değişkenlerle ilgili bilgi edinmeye katkıda bulunan, değişkenlere ilişkin verileri özetleyen, değişkenlerin merkezi eğilimi, yayılımı ve dağılımı gibi belirli özelliklerini yansıtan istatistiksel değerlere sahip olan tablolara tanımlayıcı istatistik tablosu adı verilmektedir. Bu çalışmanın tanımlayıcı istatistik tablolarında, 178 adet BİST imalat sanayi şirketinin 2010-2017 zaman dilimi için analiz edilen değişkenlerine ilişkin ortalama, medyan, maksimum değeri, minimum değeri, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri yer almaktadır.

Modelde yer alan her bir değişkene ilişkin tanımlayıcı istatistik bilgileri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 17
YD Değişkenine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

	2010-2011	2012-2013	2014-2015	2016-2017	2010-2017
Ortalama	0,27	0,24	0,24	0,30	0,27
Medyan	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Maksimum	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Minimum	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Standart Sapma	0,44	0,43	0,43	0,46	0,44
Çarpıklık	0,99	1,17	1,16	0,83	1,03
Basıklık	1,99	2,38	2,35	1,69	2,07
Gözlemler	296	333	346	354	1329

Tablo 17’de YD değişkenine ilişkin tanımlayıcı (betimsel) istatistikler gösterilmektedir. Buna göre; 2010-2011 yılları arasında toplam 296 imalat sanayi firmasının %27’si, 2012-2013 yılları arasında toplam 333 imalat sanayi firmasının %24’ü, 2014-2015 yılları arasında toplam 346 imalat sanayi firmasının %24’ü, 2016-2017 yılları arasında toplam 354 firmanın %30’u, 2010-2017 yılları arasında toplam 1329 imalat sanayi firmasının %27’si YD yöntemini seçtikleri gözlemlenmektedir.

Tablo 17’de yer alan medyan değerlerinden; 2010-2017 yılları arasında BİST imalat sanayi firmalarının maddi duran varlıkları değerlemede genellikle maliyet yöntemini tercih ettikleri gözlemlenmektedir. YD değişkeni maksimum 1 değerini alırken minimum 0 değerini almaktadır. Bunun anlamı ise, firmaların YD yöntemini seçmesi durumunda 1 değerini alırken, seçmemesi durumunda (maliyet yöntemini seçmişse) 0 değerini almasıdır. Aynı zamanda, YD değişkeninin diğer istatistikî değerleri ile ilgili bilgiler de tablo 17’de ayrıntılı şekilde görülmektedir.

Tablo 18
TVAR Değişkenine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

	2010-2011	2012-2013	2014-2015	2016-2017	2010-2017
Ortalama	8,14	8,17	8,22	8,18	8,18
Medyan	8,20	8,25	8,26	8,28	8,25
Maksimum	10,13	10,34	10,34	9,92	10,34
Minimum	5,68	5,81	5,81	5,49	5,49
Standart Sapma	0,75	0,76	0,77	0,80	0,77
Çarpıklık	-0,46	-0,26	-0,36	-0,53	-0,40
Basıklık	3,73	3,35	3,44	3,28	3,43
Gözlemler	296	333	346	354	1329

Tablo 18’de TVAR değişkenine ilişkin tanımlayıcı (betimsel) istatistikler yer almaktadır. Bu istatistikler, toplam varlıkların yıllara göre ortalaması 8,14 ile 8,22

arasında değerler almaktadır. Standart sapma değerleri; 0,75 ile 0,80 arasında değişen değerler almıştır. Çarpıklık değerleri ise -0,26 ile -0,53 arasında, basıklık değerleri 3,28 ile 3,73 arasında değerler almıştır. TVAR değişkenine ilişkin medyan, standart sapma, çarpıklık gibi değerler de tablo 18’de ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır.

Tablo 19
MDV Değişkenine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

	2010-2011	2012-2013	2014-2015	2016-2017	2010-2017
Ortalama	7,64	7,64	7,68	7,63	7,65
Medyan	7,72	7,67	7,74	7,72	7,72
Maksimum	9,83	9,88	9,80	9,59	9,88
Minimum	5,23	5,17	5,14	4,65	4,65
Standart Sapma	0,82	0,84	0,85	0,92	0,86
Çarpıklık	-0,39	-0,32	-0,33	-0,49	-0,40
Basıklık	3,28	3,29	3,17	3,12	3,23
Gözlemler	296	333	346	354	1329

Tablo 19, MDV değişkenine ilişkin tanımlayıcı (betimsel) istatistikleri göstermektedir. Bu tabloya göre, maddi duran varlıklar ortalama 7,63 ile 7,68 arasında değerler almaktadır. Bu durum araştırma kapsamına giren işletmelerin maddi duran varlıklarının ortalama olarak 2010-2017 yılları arasında sabit kaldığını göstermektedir.

VARG değişkenine ilişkin tanımlayıcı istatistik sonuçları da tablo 20’de bulunmaktadır.

Tablo 20
VARG Değişkenine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

	2010-2011	2012-2013	2014-2015	2016-2017	2010-2017
Ortalama	0,02	0,05	0,04	0,03	0,03
Medyan	0,02	0,02	0,03	0,03	0,03
Maksimum	0,31	6,80	0,37	0,41	6,80
Minimum	-1,10	-0,32	-0,43	-0,63	-1,10
Standart Sapma	0,10	0,38	0,09	0,10	0,21
Çarpıklık	-3,94	16,47	-0,06	-1,30	24,33
Basıklık	43,36	290,76	5,62	11,08	783,94
Gözlemler	296	333	346	354	1329

Tablo 20’de görüldüğü gibi, araştırma kapsamına alınan firmaların 2010-2011 yılları arasındaki varlıklarının ortalama getirisi %2 civarındadır. 2012-2013 yılları arasındaki varlıklarının getirisi 3 puan artarak ortalama %5 civarına yükselmiştir. 2014-2015 yılları arasında %4’e ve sonraki yıllarda da %3’e gerilemiştir. Bu değerler araştırma kapsamına giren firmaların 2012-2013 yıllarında varlıklarından elde ettiği getirinin diğer yıllara nazaran daha yüksek olduğunu göstermektedir.

KALD değişkenine ilişkin tanımlayıcı (betimsel) istatistikler Tablo 21’de verilmiştir. Buna göre araştırma kapsamına alınan firmaların 2010-2017 yılları arasındaki borçlanma oranı ortalama %50 civarındadır.

Tablo 21
KALD Değişkenine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Tablosu

	2010-2011	2012-2013	2014-2015	2016-2017	2010-2017
Ortalama	0,50	0,50	0,50	0,54	0,51
Medyan	0,47	0,44	0,46	0,53	0,47
Maksimum	5,97	8,67	3,93	4,40	8,67
Minimum	0,03	0,03	0,01	0,05	0,01
Standart Sapma	0,49	0,57	0,32	0,36	0,44
Çarpıklık	8,13	10,55	4,68	6,50	9,35
Basıklık	86,76	140,31	45,51	69,25	133,39
Gözlemler	296	333	346	354	1329

Kaldıraç oranının maksimum ve minimum değerlerine bakıldığında borçlanma oranı, ortalama olarak kimi firmalar için düşük (0,01), kimi firmalar için yüksek (8,67) düzeyde gerçekleşmiştir. Ayrıca bu oranın araştırma kapsamına alınan dönemlerde de dalgalanma gösterdiği görülmektedir. Tablodan da görüleceği üzere en yüksek borçlanma oranı 2012 ile 2013 yılları arasında gerçekleşmiştir.

3.7.2. Korelasyon Analizi ve Bulgular

Korelasyon analizi, iki sayısal ölçüm arasındaki doğrusal bir ilişkiyi tespit etmeye ve eğer ilişki mevcutsa bu ilişkinin sahip olduğu yönü ve şiddeti belirlemeye yarayan istatistiksel yöntemdir. Korelasyon katsayısı (r) negatif ise, iki değişken arasında ters yönlü bir ilişki vardır, yani değişkenlerden biri artarken diğeri azalmaktadır. Korelasyon katsayısı (r) pozitif ise, değişkenler arasında doğru yönlü bir ilişki mevcuttur ve değişkenlerden biri artarken diğeri de artmaktadır.

Tablo 22
Modeldeki Değişkenlere İlişkin Korelasyon Tablosu

	2010-2011	2012-2013	2014-2015	2016-2017	2010-2017
DEĞİŞKENLER	YD	YD	YD	YD	YD
TVAR	r: -0,16 p: 0,00	r: -0,06 p: 0,25	r: 0,04 p: 0,37	r: 0,00 p: 0,85	r: 0,03 p: 0,20
MDV	r: -0,07 p: 0,21	r: -0,03 p: 0,56	r: 0,06 p: 0,24	r: 0,06 p: 0,21	r: 0,01 p: 0,62
VARG	r: -0,18 p: 0,00	r: -0,21 p: 0,00	r: -0,25 p: 0,00	r: -0,19 p: 0,00	r: -0,21 p: 0,00
KALD	r: 0,04 p: 0,41	r: 0,14 p: 0,00	r: 0,16 p: 0,00	r: 0,11 p: 0,02	r: 0,12 p: 0,00

NOT : $r < 0,2$ ise bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasında çok zayıf bir ilişki vardır ya da hiçbir ilişki yoktur.

r değeri, 0,2-0,4 ise bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasında zayıf bir ilişki vardır.

r değeri, 0,4-0,6 ise bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasında orta şiddette bir ilişki vardır.

r değeri, 0,6-0,8 ise bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasında güçlü bir ilişki vardır.

r >0,8 ise bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasında çok güçlü bir ilişki vardır.

Tablo 22'deki korelasyon bulgularına göre; 2010-2011 yılları arasında firmaların büyüklüğü (toplam varlıklar) ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında negatif bir ilişki vardır ve bu ilişki istatistiksel açıdan %1 anlamlılık düzeyindedir. Firmaların büyüklüğü ile yeniden değerlendirme yöntemi seçimi arasındaki ilişki 2012-2013 yılları arasında negatif olmaya devam ederken, 2014 yılı ve sonraki yıllarda bu ilişki pozitif olmuştur. Ancak 2010-2011 yılları hariç incelenen diğer dönemlerde söz konusu ilişkiler istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Benzer ilişkiler araştırma kapsamına alınan firmaların maddi duran varlıklarının büyüklüğü içinde geçerlidir. Buna göre 2010-2011-2012 ve 2013 yılları için maddi duran varlıkların yeniden değerlendirme yönteminin seçilmesi arasında negatif, diğer yıllarda (2014-2017) ise pozitif bir ilişki vardır, ancak bu ilişkiler istatistiksel açıdan anlamlı değildir.

Varlıkların getirisi ile yeniden değerlendirme yönteminin seçilmesi arasındaki ilişkilere bakıldığında, araştırma kapsamına alınan bütün yıllarda negatif bir ilişki söz konusudur. Bu ilişki istatistiksel açıdan da oldukça anlamlıdır ($p < 0,01$).

Kaldıraç oranı ile yeniden değerlendirme yönteminin seçilmesi arasındaki ilişkiye bakıldığında ise incelenen bütün yıllarda söz konusu ilişkinin pozitif yönlü olduğu görülmektedir. Bu pozitif ilişki 2010-2011 yılları hariç diğer bütün yıllar için istatistiksel açıdan anlamlıdır. Bu anlamlılık düzeyi (p) 2012-2013-2014-2015 yılları için %1, 2016-2017 yılları için %2'dir.

Yapılan korelasyon analizinde incelenen bütün dönemler için (2010-2017) firmaların aktif büyüklüğü ve maddi duran varlıklarının büyüklüğünün yeniden değerlendirme yöntemini seçimi arasında pozitif bir ilişkinin olduğu ancak bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı ortaya çıkmıştır. Araştırma kapsamındaki işletmelerin 2014 yılı ve sonrasında toplam varlıklarının ve maddi duran varlıklarının büyüklüğüne bağlı olarak, maddi duran varlıklarını dönem sonu değerlerken yeniden değerlendirme yöntemini seçtikleri görülmektedir. Ancak bu gözlem istatistiksel açıdan kabul gören bir anlamlılık düzeyinde değildir.

İncelenen bütün yıllar (2010-2017) için varlıkların getirisi ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasındaki ilişkiye bakıldığında bu ilişkinin negatif ve istatistiksel açıdan oldukça yüksek bir anlamlılık düzeyinde ($p < 0,01$) olduğu görülmektedir. Buna göre, araştırma kapsamına alınan işletmeler, yeniden değerlendirme yöntemi yerine karlılık düzeylerini etkilemeyen maliyet yöntemini seçme eğilimindedirler. Zira yeniden değerlendirme yöntemini seçtiklerinde yeniden değerlendirme işlemleri için bir takım maliyetlere katlanmak zorunda kalırlar. Bu nedenle karlılık düzeylerini olumsuz etkileyecek ek maliyetlerden kaçınmak için maliyet yöntemini seçmeleri daha rasyonel olmaktadır.

2010 ile 2017 yılları arasında sanayi işletmelerinin kaldıraç oranı ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında negatif yönlü ve istatistiksel açıdan oldukça anlamlı düzeyde ($p < 0,01$) bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre, araştırma kapsamına alınan işletmelerin borçluluk oranı arttıkça maddi duran varlıklarını yeniden değerlendirme yöntemiyle yeniden değerlemeye tabi tutukları görülmektedir.

3.7.3. Lojistik Regresyon Analizi ve Bulgular

Tablo 23'te; 2010-2017 yılları arasında BİST'te yer alan imalat sanayi firmalarının yeniden değerlendirme yöntemi seçimi ile TVAR, MDV, VARG, KALD değişkenleri arasındaki ilişkiyi ölçmek için oluşturulan lojistik regresyon modelinin analiz sonuçları gösterilmektedir. Lojistik regresyon modeli Maksimum Likelihood (en yüksek olasılık) yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 23

Lojistik Regresyon Analiz Sonuçları Tablosu

	2010-2011	2012-2013	2014-2015	2016-2017	2010-2017
TVAR	-3,09 (0,78) [-3,94] {0,00}	-0,80 (0,57) [-1,40] {0,15}	-0,18 (0,54) [-0,34] {0,73}	-1,49 (0,49) [-3,01] {0,00}	-1,28 (0,28) [-4,50] {0,00}
MDV	2,68 (0,72) [3,70] {0,00}	0,75 (0,51) [1,46] {0,14}	0,47 (0,49) [0,96] {0,33}	1,42 (0,44) [3,19] {0,00}	1,23 (0,26) [4,73] {0,00}
VARG	-3,44 (1,88) [-1,82] {0,07}	-4,10 (1,52) [-2,68] {0,00}	-6,72 (1,90) [-3,52] {0,00}	-2,77 (1,26) [-2,19] {0,03}	-3,20 (0,87) [-3,65] {0,00}
KALD	-0,57 (0,43) [-1,31] {0,18}	0,06 (0,24) [0,27] {0,78}	-0,40 (0,46) [-0,88] {0,37}	-0,17 (0,35) [-0,50] {0,61}	-0,17 (0,18) [-0,93] {0,35}
C	3,94 (1,58) [2,49] {0,01}	-0,27 (1,51) [-0,18] {0,85}	-2,84 (1,48) [1,90] {0,05}	0,65 (1,29) [0,50] {0,61}	0,23 (0,71) [0,33] {0,73}
Belirlilik Katsayısı(R²)	0,08	0,03	0,05	0,04	0,04

(): Standart hata değerini ifade etmektedir.

[]): z-istatistik değerini ifade etmektedir.

{}: Olasılık değerlerini ifade etmektedir.

Lojistik analiz sonuçlarına göre, TVAR değişkenine ait katsayılar 2010-2011; 2012-2013; 2014-2015 ve 2016-2017 yılları için sırasıyla -3,09; -0,80; -0,18; -1,49'dur. İncelenen bütün yıllar için ise -1,28'dir. Bu sonuçlar göstermektedir ki TVAR değişkeni ile yeniden değerlendirme yöntemi seçimi arasında negatif bir ilişki vardır. Bu ilişki 2012-2013 ile 2014-2015 yılları hariç incelenen diğer dönemler için istatistiksel açıdan oldukça anlamlıdır ($p < 0,01$). Bu regresyon bulgusuna göre, işletme aktiflerin büyüklüğü ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif ilişki olduğunu varsayan H_1 hipotezi incelenen bütün dönemler için reddedilmiştir. Yani işletmelerin büyüklüğündeki herhangi bir değişim, maddi duran varlıklarını değerlemede yeniden değerlendirme yöntemini tercih etmelerine etki etmemektedir.

Tablo 23'ten görüleceği üzere MDV bağımsız değişkenine ait katsayılar 2010-2011; 2012-2013; 2014-2015 ve 2016-2017 yılları için sırasıyla 2,68; 0,75; 0,47; 1,42'dir. 2010-2017 yıllarını kapsayan dönem için 1,23'tür. Bu katsayıların pozitif değer alması maddi duran varlıklarının büyüklüğü ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ancak bu pozitif ilişki 2010-2011, 2016-2017 ve 2010-2017 yılları için anlamlı iken ($p < 0,01$), diğer yıllarda

anlamli değildir. Bu bulgular ışığında H_2 hipotezi 2012-2013 ile 2014-2015 yılları için geçerli değildir. İncelenen diğer yıllar için işletmelerin maddi duran varlıklarında gerçekleşen değişim, maddi duran varlıklarını değerlemede yeniden değerleme yöntemini seçmelerinde etkili olmuştur.

VARG değişkenine ait katsayılara bakıldığında incelenen bütün yıllar itibariyle negatif değerde olduğu görülmektedir. Buna göre, varlıkların getirisinde bir birimlik artış yeniden değerleme yönteminin seçimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu negatif etki incelenen bütün dönemler için istatistiki açıdan anlamlıdır. Söz konusu istatistiksel anlamlılık düzeyi 2010-2011 yılları için %10 ($p=0,07$); 2016-2017 yılları için %5 ($p=0,03$) ve geri kalan diğer dönemler için %1 ($p=0,00$)'dir. VARG değişkenine ait bu bulgular, araştırma kapsamına alınan imalat işletmelerinin varlık getirisi ile yeniden değerleme yöntemi seçimi arasında negatif ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulguya göre varlık getirisi ile yeniden değerleme yönteminin seçimi arasında pozitif bir ilişki olduğunu varsayan H_3 hipotezi incelenen bütün dönemler için reddedilmiştir. Yani işletmelerin varlıklarının getirisinin artmasının/azalmasının, maddi duran varlıklarını değerlemede yeniden değerleme yöntemini tercih etmeleri üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.

KALD bağımsız değişkenine ait katsayılara bakıldığında incelenen 2012-2013 yılları hariç diğer bütün dönemlerde negatif değer aldığı görülmektedir. 2010-2011 yılları için -0,57; 2014-2015 yılları için -0,40; 2016-2017 yılları için -0,17 ve 2010-2017 dönemi için -0,17' dir. Buna göre 2012-2013 yılları hariç diğer bütün yıllarda KALD değişkeni ile yeniden değerleme yöntemi seçimi arasında negatif bir ilişki söz konusudur. Ancak bu negatif ilişki istatistiksel açıdan anlamlı değildir. 2012-2013 yıllarında gözlemlenen pozitif ilişki de istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Bu bulgulara göre kaldıraç oranı ile yeniden değerleme yönteminin seçimi arasında pozitif bir ilişki olduğunu varsayan H_4 hipotezi incelenen bütün dönemler için reddedilmiştir. Yani işletmelerin kaldıraç oranlarındaki artışın/azalışın, maddi duran varlıklarını değerlemede yeniden değerleme yöntemini tercih etmeleri üzerinde herhangi bir etkisi yoktur.

Tablo 23'te görüldüğü üzere Lojistik Regresyon modelinin açıklama gücü (R^2) 2010-2011 yılları için %8; 2012-2013 yılları için %3; 2014-2015 yılları için %5; 2016-2017 yılları için %4 ve incelenen bütün yıllar için %4'tür.

Araştırmanın amacına ve kapsamına uygun olarak geliştirilen hipotezlerin test edilmesinde kullanılan lojistik regresyon modeline göre ortaya çıkan sonuçlar tablo 24' te özet halinde gösterilmiştir.

Tablo 24

Hipotezlerin Sonuç Tablosu

No	Hipotez	2010-2011 Sonuç	2012-2013 Sonuç	2014-2015 Sonuç	2016-2017 Sonuç	2010-2017 Sonuç
1	İşletme büyüklüğü ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif ilişki vardır.	RED	RED	RED	RED	RED
2	Maddi duran varlıkların büyüklüğü ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif ilişki vardır.	KABUL	KABUL	KABUL	KABUL	KABUL
3	Varlıkların getirisi ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif ilişki vardır	RED	---	RED	RED	RED
4	Finansal kaldıraç oranı ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif ilişki vardır.	RED	RED	RED	RED	RED

SONUÇ VE ÖNERİLER

Maddi duran varlıkların değerlemesi, finansal tabloların gerçeği yansıtıp yansıtmadığını görmek bakımından oldukça önem arz etmektedir. Çünkü finansal bilgi kullanıcıları, firmanın bilgi ve faaliyetlerinin gerçek durumu ne kadar doğru bir şekilde yansıttığını görmek ve bu bilgiler ışığında isabetli ekonomik karar almak isterler. Maddi duran varlıklara ilişkin uluslararası muhasebe standardında, maddi duran varlıkları değerlemede, yeniden değerlendirme ve maliyet bedeli olmak üzere iki farklı yöntem mevcuttur. İşletmeler bu yöntemlerden dilediklerini seçebilirler. Maliyet yönteminde yer alan elde etme tarihindeki maliyet, geçmişte kalmış tutarları içerir. Yeniden değerlendirme yönteminde ise maddi duran varlıkların finansal tabloların sunum tarihindeki gerçeğe uygun değeri yer alır. İşletme varlık ve kaynaklarının finansal tablo tarihindeki değerinin finansal tablolarda yer alması finansal bilgi kullanıcıları açısından önemlidir. Çünkü finansal bilgi kullanıcıları firmanın yalnızca bugünkü finansal durumu ile ilgilenmeyip aynı zamanda gelecekteki kazançları ve kayıpları ile de ilgilenmektedir. Gerçeğe uygun değer ölçümünün amacı, mevcut piyasa şartlarında ve mevcut katılımcılar arasında bir varlığın satışı veya borcun ödenmesi aşamasında ölçüm tarihinde gerçekleşecek olan fiyatın tahmin edilmesidir. IFRS'ye göre finansal bilgi sunumlarının ihtiyaca uygun ve gerçeğe uygun olmak üzere iki temel özelliğe sahip olması gerekir. Gerçeğe uygun sunumda muhasebe bilgisinin tamlığı, tarafsızlığı ve hatasızlığına yer verilirken, işlemlerin sonuçlarının, diğer olayların ve koşulların kavramsal çerçevede belirtilen varlıklar, yabancı kaynaklar, gelir ve giderlerin tanımlarına ve tahakkuk kriterlerine sadık kalınmasına dikkat edilmelidir. Gerçeğe uygun değer ile maddi duran varlıklar değerlendirildiğinde; varlıklar ve kaynaklar cari piyasa değerleri ile değerlendirilmiş olduğundan, firmanın gelecekte yaratacağı nakit akışlarının tahmin edilmesinde daha isabetli kararlar alınabilecektir.

Finansal tabloların amacı, finansal bilgi kullanıcılarına verecekleri kararlarda yardımcı olacak bilgiyi sunmaktır. Bu yüzden finansal tablolarda yer alan rakamlar ve dipnotlardaki bilgiler, mümkün oldukça varlık veya kaynakların değerini gerçeğe yakın bir biçimde yansıtmalıdır. Bu çerçevede, işletmelerin maddi duran varlıklarını yeniden değerlemeye tabi tutmaları gerçeğe uygun sunuma katkıda bulunması açısından önemlidir.

Bu çalışmada, BİST'te yer alan imalat sanayi firmalarının maddi duran varlıklarını gerçeğe uygun bir şekilde raporlayıp raporlamadıklarını, işletme

büyüklüğü, karlılığı ve kaldıraç oranı göstergelerinin yeniden değerlendirme yöntemi seçimine olan etkisini araştırmak amaçlanmıştır. Bu çerçevede, 2010-2017 yılları arasında BİST'te yer alan imalat sanayi firmalarına ilişkin yıllık faaliyet raporları ve finansal durum tabloları aracılığıyla YD, TVAR, MDV, VARG ve KALD değişkenleri kullanılarak lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Analizde işletmelerin seçiminde sadece BİST'teki imalat sanayi işletmelerinin ele alınması, maddi duran varlıkların dönem sonu değerlemesinde yeniden değerlendirme yönteminin seçiminde etki eden faktörlerin sadece işletmeye özgü faktörlerle ve birkaç değişken üzerinden araştırmaya gidilmesi öte yandan zaman diliminin 2010-2017 yılları ile sınırlandırılmış olması araştırmanın en önemli kısıtlarıdır.

Çalışmada gerçekleştirilen lojistik analiz sonuçlarına göre; işletme büyüklüğü ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif ilişki olduğunu savunan H_1 hipotezi reddedilmiştir. Başka bir deyişle 2010-2017 yılları arasında BİST'te yer alan imalat sanayi firmalarının büyüklüğü ile maddi duran varlıklarını değerlendirirken yeniden değerlendirme yöntemini seçmeleri arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. 2010-2017 yıllarını kapsayan araştırmamızda imalat sanayi firmalarının varlık getirisi ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif bir ilişki olduğunu varsayan, H_3 hipotezi ve kaldıraç oranı ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif bir ilişki olduğunu varsayan H_4 hipotezi de reddedilmiştir. Buna karşın analiz sonuçları, 2010-2017 yılları arasında imalat sanayi firmalarının maddi duran varlıkların büyüklüğü ile yeniden değerlendirme yönteminin seçimi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu savunan H_2 hipotezini desteklemiş ve maddi duran varlıkların büyüklüğünün yeniden değerlendirme yöntemini seçmede önemli bir kriter olduğunu göstermiştir.

Tüm bu teorik ve analitik bulgular ışığı altında aşağıdaki değerlendirme ve önerilerde bulunmak mümkündür:

- İşletme yöneticilerinin, varlıkları elde etmeye/elden çıkarmaya ve borçlanmaya ilişkin işletmelerin verdiği kararların neticesinde ortaya çıkan etkiyi eş zamanlı olarak görmek istemeleri durumunda, işletme yöneticilerinin maddi duran varlıklarını değerlendirirken yeniden değerlendirme yöntemini kullanmaları gerekmektedir.

- Finansal tablo kullanıcılarına işletmenin finansal durumu hakkında gerçeğe uygun bilgi sunmak isteyen yöneticiler, maddi duran varlıkların yeniden değerlendirme yöntemi ile değerlemeye tabi tutması gerekir.

- Yine aynı şekilde kendi performansını daha iyi görebilmek ve yatırımcıların ve paydaşların firmanın gelecekteki konumunu tahmin edebilmelerine katkıda bulunmak istendiğinde maddi duran varlıkların yeniden değerlemeye tabi tutulması gereklidir.

Yapılan bu çalışmanın muhasebe literatürüne katkı sağlayacağı ve gelecekte bu konuyla ilgili araştırma yapmak isteyen araştırmacılara da yol gösterici olabileceği düşünülmektedir. Yukarıda ifade edilen araştırma kısıtları dikkate alındığında, bu kısıtların meydana getirdiği dezavantajların farklı araştırmalarda ortadan kaldırılması olası olması sebebiyle de gelecekteki araştırmalara yön vermek açısından da önemli olduğu düşünülmektedir. Örneğin, bu tez çalışması için geliştirilen değişkenlere ilave olarak, başka değişkenler ve sektörler eklenerek sonuçlar yeniden değerlendirilebilir.

Son olarak tüm görgül çalışmalarda olduğu gibi bu tez çalışması için yapılan araştırmanın ilerideki bir zaman diliminde tekrarlanması bu sonuçların desteklenmesi veya farklı bir sonucun izlenmesi açısından da önemli olabilecektir.

KAYNAKÇA

- Abdioğlu Nida ve Deniz Devran (2015). “Borsa İstanbul’da İşlem Gören İmalat Sanayi Şirketlerinin Sermaye Yapılarının Firmaya Özgü Belirleyicileri”. Sosyoekonomi, Cilt: 23, Sayı: 26, s. 195-213.
- Aboody, David, Barth, Mary E., Kasznik, Ron (1999). Revaluations Of Fixed Assets and Future Firm Performance: Evidence from the UK. Journal of Accounting and Economics, 26 (1999), s. 149-178.
- Afşar, Bilge (2006), “Girdi-Çıktı Ekonomileri ve Sektörler Arası İlişki”. Konya Ticaret Odası Yayını, Kasım.
- Ağca, Ahmet (2009). Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması. (3.Baskı). Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara.
- Akbulut, Akın (2013). “Finansal Tabloları Bağımsız Denetime Hazırlama Kılavuzu” Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayınları, İstanbul, s 77.
- Akgün, Melek (2009). TMS-16 Maddi Duran Varlıklar Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması (3.bs.), Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.
- Aksoy, Emine Ebru ve Kandil Göker, İlkut Elif (2018). “Büyükölçünün Finansal Kaldıraç İle Firma Performansı Arasındaki İlişki Üzerindeki Etkisinin Tespiti: BİST İmalat Sektörü Üzerine Bir Uygulama”. Uluslararası Katılımlı 22. Finans Sempozyumu /10 -13 Ekim 2018 - Mersin
- Akyıldız, Hüseyin ve Korkmaz, Adem (2006). “Türkiye’de İmalat Sanayii’nde Sektörlerarası Ücret Farklarının Analizi”. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Cilt:11, Sayı:2, s. 1-20.
- Arıcı, Nuray Demirel (2014). Sermaye Piyasalarında Muhasebe Bilgilerinin Kalitesi: Borsa İstanbul Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Asfuroğlu, Buğra İsmail (2011). “Valuation Of Small And Medium Sized Manufacturing Companies In Turkey: Effect Of Internationalization, Earnings, Cash Flows”, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Athanasios, Bellas, Kanellos, Toudas and Konstantinos, Papadatos (2007). “The consequences of applying International Accounting Standards (IAS) to the financial statements of Greek companies” European Accounting Association, Lisbon –Portugal, 25-27 April 2007, Code: FIN.90.P.

- Ayçiçek, Fahri (2009). Türkiye Muhasebe Standartları ve Vergi Usul Kanunu Açısından Değerleme ve Bir Uygulama. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ayçiçek, Fahri (2011). “Değeri Düşen Maddi Duran Varlıkların Ölçümlemesinde İşletmeye Özgü Bir Değer Olarak “Kullanım Değeri””. Mali Çözüm Dergisi, Ocak-Şubat, s.121-131.
- Aydın, Gönül (2016). Finansal Tablolarda Maddi Duran Varlıkların Değerlemesi: Vergi usul Kanunu ve Türkiye Muhasebe Standartları Açısından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, İstanbul.
- Aydın, Seher (2016). Vergi Hukuku ve TMS Yönünden Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Konusunun Karşılaştırmalı İncelenmesi ve Muhasebesi. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Ballas, Apostolos, Panagiotou, Vaia and Tzovas, Christos (2014). “Accounting Choices for Tangible Assets: A Study of Greek Firms”. SPOUDAI Journal of Economics and Business, Vol.64 (2014), Issue 4, pages 18-38.
- Başagaç, Halil (2006). Maddi Duran Varlıkların Değerlemesinde Türk Vergi Mevzuatı ve TMS 16: Maddi Duran Varlıklar Standardı Hükümlerinin Karşılaştırılması. Master Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Başpınar, Ahmet (2005). “Türkiye’de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış”. Maliye Dergisi.
- Bilen, Abdulkadir ve Özkan, Fatih (2016). “TMS-36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardına Göre Kullanım Değerinin Hesaplanması”. Muhasebe ve Finansman Dergisi, Nisan.
- Brown, Philip, Izan, H.Y., and Loh, Alfred L.(1992).“Fixed Asset Revaluations and Managerial Incentives”. Abacus A Journal of Accounting, Finance and Business Studies, Volume 28, Issue 1, pages 36–57, March.
- Bulut, Esat Uğur (2015). Maddi Duran Varlık ve Maddi Olmayan Duran Varlık Hesaplarına Genel Bir Bakış. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Büyükepekci, Semih ve Yiğit Ergün (2016). “TMS-16’ya Göre Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi ve Değerleme Sürecine Teorik Bir Bakış”. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, Yıl:2016 Cilt:19 Sayı:2, s.219-231.

- Caba, Nihan (2017). “Finansal Kaldıraç ve Firma Büyüklüğünün Finansal Performans Üzerine Etkisi: BİST Sınai Endeksinde İşlem Gören İşletmeler Üzerine Bir Uygulama”. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICMEB17 Özel Sayısı, s.788-811.
- Candoğan, Metin (2015). Gerçeğe Uygun Değere İlişkin Tahminlerin Denetimi Ve Ampirik Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Castillo-Merino¹, David, Menéndez-Plans, Carlota, Orgaz –Guerrero, Neus (2014).“Mandatory IFRS adoption and the cost of equity capital:Evidence from Spanish firms”. Intangible Capital. 10(3), p.562-583.
- Christensen, H., and Nikolaev, V. (2009). “Does fair value accounting for non-financial assets pass the market test?”, Mid-year International Accounting Section meeting; Chicago Booth School of Business Research, no. 09-12.
- Coşkun, Sedat (2016). “Teşvik Kapsamında Elde Edilen Maddi Duran Varlıkların Muhasebe Standartları Kapsamında İncelenmesi”. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. Cilt: 5, Sayı: 7, s. 2193-2207.
- Cotter, Julie (1998).Asset Revaluations and Debts Contracting. PhD thesis, The University of Southern Queensland, Australia.
- Çakır, Fatma (2016). Üretim İşletmelerinde Mevcut Maddi Duran Varlıkların Maddi Duran Varlıklar Standardı (TMS 16) ve Vergi Usul Kanunu Kapsamında Değerlemesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Çam, Mustafa (2014). “TMS-16 Açısından Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Uygulamalarının Vergi Usul Kanunu İle Mukayesesinin İncelenmesi”. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Ocak 2015, Cilt 7, Sayı 1, s. 11-19.
- Çorum, Sebehat (2007). Maddi Duran Varlıklara Ait Türkiye Uygulaması ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Demaria, Samira and Dufour, Dominique (2007). “First time adoption of IFRS, Fair value option, conservatism: Evidences from French listed companies”. 30ème colloque de l’EAA, Apr 2007, Lisbon, Portugal. 24p.
- Demirboğa, Olcay (2015). Türkiye Muhasebe Standartları TMS 16 - TMS 38 ve Vergi Usul Kanunu Uyarınca Duran Varlıklarda Amortisman Uygulamalarının Karşılaştırılması. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

- Uygulamaları. Uzmanlık Yeterlik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Muhasebe Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Deniz Dervişen, Zeynep (2011). Skilled and Unskilled Labor Efficiencies In Turkish Manufacturing Industry (1992 - 2001). Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Deran, Ali ve Acar, Adalet (2019).“Maddi Duran Varlıkların Değerleme Esasları ve Amortisman İşlemleri Açısından TMS 16, BOBİ FRS Bölüm 12 ile Vergi Usul Kanunu Kapsamında İncelenmesi”. Vergi Dünyası, Yıl: 38, Sayı: 449, Ocak 2019, s. 6-22.
- Deran, Ali, Savaş, İncilay ve Sürer, Atilla (2014). “ Muhasebe Meslek Mensuplarının TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardı’na İlişkin Bilgi Düzeylerinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma”. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 2, s.75-95.
- Doğan, Derya (2009). Türkiye İmalat Sanayi Dış Ticaretinin Sektörel İstihdam Üzerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Doğan, Çiğdem (2013). Maddi Duran Varlıkların Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Muhasebeleştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Elitaş, Cemal (2011). UFRS (TMS-TFRS) Uygulamaları Açıklamalı, Yorumlu, Örnekli, Karşılaştırmalı. Hipotez Yayınları, Bursa.
- Elitaş, Cemal, Akyüz, Yılmaz ve Bulca, Handan (2009) “Kıst Amortisman Uygulamasının Uluslararası Finansal Raporlama Standartları ve Türk Muhasebe Sistemi Açısından Karşılaştırılması”, Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 94, s. 17-32.
- Erdoğan, Birgül (2010). Vergi Kanunları ve Muhasebe Standartları Açısından Maddi Duran Varlıklar Hesap Grubunun Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ertuğrul, Ayşe Nilgün (2014). “Geleneksel Muhasebeden Uluslararası Finansal Raporlamaya Geçişte İhtiyatlılık Kavramı”. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, s.215-227.
- Erokyar, Erkan (2008). İşletmelerde Karlılık Ve Karlılığı Etkileyen Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Erol, Ahmet ve Uyanık, Ragıp Y. (2014). “Bir Mükellef Hakkı Olarak Amortisman Müessesesi İçinde Maddi Duran Varlık Amortisman Usullerinin Vergi Usul

- Kanunu ve Türkiye Muhasebe Standartları Açısından Değerlendirilmesi”. Mali Çözüm Dergisi, Temmuz-Ağustos, s.91-112
- Eser Özen, Aysun (2015). “Seçilmiş Göstergelerle Türkiye İmalat Sanayiinin Analizi”. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi 5(2015). s. 140-162
- Gençtürk, Mehmet, Çelik, İsmail ve Karaman Nagihan (2011). “Maddi Duran Varlıkların KOBİ’ler için UFRS, Tam Set UFRS ve Vergi Usul Kanunun’da (VUK) Arşılaştırılması”. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2011/2, Sayı:14, s. 269-290.
- Gökdoğan, M.Gülay (2010). Maddi Duran Varlıkların Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Muhasebeleştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gujarati. N. Damodar and Porter, Dawn C. (2004). “Basic Econometrics”. The McGraw–Hill Companies, 4. Edition.
- Gül, Hasan (2013). "TMS 16'ya Göre Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi", Yaklaşım Dergisi, Sayı: 244, Nisan 2013.
- Güneş, Recep, Durmuş, Ahmet Fethi ve Solak, Bilal (2012).“Küresellesmenin Muhasebe Uygulamalarına Etkisi”. Akademik Yaklaşımlar Dergisi, Kış 2012, Cilt:3, Sayı:2, s.57-66.
- Gürbüz, Cennet (2009). Maddi Duran Varlıkların Türkiye Muhasebe Standartları Kapsamında Değerlemesi ve Bilanço Karına Etkisine Yönelik Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Hatipoğlu, Ayşe G.(2012). “Maddi Duran Varlıklarda Amortisman İşlemlerinin Muhasebe Standartları İle Vergi Mevzuatı Açısından İncelenmesi ve Finansal Tablolar Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi ”. SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 24, s.185-216.
- Hızarcı, U. Emre (2015). Maddi Duran Varlıkların TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardı İle VUK Açısından Karşılaştırmalı İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Hu, Fang, Percy, Majella and Yao, Daifei (2015). “Asset Revaluations and Earnings Management: Evidence From Australian Companies”. Corporate Ownership & Control, Volume 13, Issue 1, Autumn 2015, Continued – 11, p. 1287-1296.

- Hüseyinov, İlkin (2015). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (UFRS) Göre Maddi Duran Varlıkların Değerlemesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Iatridis, George (2008). “Accounting disclosure and firms' financial attributes: Evidence from the UK stock market”. University of Thessaly, Department of Economics, 43 Korai Street, Volos 38 333, Greece, p. 219-241.
- Işık, Mine (2016). Finansal Piyasalardaki Gelişmelerin İmalat Sanayi Firmaları Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Jana Hinke and Jitka Zborkova (2014). “Comparison of Approaches to Financial Reporting of Non-Current Assets According to the IFRS for SMEs and IAS/IFRS”. Faculty of Economics, University of West Bohemia, Univerzityni 8, Pilsen 306 14, Czech Republic.
- Jones, Stewart and Higgins, Alison D. (2006). “Australia’s Switch To International Financial Reporting Standards: A Perspective From Account Preparers”. Discipline of Accounting, University of Sydney, p. 629–652.
- Karaca, Cengizhan (2018). İşletmelerde Ticari Alacak ve Borç Politikasının Belirleyicileri: BİST İmalat Sanayii Üzerinde Ekonometrik Bir Uygulama. Doktora Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Kaval, Hasan (2005). “(Uluslararası Raporlama Standartları Uygulama Örnekleri İle) Muhasebe Denetimi”. 2. Baskı, Gazi Kitapevi, Ankara.
- Kaya, G. Ayça (2012). “Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi”. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Kış-2012, Cilt:11, Sayı:39, s. 218-230.
- Kaya, Uğur ve Atasel Oğuz Y. (2017). “ Türkiye Muhasebe Standartları ile Vergi Usul Kanunu Açısından Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Uygulamalarının Karşılaştırılması: Literatürdeki Farklılıklar Üzerinde Bir Değerlendirme”. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Ekim 2017, Cilt:5, Sayı:4, s. 137-155.
- Kaya, Uğur ve Dinç Engin (2007). “Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Maddi Duran Varlıkların Değerlenmesi ve Muhasebeleştirilmesi”. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 16, Sayı 2, s.343-364.

- Kayı, Kayıhan (2013). Duran Varlıkların Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Raporlanması ve İMKB Uygulamaları. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Kırılıoğlu, Hilmi ve Bağdat, Aydın (2016). “Maddi Duran Varlıklar Standardı ve Muhasebeleştirilmesi”. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICAFR 16 Özel Sayısı, s.615-627.
- Kıymetli Şen, İlker (2013). “Maddi Duran Varlıklar (TMS 16) Standardının Üretim İşletmelerinde Satışların Maliyetine Etkileri”. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1, s. 21-36.
- Kıymetli Şen, İlker ve Özbirecikli, Mehmet (2018) “BOBİ FRS’nin Muhasebe Uygulamalarına Getirdiği Değişiklikler: BOBİ FRS, TMS/TFRS ve Mevcut Muhasebe Sistemi Çerçevesinde Bir İnceleme”. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi Nisan 2018; Özel Sayı, s.462-484.
- Kızıl, Ahmet, Fidan, Mehmet, Kızıl, Cevdet ve Keskin, İrem (2013), Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları Uygulamalar, Yorumlar, Muhasebeleştirme. Der Yayınları, İstanbul.
- Koç, Erdem, Şenel, Mahmut Can, Kaya, Kadir (2017).“ Türkiye’de Ekonomik Göstergeler - İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı”. Mühendis ve Makina cilt 58, sayı 689, s. 1-22.
- Lin, Y. C. and Peasnell, K.V. (2000). “Asset Revaluation and Current Cost Accounting: UK Corporate Disclosure Decisions İn 1983”. British Accounting Review (2000) 32, p. 161–187.
- Missonier-Piera, Franck (2007). “Motives For Fixed Asset Revaluation: An Empirical Analysis With Swiss Data”. The International Journal of Accounting, Volume 42, Issue 2, Page 186-205.
- Monday, Sarah E. (2009). “IAS 16 and the Revaluation Approach: Reporting Property, Plant and Equipment at Fair Value”. University of Tennessee Honors Thesis Projects, University of Tennessee, Knoxville.
- Muzaffer, Erol (2006). Sermaye Yapıları Kararlarının Uluslararası İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir.
- Oğlakçı, Dilek (2016). Maddi Duran Varlıkların UMS ve VUK ‘a Göre Karşılaştırmalı İncelenmesi ve Konuyla İlgili Yapılan Örnek Çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, Ankara.

- Ölmez, Aylin (2016). Maddi Duran Varlıkların Türkiye Finansal Raporlama Standartları İle Vergi Usul Kanunları Açısından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Önder, Kübra ve Hatırlı Selim Adem (2014). “Türkiye’de İmalat Sanayi İhracatı ve Büyüme İlişkisinin İktisadi Analizi”. Journal of Yasar University, 9 (34), s. 5851-5869
- Örten, Remzi ve Bayırlı, Rıdvan (2007). “TMS 16’ya Göre, Maddi Duran Varlıkların Dönem Sonunda Değerlemesi ve Muhasebe Uygulamaları”. Mufad Journal, Sayı: 36, Ekim 2007, s. 34-50.
- Örten, Remzi, Kaval, Hasan ve Karapınar, Aydın (2008). “Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları”. Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Örten, Remzi, Kaval, Hasan ve Karapınar (2010) Aydın Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları. Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Özdemir, Emre (2015). Maddi Duran Varlıkların Vergi Kanunları ve Türkiye Muhasebe Standartları / Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına (TMS/IFRS) Göre Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, Ankara.
- Özen, Kerem (2017). İmalat Sanayisi’nde Ar-Ge Harcamalar’ının Ücret’e Etkisi: Türk İmalat Sanayi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Öztürk, Belgin (2013). Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Ayrılmasının VUK ve TMS Uygulamaları Açısından Karşılaştırmalı İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, Emre (2007). Accounting For Non-Current Tangibles Under IFRSs, And A Case Study On Reporting Of Non-Current Tangibles. Master’ s Thesis, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, Erkan (2015). “Maddi Duran Varlıkların Raporlanmasında Gerçeğe Uygun Değer Hiyerarşisinin Kullanılması”. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt:13, Sayı:3, s. 199-214.
- Pamukçu, Fatma (2010). “Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Uygulamasının Türkiye Muhasebe Standartları ve Türk Vergi Mevzuatı Açısından

- Karşılaştırılması”. Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi, Ekim 2010, Sayı:32 s. 82
- Pekdemir, Recep (2011). “TMS – TFRS Diye Diye...”. Mali Çözüm Dergisi, Eylül-Ekim2011, s. 117-128.
- Polat, Hatice (2011). “Türkiye Ekonomisinde İmalat Sanayi”. Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:2, Yaz 2011, s. 24-39.
- Sağlam, Avni (2016). Maddi Duran Varlıkların Türkiye Muhasebe Standartları Kapsamında İncelenmesi ve Samsun’da Bir Sanayi İşletme Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Sarı, Hilal (2011). Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarında Varlıkların Dönem Sonu İşlemleri. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Sarıay, M. A. İbrahim (2012). “Muhasebe Standartlarına Göre Maddi Duran Varlıkların Değerlemesine İlişkin Uygulamalar”. Electronic Journal of Vocational Colleges, Mayıs/2012, s.110 – 124.
- Sarısoy, Özkan (2012). TFRS ve KOBİ Açısından Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Savun, Abdulaziz (2014). Stoklar ve Maddi Duran Varlıklara İlişkin Muhasebe Standartlarının İşletmelerce Açıklanan Muhasebe Bilgi Düzeyine Etkisi: Türkiye’deki İşletmeler Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Sipahi, Barış ve Akarçay Öğüz, Ayça (2010). “TMS 36 Çerçevesinde Maddi Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğünün Ölçülmesi”. Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, s.253-262.
- Spathis, Charalambos and Georgakopoulou, Eleftheria (2007).“The Adoption Of IFRS In South Eastern Europe: The Case Of Greece”. International Journal Of Financial Services Management, (1-2), p. 49-63.
- Svoboda, P. (2007)“Valuation Of Tangible Fixed Assets Pursuant To The Czech Accounting Law And International Accounting Standards”. The Czech Academy of Sciences (10), p. 466-474.
- Şahin, Burak (2009). TMS 16’ya Göre Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

- Şahin, Emrah (2010). Uluslararası Muhasebe Standartları Çerçevesinde Oluşturulan TMS-16, TMS-36, TMS-38 Muhasebe Standartlarının Tekdüzen Muhasebe Sistemi İle Karşılaştırılması ve Çorum’da Bir Sanayi İşletmesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, Çorum.
- Şen, Çiğdem (2011). “Türkiye Muhasebe Standardı – 16 Açısından Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Uygulaması”. Mali Çözüm Dergisi, Temmuz-Ağustos, s. 133-162.
- Taştan, Hakan; Azaltun, Murat ve Mert, Hüseyin (2014). “Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Uygulamalarının VUK ve TMS Açısından Karşılaştırmalı İncelenmesi”. Afyon Kocatepe Üniversitesi Dergisi, 6 Ocak 2014.
- Tekşen, Ömer ve Dağlı, Sevinç Şahin (2017). “Maddi Duran Varlıkların Tekdüzen Muhasebe Sistemi İle Vergi Usul Kanunu Ve Tms-16 Açısından İncelenmesi: Bir Uygulama”. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 20, s. 424-447.
- Terzi, Harun ve Oltulular, Sabiha (2004). “Türkiye’de Sanayileşme ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensel İlişki”, Doğuş Üniversitesi Dergisi, 5 (2),s.220.
- Tuğay, Osman (2013). “Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Uygulamalarının TMS 16 ve Vergi Mevzuatı Açısından İncelenmesi”. Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:17, Sayı:2, Aralık 2013, s.167-187.
- Tuğay, Osman (2014). “Maddi Duran Varlıklarda Değer Düşüklüğü, Değer Düşüklüğünün İptali ve Muhasebeleştirilmesi İşlemlerinin TMS 16/TMS36 ve Vergi Mevzuatı Açısından İncelenmesi”. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 2014/1, s. 31-52.
- Türegün, Nida (2010). Fair Value Accounting Under US GAAP and IFRS, and Its Comparison to Historical Cost Accounting With Cases From Ise. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Türker, Can (2008). Maddi Duran Varlıkların Bağımsız Denetimi ve Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Uluyol, Osman, Lebe, Fuat ve Akbaş, Yusuf Ekrem (2014). “Firmaların Finansal Kaldıraç Oranları ile Öz Sermaye Karlılığı Arasındaki İlişki: Hisseleri Borsa İstanbul (BİST)’da İşlem Gören Şirketler Üzerinde Sektörler Bazında Bir Araştırma”. İşletme Araştırmaları Dergisi, 6/1, s. 70-89.

- Uluslararası Muhasebe Standartları (IFRS/IAS) ile Uyumlu (2006).TMSK Yayınları-1, Resmi Gazetede Yayınlanan Bölümler.
- Ünal, Hayrettin (2014). Maddi Duran Varlıklarda Ölçüm ve Değerlemenin TMS ve VUK Açısından İncelenmesi ve Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Ünal, Semih (2017). TMS 16 Maddi Duran Varlıklar ve Vergi uygulamaları. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Ünsal, Mehmet Emre (2013). Türkiye'nin Dışa Açılma Sürecinde İmalat Sanayii Toplam Faktör Verimliliğinin Karşılaştırmalı Analizi: İmalat Sanayii Üzerine Bir Değerlendirme, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul.
- Yargıçoğlu, Zeynep U. (2010). Devlet Muhasebe Sisteminde Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi ve TMS-16 Maddi Duran Varlıklar Standardı İle Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yıldıran, Ömür (2015). Maddi Duran Varlıkların Mevcut Uygulamaları İle TMS-16 Maddi Duran Varlık Standardı Açısından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, Aydın.
- Yıldız, Gülsevil (2009). Genel Muhasebe 2 (1.Baskı), Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yıldıztekin, İhsan (2010). "Türkiye Muhasebe Standartlarına Göreduran Varlıkların Muhasebeleştirilmesiyle İlgili Örnekler". Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 4, 2010, s.259-287.
- Yücel, T. Fikret (2015). Cumhuriyet Türkiye'sinin Sanayileşme Öyküsü, TTGV vakfı, Ankara.
- Yükçü, Süleyman ve İçerli, M. Yılmaz (2007). "TMS-16 Maddi Duran Varlıklar Standardına İlişkin Uygulama Önerileri". Mali Çözüm Dergisi, Temmuz – Ağustos, Sayı: 82, s.21-33.
- Yürekli, Emin (2019). "Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Yargı Kullanımında Gerçeğe Uygun Değer Yaklaşımına Etkileri". MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, cilt:8, sayı:1, s. 268-283.

EKLER

Ek-1:

Descriptives						
Sample: 2010 2017						
	YD	TVAR	MDV	VARG	KALD	
Mean	0.270128	8.182165	7.651788	0.039580	0.514485	
Median	0.000000	8.253206	7.724618	0.031758	0.478628	
Maximum	1.000000	10.34961	9.884997	6.804566	8.674321	
Minimum	0.000000	5.493362	4.656089	-1.105748	0.017422	
Std. Dev.	0.444193	0.775643	0.863650	0.211894	0.447635	
Skewness	1.035400	-0.407893	-0.400637	24.33555	9.353981	
Kurtosis	2.072053	3.438722	3.237958	783.9409	133.3999	
Jarque-Bera	285.1424	47.51078	38.68843	33902652	960985.2	
Probability	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	0.000000	
Sum	359.0000	10874.10	10169.23	52.60177	683.7502	
Sum Sq. Dev.	262.0241	798.9547	990.5445	59.62595	266.1004	
Observations	1329	1329	1329	1329	1329	

Ek-2:

Covariance Analysis: Spearman rank-order					
Sample: 2010 2017					
Included observations: 1329					
Balanced sample (listwise missing value deletion)					
Correlation					
Probability	YD	TVAR	MDV	VARG	KALD
YD	1.000000				

TVAR	-0.035040	1.000000			
	0.2017	-----			
MDV	0.013450	0.934483	1.000000		
	0.6242	0.0000	-----		
VARG	-0.213339	0.154394	0.086639	1.000000	
	0.0000	0.0000	0.0016	-----	
KALD	0.124000	0.034043	0.035618	-0.456658	1.000000
	0.0000	0.2149	0.1944	0.0000	-----

Ek-3:

Descriptives					
Sample: 2017-2016	YD	TVAR	MDV	VARG	KALD
Mean	0.307910	8.185193	7.630770	0.033153	0.544841
Median	0.000000	8.280559	7.728823	0.031221	0.533739
Maximum	1.000000	9.920460	9.596110	0.414004	4.401328
Minimum	0.000000	5.493362	4.656089	-0.636019	0.051644
Std. Dev.	0.462282	0.801865	0.925726	0.109818	0.367144
Skewness	0.832229	-0.535273	-0.498747	-1.303325	6.502091
Kurtosis	1.692604	3.281165	3.128482	11.08358	69.25479
Jarque-Bera	66.07559	18.07053	14.91968	1064.048	67242.38
Probability	0.000000	0.000119	0.000576	0.000000	0.000000
Sum	109.0000	2897.558	2701.293	11.73599	192.8737
Sum Sq. Dev.	75.43785	226.9747	302.5102	4.257158	47.58250
Observations	354	354	354	354	354

Ek-4:

Covariance Analysis: Spearman rank-order					
Sample: 2016 2017					
Included observations: 354					
Correlation					
Probability	YD	TVAR	MDV	VARG	KALD
YD	1.000000				

TVAR	0.009731	1.000000			
	0.8552	-----			
MDV	0.066738	0.930868	1.000000		
	0.2103	0.0000	-----		
VARG	-0.196980	0.008319	-0.028091	1.000000	
	0.0002	0.8761	0.5984	-----	
KALD	0.118595	0.113718	0.113494	-0.479759	1.000000
	0.0257	0.0324	0.0328	0.0000	-----

Ek-5:

Descriptives 2015-2014	YD	TVAR	MDV	VARG	KALD
Mean	0.248555	8.221523	7.688091	0.044915	0.501097
Median	0.000000	8.264072	7.745737	0.038618	0.462032
Maximum	1.000000	10.34329	9.800436	0.372385	3.931008
Minimum	0.000000	5.817661	5.148751	-0.432577	0.017422
Std. Dev.	0.432801	0.779056	0.856158	0.093509	0.327361
Skewness	1.163626	-0.367747	-0.337639	-0.060453	4.686859
Kurtosis	2.354025	3.447138	3.172437	5.627470	45.51114
Jarque-Bera	84.09795	10.68107	7.002665	99.73762	27320.50
Probability	0.000000	0.004793	0.030157	0.000000	0.000000
Sum	86.00000	2844.647	2660.079	15.54054	173.3796
Sum Sq. Dev.	64.62428	209.3901	252.8873	3.016683	36.97208
Observations	346	346	346	346	346

Ek-6:

Covariance Analysis: Spearman rank-order					
Sample: 2014 2015					
Included observations: 346					
Balanced sample (listwise missing value deletion)					
Correlation					
Probability	YD	TVAR	MDV	VARG	KALD
YD	1.000000				

TVAR	0.047672	1.000000			
	0.3767	-----			
MDV	0.063071	0.937582	1.000000		
	0.2420	0.0000	-----		
VARG	-0.258177	0.116176	0.046768	1.000000	
	0.0000	0.0307	0.3858	-----	
KALD	0.166784	0.099300	0.105159	-0.558469	1.000000
	0.0019	0.0650	0.0507	0.0000	-----

Ek-7:

Descriptives 2013-2012	YD	TVAR	MDV	VARG	KALD
Mean	0.246246	8.170908	7.646224	0.050689	0.508971
Median	0.000000	8.253206	7.676449	0.029965	0.442507
Maximum	1.000000	10.34961	9.884997	6.804566	8.674321
Minimum	0.000000	5.814274	5.177874	-0.328784	0.031070
Std. Dev.	0.431472	0.764104	0.840586	0.383459	0.571683
Skewness	1.177994	-0.260426	-0.321043	16.47565	10.55085
Kurtosis	2.387669	3.356592	3.293074	290.7657	140.3140
Jarque-Bera	82.21804	5.528423	6.912069	1164041.	267793.2
Probability	0.000000	0.063026	0.031555	0.000000	0.000000
Sum	82.00000	2720.912	2546.193	16.87960	169.4874
Sum Sq. Dev.	61.80781	193.8400	234.5863	48.81758	108.5049
Observations	333	333	333	333	333

Ek-8:

Covariance Analysis: Spearman rank-order					
Sample: 2012 2013					
Included observations: 333					
Correlation					
Probability	YD	TVAR	MDV	VARG	KALD
YD	1.000000				

TVAR	-0.062940	1.000000			
	0.2521	-----			
MDV	-0.031760	0.935563	1.000000		
	0.5636	0.0000	-----		
VARG	-0.213038	0.244912	0.163380	1.000000	
	0.0001	0.0000	0.0028	-----	
KALD	0.142122	0.011264	0.008260	-0.378664	1.000000
	0.0094	0.8377	0.8806	0.0000	-----

Ek-9:

Descriptives 2011-2010	YD	TVAR	MDV	VARG	KALD
Mean	0.277027	8.145201	7.640749	0.028533	0.500032
Median	0.000000	8.206307	7.722513	0.029516	0.471685
Maximum	1.000000	10.13165	9.839581	0.313800	5.975024
Minimum	0.000000	5.687499	5.239955	-1.105748	0.036097
Std. Dev.	0.448288	0.754116	0.823185	0.107874	0.496021
Skewness	0.996461	-0.464119	-0.394893	-3.944820	8.133108
Kurtosis	1.992934	3.736808	3.280113	43.36569	86.76432
Jarque-Bera	61.49298	17.32230	8.660765	20863.51	89799.63
Probability	0.000000	0.000173	0.013163	0.000000	0.000000
Sum	82.00000	2410.980	2261.662	8.445644	148.0095
Sum Sq. Dev.	59.28378	167.7640	199.9021	3.432838	72.58074
Observations	296	296	296	296	296

Ek-10:

Covariance Analysis: Spearman rank-order					
2011-2010					
Sample: 1 296					
Included observations: 296					
Correlation					
Probability	YD	TVAR	MDV	VARG	KALD
YD	1.000000				

TVAR	-0.165296	1.000000			
	0.0044	-----			
MDV	-0.071737	0.937368	1.000000		
	0.2185	0.0000	-----		
VARG	-0.180049	0.276424	0.199104	1.000000	
	0.0019	0.0000	0.0006	-----	
KALD	0.047972	-0.127928	-0.124291	-0.416607	1.000000
	0.4109	0.0278	0.0325	0.0000	-----

Ek-11:

Dependent Variable: YD				
Method: ML - Binary Logit (OPG - BHHH / Marquardt steps)				
Sample: 2010 2017				
Included observations: 1329				
Convergence achieved after 13 iterations				
Coefficient covariance computed using observed Hessian				
Variable	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	Prob.
TVAR	-1.285859	0.285466	-4.504423	0.0000
MDV	1.233068	0.260689	4.730040	0.0000
VARG	-3.200692	0.875456	-3.656028	0.0003
KALD	-0.176437	0.189416	-0.931481	0.3516
C	0.239478	0.711721	0.336478	0.7365
McFadden R-squared	0.044484	Mean dependent var		0.270128
S.D. dependent var	0.444193	S.E. of regression		0.433023
Akaike info criterion	1.123898	Sum squared resid		248.0740
Schwarz criterion	1.147339	Log likelihood		-740.8304
Hannan-Quinn criter.	1.132684	Deviance		1481.661
Restr. Deviance	1550.640	Restr. log likelihood		-775.3200
LR statistic	68.97928	Avg. log likelihood		-0.557434
Prob(LR statistic)	0.000000			
Obs with Dep=0	970	Total obs		1329
Obs with Dep=1	359			

Ek-12:

Method: ML - Binary Logit (Newton-Raphson / Marquardt steps)				
2016-2017				
Sample: 1 354				
Included observations: 354				
Convergence achieved after 5 iterations				
Coefficient covariance computed using observed Hessian				
Variable	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	Prob.
TVAR	-1.493954	0.495975	-3.012154	0.0026
MDV	1.426704	0.447126	3.190832	0.0014
VARG	-2.778621	1.263186	-2.199692	0.0278
KALD	-0.178053	0.351341	-0.506782	0.6123
C	0.658249	1.296089	0.507873	0.6115
McFadden R-squared	0.046120	Mean dependent var		0.307910
S.D. dependent var	0.462282	S.E. of regression		0.452293
Akaike info criterion	1.206133	Sum squared resid		71.39461
Schwarz criterion	1.260784	Log likelihood		-208.4856
Hannan-Quinn criter.	1.227877	Deviance		416.9711
Restr. deviance	437.1319	Restr. log likelihood		-218.5659
LR statistic	20.16072	Avg. log likelihood		-0.588942
Prob(LR statistic)	0.000464			
Obs with Dep=0	245	Total obs		354
Obs with Dep=1	109			

Ek-13:

Dependent Variable: YD				
Method: ML - Binary Logit (Newton-Raphson / Marquardt steps)				
Sample: 2014 2015				
Included observations: 346				
Convergence achieved after 5 iterations				
Coefficient covariance computed using observed Hessian				
Variable	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	Prob.
TVAR	-0.186556	0.548472	-0.340138	0.7338
MDV	0.479182	0.497698	0.962796	0.3356
VARG	-6.727162	1.908951	-3.524010	0.0004
KALD	-0.409782	0.461334	-0.888255	0.3744
C	-2.841229	1.489470	-1.907544	0.0565
McFadden R-squared	0.054001	Mean dependent var	0.248555	
S.D. dependent var	0.432801	S.E. of regression	0.422661	
Akaike info criterion	1.089824	Sum squared resid	60.91707	
Schwarz criterion	1.145409	Log likelihood	-183.5396	
Hannan-Quinn criter.	1.111958	Deviance	367.0792	
Restr. deviance	388.0334	Restr. log likelihood	-194.0167	
LR statistic	20.95422	Avg. log likelihood	-0.530461	
Prob(LR statistic)	0.000323			
Obs with Dep=0	260	Total obs	346	
Obs with Dep=1	86			

Ek-14:

Dependent Variable: YD				
Method: ML - Binary Logit (Newton-Raphson / Marquardt steps)				
Sample: 2012 2013				
Included observations: 333				
Convergence achieved after 5 iterations				
Coefficient covariance computed using observed Hessian				
Variable	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	Prob.
TVAR	-0.808498	0.574149	-1.408168	0.1591
MDV	0.758815	0.518929	1.462271	0.1437
VARG	-4.102320	1.529376	-2.682349	0.0073
KALD	0.066985	0.247654	0.270477	0.7868
C	-0.274598	1.511662	-0.181653	0.8559
McFadden R-squared	0.038268	Mean dependent var	0.246246	
S.D. dependent var	0.431472	S.E. of regression	0.424130	
Akaike info criterion	1.103657	Sum squared resid	59.00267	
Schwarz criterion	1.160836	Log likelihood	-178.7588	
Hannan-Quinn criter.	1.126457	Deviance	357.5176	
Restr. deviance	371.7436	Restr. log likelihood	-185.8718	
LR statistic	14.22592	Avg. log likelihood	-0.536813	
Prob(LR statistic)	0.006608			
Obs with Dep=0	251	Total obs	333	
Obs with Dep=1	82			

Ek-15:

Dependent Variable: YD				
Method: ML - Binary Logit (Newton-Raphson / Marquardt steps)				
2011-2010				
Sample: 1 296				
Included observations: 296				
Convergence achieved after 6 iterations				
Coefficient covariance computed using observed Hessian				
Variable	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	Prob.
TVAR	-3.094626	0.784817	-3.943118	0.0001
MDV	2.688804	0.726603	3.700511	0.0002
VARG	-3.440016	1.886535	-1.823457	0.0682
KALD	-0.578700	0.438897	-1.318533	0.1873
C	3.941806	1.581401	2.492604	0.0127
McFadden R-squared	0.087388	Mean dependent var		0.277027
S.D. dependent var	0.448288	S.E. of regression		0.428796
Akaike info criterion	1.110892	Sum squared resid		53.50493
Schwarz criterion	1.173229	Log likelihood		-159.4120
Hannan-Quinn criter.	1.135850	Deviance		318.8239
Restr. deviance	349.3531	Restr. log likelihood		-174.6766
LR statistic	30.52920	Avg. log likelihood		-0.538554
Prob(LR statistic)	0.000004			
Obs with Dep=0	214	Total obs		296
Obs with Dep=1	82			

